

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

**ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА**

*приурочений 100-річчю від дня народження українського вченого
у галузі агрономії, професора Івана Маркіяновича Карасюка*

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Умань 2023

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету менеджменту
Уманського національного університету садівництва
(протокол № 6 від 03 травня 2023 р.)*

Укладачі:

ВЕРНЮК Н.О.	– к.е.н., доцент, декан факультету менеджменту;
НОВАК І.М.	– д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту;
ТРАНЧЕНКО Л.В.	– д.е.н., професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи;
КОМІСАРЕНКО Н.О.	– к.пед.н., доцент, завідувач кафедри української та іноземних мов;
МАШКОВСЬКА Л.В.	– к.ю.н., доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін
КАРИЧКОВСЬКА С.П.	– к.пед.н., доцент, заступник декана факультету менеджменту з наукової роботи.

За достовірність та оригінальність поданих матеріалів конференції відповідальність несуть автори публікацій.

Редакція не несе відповідальності за професійно-змістовну коректність матеріалів, що публікуються та коректність посилань на літературні джерела, інтернет-ресурси, що містяться у тексті тез.

Збірник студентських наукових праць приурочений 100-річчю від дня народження українського вченого у галузі агрономії, професора Івана Маркіяновича Карасюка. Факультет менеджменту : [Електронний ресурс] / М-во освіти і науки України, УНУС ; уклад.: Н. О. Вернюк, І. М. Новак, Л. В. Транченко та ін. – Умань, 2023. – 110 с.

Збірник містить доповіді здобувачів вищої освіти Уманського національного університету садівництва, розглянуті на Всеукраїнській студентській науковій конференції, приуроченій 100-річчю від дня народження українського вченого у галузі агрономії, професора Івана Маркіяновича Карасюка.

Матеріали конференції розраховані на наукових співробітників, викладачів, аспірантів, студентів та фахівців у сфері менеджменту, логістики, туризму, готельно-ресторанної справи та гуманітарних дисциплін.

ЗМІСТ

Андрусішина І.В., Загороднюк О.В. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	6
Андрусішина Н.В., Загороднюк О.В. ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ КЕРІВНИКА.....	8
Андрусішина Т.В., Загороднюк О.В. СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ.....	11
Большакова І.М., Пітель Н.Я. ЛОГІСТИКА ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ І ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З ІНФОРМАЦІЙНИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ.....	13
Бунь С.С., Кустріч Л.О. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	16
Бурлака В.В., Кдиденко Л.В. УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ АГРОПІДПРИЄМСТВ	18
Бусіока О.Р., Кустріч Л.О. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ.....	21
Волошенюк Д.О., Білошкурська З.П. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	23
Григорян А.Н., Альошкіна Л.П. ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ СЕКТОРУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ.....	25
Dekarchuk V., Komisarenko N. MOTIVATION AS A MAIN CONCEPT IN THE SYSTEM OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT.....	27
Dekarchuk V., Komisarenko N. THE EFFICIENCY OF USING MODERN TECHNOLOGIES IN AGRI-FOOD PRODUCTION IN UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION.....	29
Yermakova A., Chuchmii I. SEQUOIA DENDRON GIGANTEUM, THE HIGHEST TREE OF THE WORLD.....	31
Жора Л.С., Чукіна І.В. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ В АГРОБІЗНЕСІ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ.....	33
Жук Д.Ю., Кустріч Л.О. УПРАВЛІННЯ КАДРАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	36
Загирняк Я.В., Малюга Л.М. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ.....	38
Заярна В.О., Загороднюк О.В. КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ТА ЕТИКА МЕНЕДЖМЕНТУ.....	41

Злиденна П.С., Доморослий В.І. УКРАЇНЬСЬКА ДУХОВНІСТЬ ДОБИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ У ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНЬСЬКОЇ ВІЙНИ.....	44
Кашоїда Я.В., Мовчанюк А.В. ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ.....	47
Кашоїда Я.В., Халахур Ю.Л. МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	50
Клименко А.В., Малюга Л.М. РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	52
Конська В.В., Халахур Ю.Л. УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	53
Кругляк О.А., Терещук Н.В. АНАЛІЗ ТОВАРООБІГУ ПІДПРИЄМСТВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ.....	56
Кулеша В.Ю., Саковська О.М. МІСЦЕ УКРАЇНЬСЬКИХ СІЛ У МІЖНАРОДНІЙ ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ.....	58
Кучмій Д.В., Пітель Н.Я. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ РИЗИКІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	60
Лісова О.М., Клименко Л.В. УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОВ «ТІКИЧ-АГРО» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	63
Лобунець Д.О., Длугоборська Л.В. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА В КОНТЕКСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ.....	65
Мельник В.О., Мовчанюк А.В. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	68
Мережко Н.О., Гоменюк М.О. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЛІДЕРА.....	70
Митрофанова Я.В., Чукіна І.В. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ.....	72
Митрофанова Я.В., Мовчанюк А.В. ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	74
Мороз С.С., Загороднюк О.В. ПРАВИЛА І КРИТЕРІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ СТАНДАРТІВ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ.....	77

Моцьо Я.Г., Пітель Н.Я. ЛОГІСТИКА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ.....	79
Музика В.С., Альошкіна Л.П. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ.....	82
Немикіна М.О., Білошкурська З.П. ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПРОЦЕС КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ.....	84
Нижник С.Р., Саковська О.М. БАЛЬНЕОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	86
Плохий Р.О., Альошкіна Л.П. ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРІЇ СПОЖИВАЦЬКОГО ВИБОРУ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	88
Ревуцький О.С., Костюк М.В. ІЗ ІСТОРІЇ КРАЄЗНАВСТВА: МОЯ МАЛА БАТЬКІВЩИНА – СЕЛО ЄРКИ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ).....	90
Руденко М.В., Кустріч Л.О. УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ.....	94
Sopova N., Komisarenko N. LAND RESOURCES AND SOILS OF CHERKASY REGION: ANTHROPOGENIC FACTORS OF INFLUENCE.....	96
Старлат Л.П., Длугоборська Л.В. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	98
Таран В.В., Альошкіна Л.П. РОЛЬ ДЕРЖАВИ В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	100
Тімірова Є.С., Клименко Л.В. УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОВ "ТД КАСКАД" СВІТЛОВОДСЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	102
Хитрук К.М., Халахур Ю.Л. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	104
Шимчук Н.О., Альошкіна Л.П. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИТРАТ І ДОХОДІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	106

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Андрусішина І.В., 31-ф група, факультет економіки і підприємництва
Науковий керівник – к.е.н., доцент Загороднюк О.В.

Сучасні проблеми менеджменту стають все більш актуальними в умовах швидкої зміни технологій, економічних та політичних умов. У зв'язку з цим, менеджери стикаються з викликами, які ставлять під загрозу ефективність їхніх підприємств.

Менеджмент — це процес планування, організації, мотивації та контроль організації з метою досягнення координації людських, фінансових, природних і технологічних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань [1].

Управління підприємством є важливою проблемою в Україні, оскільки вітчизняні компанії мають низьку конкурентоспроможність, низький рівень продуктивності та якості роботи, що свідчить про недостатню розвиненість українського менеджменту та його організаційної культури. Тому потрібно розуміти існуючі та потенційні проблеми і створити більш компетентну модель українського менеджменту, яка відповідатиме сучасним умовам господарювання.

Сучасні проблеми менеджменту на підприємстві можуть бути визначені такими [2]:

- великі розбіжності в цілях між керівником виробництва та підлеглими, що значно уповільнює робочий процес;
- недостатня організація кадрової системи - керівники компаній не бажають інвестувати свій прибуток у розвиток своїх працівників, проведення тренінгів, семінарів та конференцій;
 - слабка система мотивації підлеглих;
 - менеджери часто працюють за принципом "Ніхто не зробить краще, ніж зроблю це я". Це може призвести до неправильного делегування обов'язків та невиконання поставлених цілей;
 - недосконало продумані посадові інструкції;
 - недостатня ефективність процесу контролю, що призводить до відкриття проблем та корекції діяльності організації лише після того, як ці проблеми переростуть у кризу;
 - невміння діагностувати та структурувати проблеми організації, системно мислити, раціонально розподіляти час і успішно застосовувати отримані знання, теоретичні принципи та моделі менеджменту на практиці;
 - ігнорування законів соціалізації особистості, тому деякі організації не враховують ідеї та думки своїх працівників;
 - невміння розробляти конкурентні стратегії та незнання чинників конкурентоздатності;

- проблеми з гнучкістю та мобільністю менеджерів, їх невміння приймати спонтанні рішення та прогнозувати їх наслідки, а також проблеми з комунікабельністю та роботою в команді;

- недостатня увага до соціальної відповідальності менеджменту;

- відсутність навичок формування команди та підбору кадрів.

Управління сучасними компаніями відбувається в складних умовах, особливо в економічному, політичному та соціальному планах. У вітчизняних підприємств зазвичай існує низка проблем, які ставлять під загрозу ефективність їх функціонування.

Одна з найбільш поширених проблем – це нестабільність управління та недостатня кваліфікація керівного персоналу. Це може призвести до помилок в прийнятті рішень та нездатності швидко реагувати на зміни в економічному середовищі.

Крім того, умови військового стану можуть призвести до плинності кадрів та розриву напрацьованих зв'язків, що може значно ускладнити управління компанією та її діяльність. Такі умови можуть також призвести до зниження попиту на продукцію компанії та зменшення її доходів.

Іншою проблемою може бути відсутність відповідного законодавства та інфраструктури для підтримки бізнесу. Це може призвести до труднощів у веденні бізнесу, зокрема у відносинах з державними органами, банками та іншими організаціями.

Загалом, управління сучасними компаніями вимагає від керівного персоналу високого рівня кваліфікації, готовності до швидкого реагування на зміни в економічному середовищі та здатності працювати в умовах нестабільності та складнощів.

Багато компаній сходять з виробництва через конфлікти, що виникають в організації. На сучасних підприємствах все частіше виникають конфлікти між підприємцями та інвесторами, між керівниками та підлеглими, між директорами та підрозділами, між акціонерами та найманими менеджерами. Для вирішення конфлікту необхідно мати на увазі різні підходи, гнучко користуватися ними, дотримуватися нетрадиційних методів мислення та виходити за межі звичних схем. Проте, можна використати конфлікт як можливість для здобуття життєвого досвіду, самовдосконалення та самонавчання.

Для вирішення зазначених проблем необхідно виконувати ряд відповідних завдань, таких як [3]:

- підвищення кваліфікації підлеглих та вдосконалення системи мотивації;

- впровадження в систему управління сучасних методів та успішних експериментів зарубіжних організацій;

- дотримання закону пропорційного розвитку системи управління;

- послідовна реалізація програми розвитку колективу;

- дотримання законів спільності цілей, поділу праці та закону економії часу як невід'ємних складових успішного управління;

- дотримання моделі корпоративної культури, якісні організовані дії співробітників та позитивний корпоративний клімат являються запорукою успіху;
- розробка нових методів контролю на підприємстві;
- організація зборів, під час яких кожен працівник може висунути свої пропозиції та ідеї щодо поліпшення роботи компанії;
- вдосконалення системи підбору кадрів шляхом формування колективу з людей, які бажають та вміють працювати сумлінно.

Отже, менеджмент – це галузь знань і професійної діяльності, яка має на меті створення та досягнення цілей організації за допомогою раціонального використання наявних ресурсів. Незважаючи на проблеми, пов'язані з керівництвом підлеглими, існує безліч рішень для їх вирішення в діяльності організації.

Ефективний менеджмент є ключовим фактором успіху будь-якої організації. Однак менеджери часто стикаються з різноманітними викликами, які можуть перешкоджати їхній здатності до ефективного керівництва.

Список використаних джерел:

1. Менеджмент. URL: <https://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 12.04.2023)
2. Будзан Б.П. Менеджмент в Україні: сучасність і перспективи. К.: Основи, 2014. с.166-181.
3. Актуальні питання запровадження стратегічного підходу в менеджмент підприємств України. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/2/03.pdf> (дата звернення 12.04.2023).

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ КЕРІВНИКА

**Андрусішина Н.В., 31-ф група, факультет економіки і підприємництва
Науковий керівник – к.е.н., доцент Загороднюк О. В.**

У сучасному світі час став дефіцитним ресурсом, якого постійно не вистачає. Щоб досягти успіху, як для людини, так і для підприємства, необхідно вміти ефективно ним управляти. Згідно з даними міжнародної консалтингової компанії "Chiripin & Partner", кожна людина марно витрачає більше третини свого часу, що призводить до марнотратства не тільки особистого, але й робочого часу. Тому впровадження тайм-менеджменту на підприємстві є необхідним, оскільки час - це гроші. Поки працівники не вміють ефективно управляти своїм часом, компанія зазнає збитків або не використовує весь свій потенціал, що гальмує її розвиток.

Умови науково-технічної революції, глобалізації, економічної кризи, появи нових форм зайнятості та реформування соціально-трудових відносин підкреслюють важливість ефективного використання робочого часу. Тайм-менеджмент, що охоплює управління робочим і особистим часом для досягнення поставлених цілей, стає невід'ємною частиною життя людей, які бажають зменшити навантаження на роботі та нестачу часу. Є багато методик управління часом, які засновані на головних принципах тайм-менеджменту, таких як постановка цілей, планування, розставлення пріоритетів, дії відповідно до складеного плану, безпосереднє виконання плану і досягнення поставленої мети. Здатність до організації робочого часу має велике значення для будь-якого підприємства, оскільки непідготовлені співробітники можуть відчувати великий тиск та стрес в сучасних умовах бізнес-середовища [1].

Тайм-менеджмент має на меті визначення пріоритетів, пов'язаних з інвестуванням часу відповідно до встановлених цілей і термінів їх досягнення. Це надзвичайно важлива задача, яка стосується усіх аспектів управління. Основні принципи тайм-менеджменту включають у себе вміння розуміти час як екзистенціальну сутність, визначення часових рамок для виробничих операцій, оптимізацію використання часу шляхом децентралізації, заохочення ініціативи та налагодження ефективної взаємодії персоналу, формування корпоративного відчуття часу, забезпечення зворотного зв'язку та моніторингу. Загалом, успішне виконання тайм-менеджменту залежить від вміння правильно визначати пріоритети та інвестувати час у відповідності з ними [2].

При роботі з цілями важливо розуміти, що мета повинна бути реалістичною, конкретною, міркувальною та мати термін виконання. Основною складовою тайм-менеджменту є вміння пріоритезувати завдання, оскільки якщо все вважати невідкладним та важливим, то ефективного планування часу не вдасться досягти. Інструменти планування досить різноманітні, важливо обрати той, який найбільш зручний. Наприклад, це можуть бути записи в щоденнику або календарі, план справ на певний період, який потребує постійної корекції та оновлення. Звички вказують на те, що мистецтво тайм-менеджменту вивчено. Вони проявляються у розвинутому чутті часу, що допомагає виконувати завдання вчасно та підвищувати ефективність.

Основними передумовами впровадження тайм-менеджменту є:

- зростання вимог до професійного розвитку працівників, що неможливе без вміння самостійно організувати роботу;
- перетворення персоналу на основну конкурентну перевагу підприємства;
- ускладнення зовнішнього контролю за творчою діяльністю, що підвищує актуальність самодисципліни і самоконтролю.

Основними принципами тайм-менеджменту є системність, вимірність, матеріалізованість, гнучкість, пріоритетність, своєчасність, цілеспрямованість, інвестиційність, контрольованість та альтернативність [3].

В сучасних умовах успішні суб'єкти досягають конкурентних переваг завдяки власному унікальному розумінню управління часом, який недосяжний

для конкурентів. Механізм тайм-менеджменту повинен враховувати принципи нелінійності часових ресурсів та самоорганізації персоналу. Майбутні дослідження повинні фокусуватись на вивченні переваг та недоліків впровадження аморфного робочого часу на підприємствах в контексті забезпечення гідної праці для кожної особистості.

Застосування технології тайм-менеджменту в практиці українських компаній може мати наступні переваги:

- збільшення продуктивності та результативності щоденних завдань;
- економія значної кількості часу та підвищення ефективності використання робочого часу;
- досягнення значних результатів завдяки раціональному використанню часу;
- скорочення кількості та обсягу виконуваних справ завдяки ефективному плануванню робочого часу;
- чітке встановлення пріоритетів;
- поліпшення термінів виконання проектів;
- зменшення кількості прострочених завдань;
- покращення якості виконання завдань та проектів.

Отже, добре організований графік роботи та відпочинку допоможе досягнути глобальної мети і підвищити успішність у всіх сферах діяльності. Техніки тайм-менеджменту включають різні методи, прийоми та інструменти, що допомагають розподіляти час з метою ефективного використання його.

Список використаних джерел:

1. Калініченко Л.Л., Гаврилова А.О. Особливості впровадження тайм-менеджменту на підприємстві. Молодий вчений. 2017. № 4.4 (44.4). С.60-63. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.4/14.pdf> (дата звернення: 08.04.2023).
2. Хитра О.В. Ефективний тайм-менеджмент як невід'ємний складник системи управління персоналом підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Випуск 26. Частина 2. С.102-110. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/8307/1/21.pdf> (дата звернення: 11.04.2023).
3. Іваницька С.Б., Галайда Т.О., Толочій Р.М. Впровадження європейських методик тайм-менеджменту в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 21. С. 288-292. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/58.pdf> (дата звернення 14.04.2023).

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

**Андрусішина Т. В., 31-ф група, факультет економіки і підприємництва
Науковий керівник – к.е.н., доцент Загороднюк О.В.**

Сучасний розвиток менеджменту в Україні характеризується швидкими змінами в умовах глобалізації та технологічного прогресу. Нові виклики вимагають від менеджерів українських компаній більш гнучкого та інноваційного підходу до управління.

Однією з ключових тенденцій розвитку менеджменту в Україні є впровадження новітніх технологій в управління бізнесом. Відділи маркетингу та реклами, наприклад, використовують рекламні технології на основі аналізу даних, що дозволяє рекламодавцям точно спрямовувати свої послуги на цільову аудиторію. Також українські компанії активно використовують хмарні технології та інтернет-маркетинг для розширення свого бізнесу та залучення нових клієнтів.

Іншою важливою тенденцією є розвиток корпоративної культури та зміна підходу до управління персоналом. Сьогодні менеджери України більше уважають на потреби своїх співробітників та знаходять способи мотивувати їх на розвиток та досягнення високих результатів. Компанії надають своїм працівникам можливості проходження навчання та підвищення кваліфікації, що сприяє збільшенню продуктивності та зниженню текучості кадрів.

Також в Україні змінюється сприйняття бізнес-етики та соціальної відповідальності. Більше уваги приділяється питанням екології, якості продукції та соціальній відповідальності. Від компаній очікується більш активна роль у соціальних та екологічних питаннях і прозорість дій.

На сьогодні, можна виділити три основні напрями менеджменту, які домінують на підприємствах України:

1) Першим напрямом є система менеджменту, яка залишилася у спадок від радянських часів і характеризується жорсткою централізацією, слабкою мотивацією персоналу та активним використанням адміністративних методів управління, що призводить до низької продуктивності праці, низької конкурентоспроможності та нездатності підприємства вийти на зовнішні ринки.

2) Другий напрямок пов'язаний з малими та середніми підприємствами, які мають максимально спрощену організаційну структуру (зазвичай, лінійну) та відсутність стратегії розвитку.

3) Третім напрямом є система менеджменту, яка була впроваджена іноземними компаніями або на основі досвіду іноземних компаній і характеризується частковим впровадженням іноземних підходів до управління. [1, с. 35].

Найактуальніші проблеми менеджменту, з якими стикаються українські підприємства, можуть залежати від конкретної галузі та розміру підприємства, але ось деякі загальні виклики:

1. Конкуренція: Українські підприємства стикаються зі значною конкуренцією на внутрішньому та зовнішньому ринках. Для того, щоб успішно конкурувати, необхідно мати високу якість продукції або послуг, ефективну маркетингову стратегію та вдале позиціонування на ринку.

2. Нестабільність економічного та політичного середовища: Україна переживає нестабільність економічного та політичного середовища, що може впливати на бізнес-операції та ризики для інвесторів.

3. Кадрові проблеми: Українські підприємства стикаються зі складністю в пошуку та збереженні талановитих та кваліфікованих працівників, а також зі змінами у культурі роботи та уявленнях про роботу.

4. Корупція та бюрократія: Корупція та бюрократія продовжують залишатися проблемами для бізнесу в Україні, що впливає на ефективність роботи підприємств та сприяє створенню неконкурентоспроможних умов.

5. Технологічний розвиток: Розвиток технологій та цифрової економіки створює нові можливості для українських підприємств, але також може створювати виклики у зміні бізнес-моделей та залученні нових знань та навичок [2, с. 122].

Концепція ефективної діяльності українського бізнесу може базуватися на різних чинниках, але основні з них такі:

❖ Конкурентоспроможність: бізнес повинен мати якісні товари та послуги, які задовольняють потреби споживачів і конкурують на ринку.

❖ Інноваційність: бізнес повинен бути готовим до змін та нововведень, використовувати передові технології та розвивати свої продукти та послуги.

❖ Ефективне управління: бізнес повинен мати професійну команду, яка здатна ефективно управляти процесами внутрішнього функціонування, контролювати витрати та оптимізувати робочі процеси.

❖ Фінансова стабільність: бізнес повинен мати достатні ресурси для фінансування своєї діяльності, у тому числі і для розвитку, та ефективно використовувати ці ресурси.

❖ Корпоративна відповідальність: бізнес повинен бути свідомим своєї відповідальності перед суспільством та дотримуватися вимог етичних та соціальних стандартів.

❖ Стратегічне планування: бізнес повинен мати чітку стратегію розвитку та дієві механізми її втілення.

❖ Якість управління взаєминами з клієнтами та партнерами: бізнес повинен створювати позитивний імідж, забезпечувати якісне обслуговування та знаходити спільні рішення з партнерами [3, с. 97].

Отже, сучасний розвиток менеджменту в Україні орієнтований на впровадження нових технологій, розвиток корпоративної культури та зміну підходів до управління персоналом, а також акцент на соціальну відповідальність та бізнес-етику.

Сучасний розвиток менеджменту в Україні є динамічним процесом, який знаходиться на стадії активного розвитку. Українські менеджери все більше

орієнтуються на західні стандарти управління та використання новітніх технологій та методів управління проектами.

Розвиток менеджменту є ключовим фактором успіху в будь-якому бізнесі та є важливим чинником економічного розвитку країни в цілому. Тому, наявність кваліфікованих менеджерів, які можуть ефективно управляти ресурсами, розробляти та виконувати стратегії, та працювати з командою, є критично важливою для подальшого розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Іванова Т.В. Сучасні проблеми та перспективи розвитку менеджменту. Сучасні проблеми менеджменту: матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2016 р.) Київ: Національний авіаційний університет, 2016. С. 35.

2. Нарольська В. Проблеми розвитку сучасного менеджменту і маркетингу. Полтава: Полтавська державна аграрна академія, 2016. С. 122.

3. Будзан Б.П. Менеджмент в Україні: сучасність і перспективи. Б.П. Будзан. К.: Основи, 2001. 349 с.

ЛОГІСТИКА ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ І ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З ІНФОРМАЦІЙНИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ

**Большакова І.М., 41-гр група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Пітель Н.Я.**

У сучасних умовах прогрес електронної логістики (е-логістики) вважається пріоритетною сферою підвищення конкурентоспроможності підприємства і більш стрімких темпів його розвитку. Логістика є важливим поняттям для переважної більшості сфер економіки, також вона є вагомою умовою здобуття певних переваг у конкурентній боротьбі. В той же час підприємства зобов'язані якомога швидше адаптуватись до змін у запитах покупців/споживачів, адже гнучкість логістики характеризується однією з комплексних складових процесу реакції на вимоги клієнтів.

В Законі України «Про електронну комерцію» зазначається, що «електронна комерція – відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни, або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-комунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру» [1].

Нині електронну комерцію (е-комерцію) вже не можна вважати інновацією для багатьох держав, до яких також можна віднести й Україну, зважаючи на високий рівень діджиталізації в сфері документообігу для пересічних громадян

нашої країни (мобільний додаток Дія від Міністерства цифрової трансформації України) та бізнесу (в тому числі готельно-ресторанного), медичної, освітньої галузі та ін.

На думку експерта у сфері діджитал-трансформації К. Гурської [2] діджиталізація в бізнесі є неминучою, адже така цифрова трансформація передбачає використання інформаційних технологій для вирішення традиційних проблем, зокрема і логістичних, а при грамотному застосуванні це дасть компаніям можливість постійно коригувати, переглядати й удосконалювати свою стратегію і тактику, оскільки цифрові технології під час цифрової трансформації інтегровані в усі сфери бізнесу від комерції і до сервісного обслуговування.

Окрім цього, в мінливих умовах сучасності е-комерція тісно взаємопов'язана з е-логістикою, яка в свою чергу надає їй можливість здійснювати свою виробничо-господарську та комерційну діяльність ефективно, завдяки використанню сучасних способів комунікації, каналам зв'язку, перевіреним службам доставки і т.д. Тому можна впевнено стверджувати, що в період становлення інформаційних комунікацій і технологій винятково необхідне вивчення е-комерції та дослідження її зв'язків із е-логістикою.

Коефіцієнт інтенсивності застосування всіма можливими покупцями послуг електронної комерції можна співвіднести із загальною кількістю активних користувачів всесвітньої мережі Інтернет в країні. Так, науковці Бабенко В.О., Пушко О.О. у дослідженні «Електронна комерція як частина «індустрії 4.0»: визначення поняття та основні світові тенденції» [3] проаналізували даний показник (рис. 1). Чисельність користувачів Інтернет-мережі невинно зростає, відповідаючи вимогам сучасності і комфорту, а отже збільшується і чисельність користувачів, які потенційно нададуть перевагу саме електронним послугам.

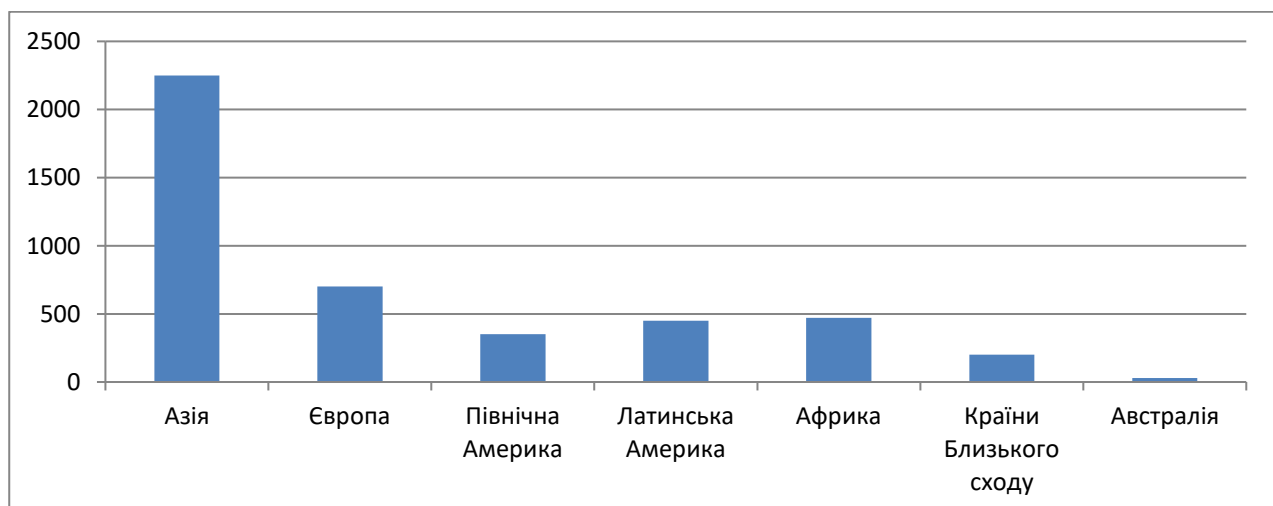

Рис. 1. Кількість користувачів Інтернету за регіонами світу, 2019 рік, млн. осіб [3]

За минуле десятиріччя концепція управління логістичною діяльністю перетворилась на один із визначальних методів формування конкурентних

переваг, а отже і підвищення ефективності комерційної діяльності. Для результативності електронної логістики важливі інформаційні технології і комунікації та якість сервісного обслуговування. Вказані фактори є пріоритетними для покращення якості наданих послуг. При цьому важливо пам'ятати, що високий рівень якості обслуговування персоналу, що є представниками певної компанії (фірми, організації), проектується загалом на всю компанію. Саме по цій причині ефективно організовані інформаційно-комунікаційні технології дозволяють посилити дієвість е-логістики і сформувати позитивний імідж компанії. До того, ж інформаційно-комунікаційні технології дають можливість сконструювати привабливі й інформативні веб-сайти, покращити якість сервісного обслуговування клієнтів.

Погоджуючись із думкою численних науковців і практиків, які досліджували проблеми інформаційного забезпечення логістики сервісних послуг, можна інтегрувати їх накопичений досвід і підсумувати, що високий рівень задоволеності покупців підтверджує дієвість е-логістики, яка забезпечується шляхом якісного обслуговування персоналом. Ефективність електронної логістики підвищується завдяки оптимальному забезпеченню інформаційно-комунікаційними технологіями персоналу та покращенню якості обслуговування.

Серед способів оптимізації логістичних витрат, пришвидшення термінів доставки та покращення якості обслуговування варто виокремити автоматизацію маршрутів завдяки спеціальному програмному забезпеченню. Це інвестиція, яка досить швидко може окупитись за рахунок оптимізації маршруту. Адже, як зазначає В. Ліпська [4], «оптимізація маршруту – це розрахунок певних дій, які допомагають скоротити витрати, підвищити швидкість доставки вантажу, покращити ефективність та врешті збільшити прибуток бізнесу». Для цього компанії можуть використовувати наступне програмне забезпечення: Samsara, OptimoRoute, Verizon Connect, Fleetio та ін.

Серед численних логістичних інструментів електронної комерції дуже популярними і затребуваними серед підприємців є технології проведення електронних платежів. При цьому важливо відмітити, що в Україні наявна потужна законодавча і нормативно-правова база щодо процедури їх проведення з використанням сучасних інформаційних комунікацій. Вважається що е-комерція функціонує на основі електронних платежів та е-логістики, яка, в свою чергу, базується на е-комерції. Кожен елемент цього ланцюжка потребує дієвих методів та засобів інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення ефективної роботи. Серед основних характеристик електронних платежів виділяють безпечність платіжних трансакцій, зручність, оперативність і конфіденційність в процесі розрахунків і після. Всі вказані особливості позитивно впливають на дієвість е-логістики, а це покращує задоволеність споживачів/покупців.

Отже можна стверджувати, що інформаційно-комунікаційні технології взаємопов'язані з ефективністю е-логістики. Вони оптимізують операції доставки товарів і надання послуг потенційним клієнтам. У дослідженнях

науковців і практиків простежується зв'язок між рівнем задоволеності клієнтів е-логістикою та е-оплатою. Тобто в сучасних умовах інформаційно-комунікаційні технології вагомо спрощують та оптимізують логістичні операції, підвищують якість сервісного обслуговування, і, як наслідок, формують сприятливий імідж компанії та посилюють її конкурентні позиції на ринку.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про електронну комерцію» № 675-VIII, від 3.09.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
2. Дія. Бізнес. Чому діджиталізація в бізнесі – немунича?: веб-сайт. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/tehnologii/comu-didzitalizacia-v-biznesi-neminuca> (дата звернення: 13.03.2023).
3. Бабенко В. О., Пушко О. О. Електронна комерція як частина «індустрії 4.0»: визначення поняття та основні світові тенденції : колективна монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 364 с.
4. Стартапи та бізнес. Найкращий софт для оптимізації логістичних маршрутів у 2023 році: веб-сайт. URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/naykraschiy-soft-dlya-optimizatsiyi-logistichnih-marshrutiv-u-2023-rotsi> (дата звернення: 13.03.2023).

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

**Бунь С.С., 11м-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – д.е.н., професор Кустрич Л.О.**

Рівень розвитку підприємства характеризується його збалансованою та безперервною роботою, що досягається за допомогою ефективного використання усіх видів ресурсів та впровадження нових методів управління, аналізу та контролю за його діяльністю. Одну з головних ролей у визначенні результируючих показників діяльності підприємства та його конкурентоспроможності відведено прибутку.

Прибуток підприємства є найважливішим фінансовим поняттям, яке Бланк І.О. сформулював таким чином: «Прибуток є вираженим в грошовій формі чистим доходом підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, що є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності» [1].

Управління прибутком пов'язане з основною операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю, тому слід постійно займатися їх аналізом і контролем, для чого доцільно організувати на підприємстві систему управління прибутком.

Процес управління прибутком має бути безперервним та включати такі основні елементи, як організація комплексного інформаційного забезпечення; аналіз процесу формування фінансових результатів діяльності підприємства в попередньому періоді; планування розміру прибутку з врахуванням цілей підприємства; оперативний аналіз прибутку та визначення ефективності його використання.

Важливість організації інформаційного забезпечення менеджерів аналітичною інформацією про процеси формування прибутку визначається тим, що на підприємстві в основному користуються окремими показниками, зокрема, даними про виручку від реалізації продукції (робіт, послуг), обсяг реалізації, залишки готової продукції, реалізаційні ціни, балансовий прибуток, однак не враховують глибини взаємозв'язку між цими показниками і можливості її використання в прогнозах і рішеннях. У світовій практиці механізм управління прибутком формується з врахуванням його взаємозв'язку з обсягом реалізації продукції (робіт, послуг), доходів і витрат підприємства.

Савицька Г. В. пропонує проводити аналіз фінансових результатів діяльності підприємства послідовно:

- аналіз складу і динаміки прибутку;
- аналіз фінансових результатів від реалізації продукції і послуг;
- аналіз цінової політики підприємства;
- аналіз інших доходів і витрат;
- аналіз рентабельності підприємства [2].

Моніторинг складників фінансового результату від операційної діяльності та правильне втручання, коригування процесу їх утворення, дасть змогу оперативно діяти і самостійно керувати динамікою та розмірами результативного показника – фінансового результату від операційної діяльності, а отже, і фінансового результату підприємства» [3].

При складанні фінансових планів на підприємстві одним з основних завдань є виявлення резервів зростання прибутку з метою його спрямування на вдосконалення матеріально-технічної бази, впровадження у виробництво науково-технічного прогресу, соціальний розвиток, що забезпечить платоспроможність і фінансову стійкість підприємства. Цього можна досягти шляхом контролю за використанням різних видів ресурсів, здійснення ефективного інвестування. Разом з тим для забезпечення розвитку підприємства надто важливим є визначення пріоритетних напрямів використання коштів та розподіл витрат на капітальні й поточні.

Проведення оперативного аналізу прибутку дозволить вирішити наступні завдання: постійне вивчення процесу формування та отримання прибутку; вибір оптимального варіанта цін на продукцію (роботи, послуги) з врахуванням конкретних умов договору; дослідження рівня витрат виробництва; визначення впливу факторів на обсяг реалізації продукції та фінансові результати діяльності. Вирішення цих завдань дасть можливість побудувати цілісний механізм управління формуванням прибутку підприємства.

У сучасних умовах господарювання від ефективності процесу управління розподілом і використанням прибутку підприємства залежить результативність його господарської діяльності, його фінансова незалежність, що здійснює вагомий вплив на вартість капіталу та ринкову вартість підприємства. Порядок розподілу й використання прибутку встановлюється підприємством самостійно, визначається у його статуті й залежить від організаційно-правової форми суб'єкта господарювання. Обраний порядок розподілу й використання прибутку здійснює вагомий вплив на зацікавленість підприємства, а також окремих працівників у підвищенні результативності виробництва.

Необхідними складовими забезпечення ефективності процесу управління прибутком підприємства є: поєднання з загальною системою управління підприємством; комплексний характер формування управлінських рішень та багатоваріантність підходів до їх розробки; висока динаміка управління; орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Отже, формування підприємством ефективною та раціональною системою управління прибутком дозволить йому в повному обсязі використовувати власний виробничий потенціал та сприятиме досягненню найбільш високих результатів господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Соколова Е.А., В'юшкова А.І. Проблеми управління прибутком підприємств. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту*. 2015. № 32. С. 310-320.
2. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. К.: Знання. 2005. 662 с.
3. Єпіфанова І.Ю., Ревенко В.С. Особливості управління фінансовим результатом від операційної діяльності підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. № 2. С. 160-166.

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ АГРОПІДПРИЄМСТВ

**Бурлака В.В., 41-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Клименко Л.В.**

Найважливішою характеристикою і ознакою підприємства з точки зору конкуренції є її конкурентоспроможність. Вона визначає рентабельність бізнесу, його продуктивність і продажі на конкурентному ринку.

Управління конкурентоспроможністю підприємства – це процес забезпечення успіху на ринку за рахунок її здатності ефективно використовувати ресурси та конкурувати з іншими гравцями галузі.

Міщенко О., Жук М., Кухарчук Л., Ільченко М., Ковальчук Н. та багато інших дослідників внесли значний внесок у розвиток теорії та практики управління конкурентоспроможності агропідприємств. В їх дослідженнях розглядалися різноманітні аспекти управління конкурентоспроможністю, такі як аналіз факторів конкурентоспроможності, розробка стратегій конкурентоспроможності, ефективність використання ресурсів підприємства, управління якістю продукції, маркетингові стратегії та ін.

Управління конкурентоспроможністю агропідприємства є важливим елементом його успішної діяльності в умовах сучасного ринку. Для досягнення конкурентоспроможності необхідно визначити конкурентні переваги та розробити конкурентну стратегію. Для цього необхідно враховувати технологічний рівень, якість продукції, ефективність управління, інноваційність та інші фактори, що впливають на конкурентоспроможність агропідприємства.

Згідно наукових досліджень, управління конкурентоспроможністю – це комплекс заходів та стратегій, що застосовуються для забезпечення здатності підприємства конкурувати на ринку з іншими підприємствами та збільшення його частки на ринку. В цілому, управління конкурентоспроможністю передбачає аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, визначення конкурентних переваг, розробку стратегій розвитку та маркетингових планів, контроль за виконанням планів та ін.

Управління конкурентоспроможністю агропідприємств має включати оцінку конкурентоспроможності та визначення напрямів її підвищення, розробку та впровадження конкурентної стратегії, планування та контроль за реалізацією стратегії, а також взаємодію з партнерами та клієнтами.

Один із ключових аспектів управління конкурентоспроможністю полягає у забезпеченні якості продукції. Агропідприємства повинні мати належну увагу до виробничого процесу, використовувати передові технології, контролювати якість виробленої продукції та забезпечувати відповідність її якості стандартам.

Ще одним важливим аспектом є ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства. Необхідно здійснювати раціональне планування та контроль за використанням коштів, забезпечувати ефективне управління запасами, оптимізувати витрати на виробництво та збут продукції [1].

Управління конкурентоспроможністю агропідприємств має бути постійним та орієнтованим на досягнення конкурентної переваги на ринку. Це може бути досягнуто за допомогою ефективного управління ресурсами, інноваційного підходу до розвитку, використання сучасних технологій, а також розробки та впровадження маркетингових стратегій.

Для успішного управління конкурентоспроможністю агропідприємств важливо також враховувати зміни на ринку та відповідно адаптувати свою стратегію. Необхідно вести моніторинг конкурентів, аналізувати їх діяльність та реагувати на їхні зміни, а також здійснювати аналіз своїх сильних та слабких сторін [2].

В цілому оцінка та аналіз ефективності процесу управління конкурентоспроможністю підприємства є важливим фактором успіху підприємства та її здатності досягати поставлених цілей. Для досягнення максимальної ефективності в управлінні конкурентоспроможністю потрібно постійно оцінювати результати та вносити відповідні зміни до управління. Це допомагає підприємству бути більш конкурентоспроможними та забезпечувати стабільність галузі [2].

Для ефективного управління конкурентоспроможністю компанії необхідно використовувати різноманітні інструменти та методи. Одним із них є SWOT-аналіз (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), який дозволяє оцінити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства [2].

Ще одним корисним інструментом є аналіз PEST (Political, Economic, Social, Technological), який дозволяє визначити вплив політичних, економічних, соціальних та технологічних факторів на підприємство [1].

Для забезпечення ефективного управління конкурентоспроможністю агропідприємств важливо мати кваліфікований персонал, здатний виконувати стратегічне планування та аналіз ринку, а також ефективно взаємодіяти з партнерами та клієнтами [2].

Отже, управління конкурентоспроможністю агропідприємства є складним та багатоаспектним процесом, який вимагає постійного вдосконалення та адаптації. Його успішна реалізація дозволяє підприємству не тільки збільшувати свої прибутки, але й зберігати своє місце на ринку та розвиватись у майбутньому. Загалом оцінка та аналіз ефективності процесів управління конкурентоспроможністю підприємства дозволяють визначити, наскільки ефективно використовуються ресурси та засоби, що витрачаються на забезпечення конкурентоспроможності компанії. Він також допомагає виявити потенційні проблеми та можливості підвищення конкурентоспроможності, забезпечуючи основу для прийняття управлінських рішень та коригування стратегії розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Ладунка І. С. Дослідження факторів впливу на конкурентоспроможність вітчизняних підприємств. *Економіка і суспільство*. 2016. №5. С. 189-194
2. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник / І.А. Дмитрієв, І.М. Кирчата, О.М. Шершенюк. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.
3. Леськів Г.З., Франчук В.І., Левків Г.Я., Гобела В.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 220 с.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

**Бусіока О.Р., 11м-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – д.е.н., професор Кустріч Л.О.**

Враховуючи той факт, що у конкурентній боротьбі в ринкових умовах перемогу отримує підприємство, яке має достатню кількість фінансових ресурсів і разом з тим може ефективно їх використати, необхідним є дієве управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств.

Управління фінансовими ресурсами представляє собою систему інструментів, методів, форм розробки і реалізації управлінських рішень, що пов'язані з процесами формування, розподілу та використання фінансових ресурсів для досягнення стійкого фінансового стану й ефективної діяльності підприємства [1].

Зростання конкуренції ставить підвищені вимоги до ефективності використання підприємствами фінансових ресурсів, що зумовлює пошук ними найбільш вигідних джерел фінансових ресурсів, які можна використати з максимальною ефективністю.

Джерелами виникнення (формування) фінансових ресурсів підприємства є власні, залучені та позикові кошти. До власних належать такі фонди, як: статутний, резервний, амортизаційний, спеціальні фонди, а також нерозподілений прибуток, тобто це загальна сума засобів, що належать підприємству і можуть бути використані для формування активів. До залучених – всі види кредиторської заборгованості підприємства. До позикових – довгострокові й короткострокові кредити комерційних банків, крім них інші довгострокові фінансові зобов'язання, що пов'язані з залученням позикових засобів, на які нараховуються відсотки, та інші кошти, відображені в пасиві балансу підприємства.

Менеджерам підприємства необхідно приділяти увагу як складу, так і структурі джерел фінансових ресурсів, що характеризується коефіцієнтами автономії, фінансової залежності, заборгованості. Більше значення коефіцієнта автономії свідчить, що підприємство менше залежить від зовнішніх джерел і має кращий фінансовий стан. Коефіцієнти автономії та фінансової залежності є взаємно оберненими показниками, тобто зростання останнього в динаміці свідчить про збільшення частки позикових коштів при фінансуванні підприємства. Збільшення значення коефіцієнта заборгованості означає зростання фінансового ризику для підприємства. Слід пам'ятати, що велика питома вага позикових коштів може негативно вплинути на фінансову діяльність підприємства, адже вона провокує додаткові витрати на сплату відсотків за банківськими кредитами, дивідендних виплат за акціями та облігаціями, що ускладнює досягнення ліквідності балансу. Разом з тим використання фінансового важеля дозволить підвищити ефективність використання власних коштів підприємства.

Задля підвищення загального результату діяльності підприємства в довгостроковій перспективі потрібно правильно розпоряджатися його фінансовими ресурсами шляхом здійснення їх розподілу за видами господарської діяльності та з урахуванням різних періодів часу. Важливе значення при цьому має здійснення порівняння досягнутого результату від виробничо-господарської діяльності з обсягом використаних фінансових ресурсів, якими розпоряджалося підприємство в аналізованому періоді.

Система управління фінансовими ресурсами підприємства може вважатися досить ефективною лише в тому разі, коли вона дає змогу не лише раціонально використовувати наявні ресурси, а й забезпечувати активний системний пошук можливостей подальшого розвитку підприємства [2].

Важливою в процесі управління фінансовими ресурсами є формування підприємством ефективної стратегії.

Стратегічне управління фінансовими ресурсами підприємства представляє собою поєднання фінансового та стратегічного аспектів управління. Стратегічне управління фінансовими ресурсами підприємства – це один з найважливіших видів функціональної стратегії, що забезпечує раціональне використання фінансових ресурсів, що враховує фінансову глобалізацію й альтернативні прогнози зовнішнього та внутрішнього фінансових середовищ [3].

Ефективне управління фінансовими ресурсами для підприємства в сучасних умовах можна вважати вирішальним чинником результативності виробничо-господарської діяльності, вагомим фактором формування конкурентоспроможності господарюючого суб'єкту, що спрямоване на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного «балансування» [4].

Отже, ефективна діяльність підприємства потребує виваженого управління фінансовими ресурсами. Наявність фінансових ресурсів у необхідних розмірах та їх ефективне використання є основою покращення позиції підприємства в конкурентній боротьбі та його стабільного функціонування в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Ромашко О. М., Бариляк В. О. Теоретичні засади формування механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. *БІЗНЕС-ІНФОРМ*. 2019. № 5. С. 180-184.

2. Нестеренко Н. В., Ребріна Д. М. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства. *Вісник*. 2011. № 3(16). С. 69-72.

3. Барабанова І.Ю. Створення ефективної системи управління фінансовими потоками на підприємстві. *Економіка. Управління. Культура*. 2012. Вип. 19. С. 12-16.

4. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. № 2. С. 71-74.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Волошенюк Д.О., 11-м група, факультету менеджменту
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Білошкурська З.П.**

Студентське самоврядування – це право здобувачів вищої освіти і можливість вирішення питань навчання і побуту, захисту прав та інтересів, а також участь в управлінні університету. Воно об'єднує всіх здобувачів вищої освіти, які мають рівні права та можуть обиратися та бути обраними в робочі, дорадчі, виборні, представницькі, виконавчі і контрольні-ревізійні органи, та інші органи студентського самоврядування, так і в їх структурні підрозділи, тобто є формою самоорганізації здобувачів вищої освіти.

Діяльність студентського самоврядування у закладах вищої освіти регулюється такими нормативно-правовими актами: Законами України № 1798-VI «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» від 10.02.2010 року, «Про освіту» від 05 вересня 2017 року (№ 2145-VIII), «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року (№ 1556-VII) з внесеними доповненнями 2017, 2020, 2022 роками, а також Статутом та Положенням про студентське самоврядування навчального закладу.

Вищим органом студентського самоврядування є загальні збори, які наділені правом приймати Положення про студентське самоврядування, обирати виконавчі органи строком на один рік, визначати їх структуру, порядок обрання та термін їх повноважень, заслуховувати звіти виконавчих органів, а також мають право переобирати або усувати їх із своїх посад за результатами загального таємного голосування, для чого необхідні підписи не менш як 10 відсотків здобувачів. Виконавчі органи студентського самоврядування факультету обираються на загальних зборах цього підрозділу.

Ректор навчального закладу зобов'язаний забезпечити належні умови для діяльності органів студентського самоврядування (надати приміщення, меблі, оргтехніку, забезпечити телефонним зв'язком, постійним доступом до Інтернету, виділити місця для встановлення інформаційних стендів тощо). Матеріальне забезпечення відбувається на договірних умовах.

Керівник студентського самоврядування та його заступники можуть перебувати на посаді не більш як два строки. З припиненням їх навчання в університеті припиняється і їхня діяльність у студентському самоврядуванні.

Основні повноваження органів студентського самоврядування в управлінні навчального закладу встановлені Законом «Про вищу освіту» та Статутом університету. Це участь в обговоренні та вирішенні питань щодо удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення, побуту та харчування, участь у заходах по забезпеченні якісної вищої освіти, захисту прав та інтересів здобувачів, участь у

вирішенні питань забезпечення належних побутових умов проживання студентів у гуртожитках та організації харчування та інше.

Ректори навчальних закладів можуть прийняти рішення про відрахування здобувачів та їх поновлення на навчання, переведення студентів, які навчаються за державним замовленням, на навчання за контрактом і навпаки, які навчаються за приватні кошти, на навчання за державним замовленням, призначати заступників деканів факультетів, заступників ректора та інше лише за погодженням з органом студентського самоврядування.

Фінансовою основою студентського самоврядування є кошти, які визначаються ректором за погодженням із Вченою радою університету в розмірі не менше 0,5 % коштів спеціального бюджетного фонду. Кошти використовуються для виконання завдань, зокрема не менш як 30 відсотків коштів повинні витратитися на наукову діяльність студентів.

Студентське самоврядування в європейських країнах має деякі відмінності, в тому числі і законодавчі. Так, у Англії студентська спілка існує у багатьох університетах. Обов'язковою умовою їх діяльності є соціальна та організаційна діяльність студентів.

Спілки мають власні приміщення на території університету. Голова студентської ради, який працює повний робочий день, отримує заробітну плату. Всі студентські ради мають потужне фінансування за рахунок державних установ, університетів та приватних спонсорів.

У навчальних закладах освіти Франції найпоширенішим є представництво студентів на рівні університетів. Університети працюють у складі адміністративної, наукової та ради з питань навчання і університетського життя. Студенти обираються до рад терміном на 2 роки. Крім роботи в радах, вони зобов'язані брати участь у дисциплінарній та соціальній університетських комісіях.

Американські ВНЗ будують свою діяльність виключно за самостійно розробленою Конституцією та Статутом.

Висновок.

Студентського самоврядування в наших вітчизняних вузах повинно розширювати свою діяльність і охоплювати всі сфери життя студентів. Участь у діяльності органів студентського самоврядування - це шлях виховання поваги до Закону, здобуття навичок у професійних справах, умови для самореалізації особистості, досвід у спілкуванні. Така діяльність навчає студентів поважати особисті права та свободи, толерантно ставитися до свобод і прав інших громадян, відповідально виконувати обов'язки, налагоджувати стосунки на основі тактовності, справедливості та чесної конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 63 (15.08.2014). Ст. 1728. (Із змінами, внесеними згідно із Законами (ВВР, 2015, № 30, ст.271 і № 498-VIII від 02.06.2015. Документ 1556-VII, чинний, поточна редакція — Редакція від 09.08.2019, підстава - 2745-VIII.

2. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. Офіційний вісник України. 2017. № 78 (06.10.2017). Ст. 2392. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2834-IX від 13 грудня 2022 року. {Закон визнано таким, що відповідає Конституції України, згідно з Рішенням Конституційного Суду №10-р/2019 від 16.07.2019}.

3. Газета «Голос України» за № 23 від 10.02.2010р.

ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ СЕКТОРУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ

**Григорян А.Н., 21-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник - к.е.н., доцент Альошкіна Л.П.**

Важливою передумовою розвитку економіки будь-якої країни є розвиток та вдосконалення підприємницької діяльності. Мале підприємництво виступає структурним елементом ринкової економіки, що утворюється з сукупності малих підприємств, діючих на власний ризик із метою отримання максимального прибутку.

Станом на сьогодні малі підприємства становлять важливу складову розвитку економіки, зокрема південнокорейської. Південна Корея відома своїм швидким економічним зростанням та перетворенням з традиційно сільськогосподарської у цілком індустріальну країну.

Одним з чинників, що пояснюють стрімке зростання економіки Південної Кореї, стало сильне й вміле керівництво в особі авторитарних урядів, що змінили демократичні і політичні перетворення на користь економічного розвитку. Уряд цієї країни ухвалював нові закони і ретельно переглядав вже існуючі нормативно-правові акти, а також проводилися безліч заходів політичного характеру з метою збільшення накопичень, розширення експорту, сприяння вкладенню як національного, так і іноземного приватного капіталу, залучення інвестицій і технологій через кордон. Уряд приклав максимум зусиль для створення і розвитку соціальної інфраструктури: дороги, греблі, порти, залізниці і школи.[1]

До уряду Південної Кореї були часті звернення з проханнями взяти на себе ризик, пов'язаний з інвестиційною діяльністю приватних підприємців, надаючи гарантії по зовнішніх позиках, що використовуються для покриття витрат на крупномасштабні проекти. Очевидно, що в сучасних умовах високорозвинений розподілу праці в основі будь-яких регулюючих заходів лежить грошовий обіг. У Кореї досягненню фінансово-грошової збалансованості приділялася першочергова увага.[1]

Сектор малого підприємництва в Південній Кореї є досить розвиненим і складає більшість від загальної кількості підприємств у країні. Малі

підприємства головним чином займаються виробництвом, торгівлею та послугами, а також мають великий потенціал у розвитку нових технологій та інновацій.

Встановлення малого підприємництва в Південній Кореї пов'язане з деякими особливостями, які необхідно враховувати. Що стосується правової бази, то Південна Корея має чітку правову базу для регулювання малого бізнесу. Закон про підприємництво малого та середнього бізнесу регулює діяльність малого бізнесу в країні та надає правовий захист підприємствам даної організаційно-правової форми.

Щодо процедури реєстрації та ліцензування в Південній Кореї, то потрібно звернутися до Національного реєстру підприємств та зареєструватися онлайн або за допомогою пошти. Деякі види бізнесу потребують додаткових ліцензій та дозволів від урядових органів.

Ще однією особливістю є доступ до фінансування. Південнокорейські урядові органи та приватні інвестори надають підтримку малому бізнесу шляхом надання кредитів та інвестицій. Для отримання кредитів малі підприємства повинні надати фінансові звіти та бізнес-плани, що демонструють стабільність та потенціал доходів. Крім того, що стосується кадрових питань, то в малому підприємстві Південної Кореї повинні бути кваліфіковані кадри для забезпечення ефективної їх діяльності. Уряд надає підтримку малому бізнесу при наборі та підготовці працівників, а також в організації навчальних програм.

Що стосується оподаткування, то малі підприємства в Південній Кореї повинні сплачувати податки згідно з чинним законодавством. Уряд підтримує малий бізнес шляхом зниження податкових ставок та надання податкових пільг для стимулювання розвитку малого підприємництва.

Конкуренція в секторі малого бізнесу в Південній Кореї є досить високою. Малі підприємства повинні бути готові до конкурентної боротьби з іншими підприємствами, які працюють в тому ж самому сегменті ринку.

Окрім того, інновації є важливим фактором успіху малого підприємства в Південній Кореї. Уряд та приватні компанії активно підтримують інновації та науково-технічний розвиток у секторі малого підприємництва.

Слід зазначити, що розвиток малого бізнесу в Південній Кореї має великий потенціал для розвитку економіки країни, оскільки цей сектор створює нові робочі місця та забезпечує інноваційний розвиток країни в цілому. Однак, для того, щоб сектор малого підприємництва відіграв свою роль у розвитку економіки, необхідно вирішувати численні проблеми та виклики, з якими стикаються підприємці при встановленні та розвитку свого бізнесу в Південній Кореї.

Отже, ми можемо стверджувати, що сектор малого підприємництва в Південній Кореї має великий потенціал для розвитку даної країни. Хоча, існують певні проблеми та виклики, які ускладнюють процес встановлення та розвитку цієї організаційно-правової форми господарювання, уряд та інші зацікавлені сторони цієї країни активно працюють над вирішенням та усуненням проблем, що перешкоджають розвитку малого підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Інтернет-ресурс: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22116/

MOTIVATION AS A MAIN CONCEPT IN THE SYSTEM OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT

**Vadym Dekarchuk, group 11df-m, the faculty of management
Scientific adviser – PhD in Pedagogy, Associate Professor Nataliia Komisarenko**

Crises are inevitable challenges that organizations may face, ranging from natural disasters and financial downturns to reputational crises and unexpected disruptions. These crises can pose significant risks to the survival and success of organizations, requiring effective strategies and approaches for managing them. Among the various factors that influence how organizations respond to crises, motivation plays a crucial role. Motivation, as the internal psychological processes that drive individuals to initiate, sustain, and direct their behavior towards achieving specific goals, can impact the behavior and performance of individuals and organizations during crises. In this paper, we will explore the concept of motivation and its relevance in the system of anti-crisis management. We will discuss how motivation drives individuals and organizations to take proactive actions, foster resilience, and promote innovation during crises. Furthermore, we will examine the ways in which motivation can influence decision-making, communication, and collaboration, and how it contributes to effective crisis management strategies.

Motivation serves as a critical catalyst for proactive actions in the context of anti-crisis management. During a crisis, individuals and organizations face uncertainties, risks, and challenges that can evoke various emotional and behavioral responses, ranging from fear and anxiety to confusion and paralysis. In such situations, motivation can provide the necessary impetus to take proactive actions and mitigate the impact of the crisis. For instance, motivated individuals and organizations may engage in early detection and warning systems, crisis preparedness and planning, and swift decision-making to effectively respond to the crisis. Motivation can also drive individuals to seek and use information, resources, and expertise, and to collaborate with others to address the crisis in a coordinated and effective manner. Furthermore, motivation can help individuals and organizations to persevere in the face of difficulties, setbacks, and uncertainties, and to adapt their strategies and actions as the crisis evolves. Overall, motivation acts as a driving force that propels individuals and organizations to take proactive actions, navigate challenges, and mitigate the impact of crises.

Motivation has a significant impact on the effectiveness of anti-crisis management efforts. In times of crisis, individuals and organizations may face overwhelming challenges, uncertainties, and disruptions that can hinder their ability to

respond effectively. However, motivated individuals and organizations are more likely to overcome these challenges and take proactive actions to manage the crisis. Motivation can serve as a driving force that empowers individuals and organizations to maintain a positive attitude, persevere through difficulties, and find creative solutions to address the crisis. Motivated individuals may exhibit higher levels of resilience, adaptability, and determination to navigate the crisis and mitigate its impact. Motivation can also foster a sense of ownership, responsibility, and commitment among individuals and organizations towards crisis management efforts, leading to increased engagement and dedication in finding and implementing solutions. Additionally, motivation can promote effective communication, coordination, and collaboration among stakeholders, facilitating a unified and coordinated approach to crisis management. In contrast, a lack of motivation may result in complacency, indecisiveness, or passive response to the crisis, leading to delays, errors, or suboptimal outcomes. Thus, the impact of motivation on anti-crisis management cannot be overstated, as it serves as a critical factor in driving proactive actions, resilience, and effective crisis management strategies.

Motivation plays a pivotal role in building and maintaining organizational resilience in the face of crises. Crises can pose significant challenges to organizations, including disruptions to operations, financial pressures, reputational risks, and uncertainties about the future. In such situations, motivated employees are more likely to demonstrate resilience and effectively respond to the crisis. Motivation can drive employees to maintain a positive mindset, stay focused, and adapt their behaviors and strategies to navigate the challenges posed by the crisis. Motivated employees are more likely to take ownership of their work and responsibilities, demonstrate proactive problem-solving skills, and exhibit a willingness to go above and beyond to address the crisis. Motivation can also foster a sense of commitment, loyalty, and dedication to the organization, leading to increased engagement and efforts to protect the organization's interests during a crisis. Furthermore, motivated employees are more likely to collaborate and communicate effectively with colleagues, share information, and work as a cohesive team to manage the crisis collectively. In contrast, a lack of motivation among employees may result in decreased resilience, reduced initiative, and lower levels of engagement, which can hinder the organization's ability to effectively respond to the crisis. Therefore, motivation plays a crucial role in building and sustaining organizational resilience during crises, as it drives employees to demonstrate proactive behaviors, maintain a positive mindset, and collaborate effectively to overcome challenges and protect the organization's interests.

Furthermore, motivation also plays a pivotal role in driving innovation within the context of crisis management. Crises often demand novel solutions and creative approaches to address complex and rapidly evolving situations. Motivated individuals and organizations are more likely to think critically, generate new ideas, and take calculated risks to develop innovative strategies and solutions to tackle the challenges posed by a crisis. Motivation can fuel a proactive and forward-thinking mindset that encourages experimentation, learning, and adaptation to changing circumstances. It can also foster a culture of innovation within organizations, where employees are

empowered to contribute their unique perspectives, insights, and skills to problem-solving efforts during crises. Motivated individuals and organizations may also seek out external collaborations, partnerships, and resources to access diverse perspectives and expertise, and to leverage innovation from multiple sources. By harnessing motivation as a driving force, crisis management efforts can tap into the potential of innovation to develop effective responses and strategies that can lead to better outcomes and improved crisis management practices in the long run.

References:

1. Kravchenko, I. O. (2017). Formuvannia systemy motyvatsii personalu na pidpriemstvi / I. O. Kravchenko, L. V. Yevchuk // Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnogo universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Ekonomichni nauky. – № 4 (16). – S. 104-109.
2. Karpenko, O. V. (2019). Motyvatsiia pratsivnykiv yak element stratehii upravlinnia personalom v suchasnykh umovakh / O. V. Karpenko // Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomika. – 2019. – Tom 93. – № 3. – S. 33-41.
3. Harter, J. K., Schmidt, F. L., & Hayes, T. L. (2002). Business-unit-level relationship between employee satisfaction, employee engagement, and business outcomes: A meta-analysis. *Journal of applied psychology*, 87(2), 268-279.
4. Omar, A. T., & Davidson, M. J. (2001). Exploring the meaning of employee motivation for managers in the Sudanese cultural context: A qualitative study. *Journal of Managerial Psychology*, 16(5), 381-401.
5. Pinder, C. C. (1998). *Work motivation in organizational behavior*. Psychology Press.

THE EFFICIENCY OF USING MODERN TECHNOLOGIES IN AGRI-FOOD PRODUCTION IN UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

**Valentyn Dekarchuk, group 11df-e,
the faculty of economics and entrepreneurship**

Scientific adviser – PhD in Pedagogy, Associate Professor Nataliia Komisarenko

In the modern world, agri-food production plays a crucial role in ensuring food security and economic development of a country. This is especially important for countries aspiring to join the European Union, such as Ukraine. Under the conditions of European integration, the effective use of modern technologies in agri-food production becomes a necessary factor for ensuring the competitiveness of the Ukrainian agricultural sector in the European market.

The first aspect of the effective use of modern technologies in agri-food production in Ukraine is the implementation of advanced mechanization and automation tools in production processes. Modern agricultural machinery, such as precision seed drills, automated combines, advanced irrigation and fertilization systems, allow for reducing production costs, increasing crop yield and quality, as well as minimizing the human factor in production processes.

The second aspect of the effective use of modern technologies is the application of modern methods of soil cultivation and plant protection. The use of precision methods for fertilizer and plant protection application, sensors for plant monitoring, as well as the implementation of modern methods of biological plant protection, such as biological agents, allow for reducing the use of chemical pesticides, ensuring effective plant protection against pests and diseases, and minimizing negative impact on the environment.

The third aspect of effective use of modern technologies is the implementation of digital solutions in agri-food production. The use of modern information and communication technologies, such as geolocation systems, drones, agricultural robots, and agricultural management systems, allows for the collection and analysis of large volumes of data, optimization of production processes, improvement of decision-making and production planning, as well as ensuring compliance with European standards of quality and safety of products.

However, the effective use of modern technologies in agri-food production in Ukraine also requires further development and improvement of infrastructure, access to modern technical solutions, as well as training and support for professionals in the agricultural sector. It is important to ensure accessibility of technical solutions for various categories of agricultural producers, including small and medium-sized farmers, and to provide them with competence and skills in working with modern agricultural technology and digital solutions.

Additionally, it is important to consider the social aspect of using modern technologies in agri-food production. The implementation of new technologies can have an impact on employment in the agricultural sector, including changes in jobs and qualifications requirements for workers. Therefore, it is important to develop social measures, such as retraining and upskilling programs for workers, as well as ensuring social protection for those whose employment may be at risk due to automation and the implementation of modern technologies.

Creating a conducive environment that promotes the adoption of modern technologies is crucial, including simplifying procedures, reducing bureaucratic barriers, and providing support tailored to the needs of agricultural enterprises of different scales. It is also advisable to develop special programs and financial mechanisms that facilitate access to financing for the implementation of modern technologies by agricultural producers.

Facilitating the creation of platforms for knowledge and experience exchange among agricultural producers, researchers, and businesses, such as scientific conferences, seminars, and trainings, is necessary.

Therefore, the use of modern technologies in agri-food production in Ukraine, in the context of European integration, is an extremely important aspect of the agricultural sector development. The implementation of innovative technologies can help ensure sustainable increase in yields, efficient use of resources, reduction of negative impact on the environment, and enhancement of competitiveness of Ukrainian agri-food producers in the international market.

Successful implementation of modern technologies in agri-food production requires a number of important measures, such as establishing an effective support system for the agricultural sector, training and development of workforce, adaptation of technologies to local conditions, creating a favorable innovation environment, and ensuring sustainable development.

References:

1. Markina, I. (2021). Managing Resource-Saving Development of Agri-Food Enterprises in the Context of Food Security and Sustainability: Strategic Aspects/ Markina, I., Somych, N., Shkilniak, M., Chykurkova, A., & Lopushynska, O. Central European Management Journal. – 29, 114-135.
2. Hutorov, A., Lupenko, Y., Ksenofontov, M., Bakun, Y., Vlasenko, T., & Sirenko, O. (2022). Strategical development of agri-food corporations in the competitive economic space of Ukraine. Independent Journal of Management & Production, 13(1), 037-055.
3. Borodina, O., Rykovska, O., Mykhailenko, O., & Fraier, O. (2021). Digital Transformations in Agri-Food Systems: Innovation Drivers and New Threats to Sustainable Rural Development. In SHS Web of Conferences (Vol. 100, p. 03002). EDP Sciences.
4. Sekhon, B. S. (2014). Nanotechnology in agri-food production: an overview. Nanotechnology, science and applications, 31-53.

SEQUOIADENDRON GIGANTEUM, THE HIGHEST TREE OF THE WORLD

**Anastasiia Yermakova, group 31-f,
the faculty of forestry and landscape gardening
Scientific advisor – teacher Iryna Chuchmii**

Sequoiadendron giganteum, commonly known as the giant sequoia or Sierra redwood, is a species of tree that belongs to the cypress family. The tree is native to the Sierra Nevada Mountains in California, where it can be found growing naturally at elevations between 4,500 and 7,000 feet.

Giant sequoias are renowned for their massive size and longevity. They can grow up to 300 feet tall and have a trunk diameter of up to 40 feet. Some of the oldest

sequoias in the world are over 3,000 years old. These remarkable trees have a unique place in history and have become symbols of the American West.

Here are the most famous sequoias and their dimensions:

General Sherman: This giant sequoia tree is the largest known living single-stem tree by volume, located in Sequoia National Park in California. It stands at 275 feet (83.8 meters) tall, has a diameter of 36.5 feet (11.1 meters) at its base, and a volume of approximately 52,500 cubic feet (1,487 cubic meters).

General Grant: This giant sequoia tree is the second-largest known tree by volume, also located in Sequoia National Park. It stands at 267.4 feet (81.5 meters) tall, has a diameter of 29.9 feet (9.1 meters) at its base, and a volume of approximately 46,608 cubic feet (1,320 cubic meters).

President: This giant sequoia tree is the third-largest known tree by volume, located in Sequoia National Park. It stands at 247 feet (75.3 meters) tall, has a diameter of 27.7 feet (8.4 meters) at its base, and a volume of approximately 45,000 cubic feet (1,275 cubic meters) [1].

Sequoiadendron giganteum is a popular tree for cultivation in parks and gardens around the world. However, growing giant sequoias in park conditions presents some unique challenges. Firstly, the trees require ample space to grow, as they can become very large. They also require a lot of water, particularly in the first few years of growth, and are vulnerable to drought.

Another important factor in the cultivation of giant sequoias in park conditions is the soil composition. The trees prefer well-drained, acidic soils with a pH range of 6.0-6.5. Additionally, the soil should be rich in organic matter, as the trees require a lot of nutrients to grow properly.

When planting giant sequoias in parks, it is important to select an appropriate location. The trees should be planted in an area with plenty of sun exposure and protection from strong winds. The planting site should also be relatively flat, as the trees are not well-suited to steep slopes.

Finally, it is important to manage pests and diseases when cultivating giant sequoias in park conditions. Common pests that can affect the trees include spider mites and aphids, while diseases such as root rot and cankers can also be a problem.

Sequoia timber was highly valued by early settlers for its durability and resistance to decay. However, the harvesting of sequoia timber has been severely restricted since the late 1800s, and it is now protected by law. Today, sequoias are mainly used for their beauty and as a natural wonder to be admired in their natural habitat.

There are a few products that are made from sequoia trees, such as:

Souvenirs, Keepsakes and Decorative Items: Small items like keychains, magnets, and ornaments are often made from sequoia wood and sold as souvenirs for visitors to Sequoia National Park. Larger items like bowls, vases, and even furniture can be crafted from sequoia wood.

Essential Oil: Sequoia essential oil is extracted from the leaves of the tree and has a fresh, earthy aroma. It is used in aromatherapy and can help promote relaxation and calmness.

Ornamental Landscaping: Some landscapers use sequoias in decorative landscaping. Young sequoias are often sold as ornamental trees for planting in parks and residential properties.

Sequoia timber was historically used for construction materials, particularly for its resistance to decay and insects. However, the harvesting of sequoia timber has been restricted since the late 1800s, and the trees are now protected by law.

Additionally, even if harvesting of sequoia timber were allowed, it would not be a sustainable or environmentally responsible practice. Sequoia trees grow very slowly, taking hundreds of years to reach maturity, and their removal would have a significant impact on the ecosystem.

Instead of using sequoia timber, there are many sustainable and eco-friendly alternatives for construction materials, such as bamboo, reclaimed wood, and engineered wood products made from fast-growing species like pine or spruce. These alternatives are both environmentally responsible and affordable.

Moreover, sequoia trees are an essential part of the ecosystem and have many other benefits, including providing habitat for wildlife, purifying the air, and absorbing carbon dioxide. Therefore, it is important to preserve these magnificent trees and use sustainable alternatives for construction materials [2].

In conclusion, *Sequoiadendron giganteum* is a remarkable tree that is well-suited to cultivation in park conditions. However, growing giant sequoias in parks requires careful attention to factors such as soil composition, water availability, and pest and disease management. By following these guidelines, park managers can help ensure that giant sequoias continue to thrive in parks and gardens around the world.

References:

1. The giant sequoia, *Sequoiadendron giganteum*: the biggest tree in the world. URL: <https://www.nhm.ac.uk/discover/giant-sequoia-sequoiadendron-giganteum-worlds-biggest-tree.html> (Last accessed 12.04.2023).
2. Giant Redwoods and Sequoias. URL: <https://www.visitsequoia.com/explore/spring-summer-fall-activities/redwoods-and-sequoias> (Last accessed 14.04.2023).

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ В АГРОБІЗНЕСІ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

**Жора Л.С., 21 мб-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., старший викладач Чукіна І.В.**

Управління агробізнесом є складним завданням, яке вимагає використання інноваційних підходів для забезпечення стабільного розвитку галузі. Ці підходи

можуть включати в себе застосування новітніх технологій, розвиток ефективних стратегій маркетингу та забезпечення сталого розвитку.

Вчені, які займалися вивченням даного питання, вказують на те, що використання інноваційних підходів може допомогти збільшити продуктивність та прибутковість в агробізнесі. Зокрема, дослідження показують, що використання новітніх технологій, таких як сільськогосподарські дрони та GPS-технології, може допомогти підвищити врожайність та зменшити витрати на вирощування.

О. Білоус відзначає, що управління агробізнесом повинне бути орієнтоване на підвищення конкурентоспроможності, яке можна досягти за допомогою інноваційних підходів, таких як впровадження новітніх технологій, створення нових продуктів та послуг, а також розвиток маркетингу та брендінгу. За його словами, успішне впровадження інновацій може допомогти підприємствам збільшити прибуток, знизити витрати та підвищити якість продукції.[1]

Т. Гавриш в своїй статті зазначає, що інноваційні технології в аграрному виробництві можуть допомогти збільшити виробництво, знизити втрати врожаю та збільшити якість продукції. Він також зазначає, що управління інноваційним процесом потребує відповідних знань та навичок управління проектами, зокрема з організації робочих груп та забезпечення комунікації між учасниками проекту.[2]

У своїй статті Н. Коломієць досліджує інноваційні підходи до управління аграрними підприємствами в умовах глобалізації. Він відзначає, що інновації є необхідністю для агробізнесу в умовах сучасної економіки та конкурентного середовища. Для ефективного управління інноваційними процесами в аграрному секторі необхідно враховувати фактори, що впливають на інноваційність підприємств, такі як наявність фінансових ресурсів, розуміння технологій, маркетингові знання та здатність до інноваційного мислення.[3]

У статті О. Шевчука досліджується розвиток аграрного виробництва з використанням інноваційних підходів. Він зазначає, що впровадження інноваційних технологій є одним із ключових факторів для розвитку аграрного виробництва в Україні. За його словами, впровадження новітніх технологій, таких як автоматизація процесів, використання сучасного обладнання та ефективного застосування ресурсів може допомогти збільшити виробництво та підвищити якість продукції.[4]

Одним із методів управління інноваційним процесом є використання управлінських інструментів, таких як стратегічне планування, маркетингові дослідження, проектний менеджмент та інші. У своїй статті І. Сірополко досліджує використання стратегічного планування в агробізнесі. Він зазначає, що стратегічне планування дозволяє підприємствам зосередитися на довгостроковому розвитку, плануванні використання ресурсів та підвищенні ефективності діяльності.[5]

Одним із сучасних інноваційних підходів до управління агробізнесом є використання інформаційних технологій. Застосування інформаційних технологій у сільському господарстві може підвищити продуктивність та

знизити витрати на виробництво. У своїй статті "Використання інформаційних технологій в аграрному виробництві" М. Кравченко досліджує вплив інформаційних технологій на розвиток агробізнесу. Він зазначає, що використання цифрових технологій може допомогти підприємствам збільшити продуктивність та покращити якість продукції, а також знизити витрати на виробництво.[6]

Загалом, використання інноваційних підходів до управління в агробізнесі України може допомогти підприємствам досягти високої ефективності виробництва, покращити якість продукції та зменшити витрати. Інновації у сільському господарстві мають великий потенціал для розвитку та забезпечення сталого розвитку аграрного сектору в Україні. Однак, для досягнення успіху в цій галузі необхідно враховувати специфіку агробізнесу та використовування інновації, які відповідають потребам ринку та сприяють вирішенню актуальних проблем.

Однією з інноваційних технологій, які можуть знайти своє застосування в агробізнесі, є Precision Farming. Ця технологія передбачає використання сучасних інформаційних технологій та супутникової навігації для збору та аналізу даних про різноманітні параметри у господарстві, такі як ґрунтова вологість, рівень добрив, розподіл рослин і т.д. За допомогою цих даних, фермер може ефективніше планувати виробництво, зменшувати витрати на добрива та раціональніше використовувати ресурси.

Іншою перспективною технологією є використання дронів в агробізнесі. Дрони можуть виконувати різноманітні функції, такі як моніторинг стану полів, збір даних про урожайність та розподіл рослин, розпилювання добрив та захисних засобів тощо. Використання дронів може значно знизити час та витрати на моніторинг господарства та підвищити точність збору даних.

Однак, на шляху впровадження інновацій у агробізнес є декілька перешкод. Найбільш важливою з них є недостатня фінансова підтримка та недостатня кваліфікація фахівців. Більшість аграрних підприємств не мають достатньої фінансової бази для інвестування у нові технології, що може стати перешкодою на шляху до інноваційного розвитку. Крім того, недостатня кваліфікація фахівців також може стати перешкодою впровадження інновацій. Сучасні технології вимагають від спеціалістів глибокого розуміння принципів їх роботи, та вміння правильно застосовувати їх на практиці. Тому, уряд повинен забезпечити достатню кількість кваліфікованих фахівців, які зможуть успішно впроваджувати нові технології в аграрний сектор. Одним з можливих рішень є підвищення рівня освіти та проведення навчальних курсів для аграрних фахівців. Уряд може також надавати пільгові кредити та субсидії для аграрних підприємств, щоб допомогти їм впроваджувати нові технології.

Отже, інноваційні підходи в агробізнесі України відіграють ключову роль у розвитку галузі та досягненні конкурентних переваг на ринку. Розвиток нових технологій, використання штучного інтелекту, біг дата, IoT дозволяє підвищувати продуктивність та якість виробництва, знижувати витрати та покращувати управління аграрними підприємствами.

У зв'язку з викладеним вище, можна зробити висновок, що інноваційні підходи до управління в агробізнесі є ключовим фактором розвитку галузі. Важливо розвивати нові технології та інвестувати у галузь, що дозволить підвищувати її конкурентоспроможність та забезпечувати сталість розвитку.

Список використаних джерел:

1. Білоус, О. Інноваційні підходи до управління агробізнесом // Економіка та прогнозування. – 2018. – № 2. – С. 69-81. 2
2. Гавриш, Т. Інноваційні технології в аграрному виробництві: особливості використання та перспективи розвитку // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2019. – Т. 245. – С. 118-124.
3. Коломієць, Н. Інноваційні підходи до управління аграрними підприємствами в умовах глобалізації // Економіка та держава. – 2017. – № 10. – С. 42-45.
4. Радченко, О. Інновації в агробізнесі: технології, проекти, ринки // Бізнес Інформ. – 2021. – № 5. – С. 60-63.
5. Кравчук, В. Інноваційні підходи до управління в аграрному секторі // Науковий вісник Миколаївського національного аграрного університету. – 2018. – Т. 2. – С. 35-40.
6. Васильєва, О. Інноваційні технології в аграрному секторі: вітчизняний досвід та світові тенденції // Економіка. Менеджмент та підприємництво. – 2019. – № 10. – С. 139-144.

УПРАВЛІННЯ КАДРАМИ ПІДПРИЄМСТВА

**Жук Д.Ю., 12м-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – д.е.н., професор Кустрич Л.О.**

В умовах сьогодення особливо актуальною є проблема розробки комплексу взаємопов'язаних дій та заходів задля управління кадрами на підприємстві.

В цілому управління кадрами – це система взаємозалежних, організаційно-економічних і соціальних заходів по створенню умов для нормального функціонування, розвитку й ефективного використання потенціалу робочої сили на рівні організації [1]. Управління кадрами також можна визначити як діяльність, що спрямована на досягнення найбільш ефективного використання працівників для досягнення цілей підприємства та особистісних цілей [2].

Основною метою процесу управління кадрами на сучасному етапі є формування, розвиток та реалізація з найбільшою ефективністю кадрового потенціалу підприємства [3]. Це сприятиме покращенню роботи кожного

окремого працівника і найбільш оптимальному використанню ним свого особистого трудового та творчого потенціалу, що позитивно вплине на реалізацію цілей підприємства.

Задля досягнення основної мети процесу управління кадрами необхідним є:

- набування стійкості кадрового потенціалу;
- постійне навчання персоналу;
- розвиток кадрового потенціалу.

Головною умовою управління кадрами є кадрова політика, яка складається з управління персоналом та підбору кадрів. Головне завдання кадрової політики полягає у забезпеченні економічної безпеки підприємства, веденні ефективного кадрового процесу, що буде сприяти розвитку економіки та соціальної сфери організації [4].

Формування кадрової політики залежить від багатьох факторів. Одну із головних ролей відіграє вибір кадрової стратегії на підприємстві:

- пасивна – при цій стратегії у керівництва підприємства не існує чітко вираженої політики стосовно персоналу, кадровій роботі притаманна рутинність, характерними є відсутність планування, засобів оцінки персоналу;

- реактивна – здійснення основного контролю за можливими негативними процесами, що пов'язані з кадрами, шляхом проведення моніторингу висококваліфікованої робочої сили та здійснення мотивації персоналу;

- превентивна – керівництво підприємства володіє обґрунтованими прогнозами розвитку ситуації, що склалася і оперативно та ефективно використовує запобіжні заходи;

- активна – керівництво підприємства використовує не тільки прогнози, але і застосовує засоби впливу на ситуацію, кадрова служба спроможна розробляти цільові кадрові програми і проводити постійний моніторинг ситуації, що склалася, вносити корективи у виконання програм згідно з параметрами зовнішнього та внутрішнього середовища;

- раціональна – керівництво підприємства володіє обґрунтованими прогнозами розвитку ситуації, що склалася, і має можливість застосовувати засоби впливу на неї. Кадрова служба має можливість користуватися не лише засобами діагностики персоналу, а також методами прогнозування кадрової ситуації на середньостроковий та довгостроковий періоди. При цьому програма розвитку підприємства відображає різні за періодом часу прогнози потреби в кадрах. Дана політика дає можливість здійснювати реалізацію стратегії управління кадрами з урахуванням декількох проєктів чи напрямків діяльності, залучати висококваліфікованих фахівців для ефективного вирішення завдань на визначеній стадії реалізації проєкту. Ця кадрова стратегія сприяє плануванню кар'єри для персоналу в довгостроковому періоді;

- авантюристична – керівництво підприємства не володіє обґрунтованим прогнозом розвитку ситуації, що склалася, але усіляко намагається впливати на неї. Робота кадрової служби в цьому випадку також характеризується відсутністю використання засобів прогнозування кадрової ситуації та

діагностики персоналу, їй притаманне емоційне уявлення про цілі роботи з персоналом.

Обрана стратегія може стати важливою умовою ефективного функціонування кадрового управління підприємства в довгостроковому періоді. Усі кадрові стратегії є взаємозалежними і впливають значною мірою на формування кадрової політики підприємства.

Крім того важливе значення має галузь, до якої належить підприємство, оскільки кожна галузь має свою специфіку та виробничі особливості, які обов'язково необхідно враховувати.

Для подальшого вибору стратегії обов'язково необхідно розрахувати показник ефективності служб управління персоналом для того, щоб оцінити, як здійснюється управління кадрами на підприємстві та в подальшому виправити виявлені недоліки.

Таким чином, управління кадрами набуває щодалі більшого значення як одна з головних умов підвищення конкурентоспроможності підприємства, вагомий фактор забезпечення успішної реалізації стратегії його розвитку.

Список використаних джерел:

1. Згалат-Лозинська Л. О. Економічний механізм ефективного використання трудового потенціалу за умов формування ринкових відносин: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03. Київ, 2019. 19 с.
2. Мазур К.В., Кубай О.Г. Менеджмент аграрного підприємства: навч. посібник. Вінниця: ТВОРИ, 2020. 284 с.
3. Богиня Д.П., Семикіна М.В. Трудовий менталітет у системі мотивації праці: монографія. Кіровоград, 2002. 226 с.
4. Гавкалова Н.Л., Маркова Н.С. Формування та використання інтелектуального капіталу. Харків, 2006. 252 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ

**Загирняк Я.В., 41-тм група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Малюга Л.М.**

Проектування об'єктів – це комплексний процес, що включає в себе різноманітні аспекти здійснення будівництва такі як концептуальне проектування, соціальні та екологічні аспекти, інженерне проектування, а також аспекти здійснення будівництва, включаючи відбір матеріалів, здійснення будівельних робіт, контроль якості. Тому проектування об'єктів потребує комплексного підходу з врахування різних аспектів, що дозволяє забезпечити високу якість та ефективність реалізації проекту. У процесі проектування

об'єктів необхідно враховувати можливості використання новітніх технологій та інноваційних рішень, що дозволяє підвищити ефективність та якість будівництва.

Основною метою проектування є створення нових об'єктів або вдосконалення існуючих, з урахуванням потреб замовника та вимог ринку, забезпечення їх високої якості, надійності та безпеки.

Основні завдання проектування можна розділити на наступні групи:

1. Визначення технічних вимог та характеристик об'єкта проектування відповідно до потреб замовника.

2. Розроблення оптимальної концепції об'єкта, з урахуванням технічних та економічних факторів.

3. Розроблення детальної проектної документації, яка містить усі необхідні розрахунки, креслення, специфікації матеріалів та обладнання.

4. Забезпечення контролю якості і безпеки під час виконання проекту та після його завершення.

5. Впровадження проекту в експлуатацію та забезпечення підтримки протягом усього терміну служби.

Залежно від типу об'єкта проектування, цілі та завдання можуть бути різними, але загальна мета полягає у створенні продукту високої якості та забезпеченні задоволення потреб замовника [4].

Концептуальне проектування - це перша стадія проектування, на якій формується загальна ідея про об'єкт. У цьому процесі обов'язково повинні брати участь маркетологи як головні користувачі, для яких інформація з бази даних є основним предметом аналізу і основою для планування [1].

Конкретний вид і зміст концептуальної моделі бази даних визначається обраним для цього формальним апаратом. Зазвичай використовуються графічні нотації, подібні ER-діаграм. Найчастіше концептуальна модель бази даних включає в себе:

-опис обмежень цілісності, тобто вимог до допустимих значень даних і до зв'язків між ними.

-опис інформаційних об'єктів або понять предметної області та зв'язків між ними.

Інженерне проектування – це наступна стадія, на якій концепція проекту деталізується та перетворюється у конкретний проект, який відповідає технічним та регуляторним вимогам. На цій стадії проводяться детальні розрахунки, визначаються технічні параметри та характеристики об'єкта, розробляються конструктивні рішення, проектуються інженерні мережі та системи. Інженерне проектування передбачає врахування технічних та виробничих особливостей будівництва об'єкта [2].

Проектування є складним процесом, який передбачає різні види діяльності. Це не повний перелік проектувальних видів діяльності, але він дає уявлення про широкий спектр проектувальних видів діяльності, які існують. Отже класифікація проектувальних видів діяльності може бути такою:

1. Архітектурне проектування: це проектування будівель, споруд, житлових та громадських приміщень, включаючи їхню зовнішню та внутрішню архітектуру.

2. Інженерне проектування: це проектування інженерних систем, таких як електричні мережі, системи вентиляції та кондиціонування повітря, системи опалення, водопостачання та водовідведення, системи безпеки тощо.

3. Графічне проектування: це проектування графічних рішень, наприклад, дизайну візуальної ідентифікації бренду, рекламних матеріалів, друкованих та цифрових медіа-матеріалів, інтерфейсів тощо.

4. Промислове проектування: це проектування промислових підприємств, їхніх виробничих процесів, обладнання та технологій.

5. Інформаційне проектування: це проектування програмного забезпечення, інформаційних систем та мереж, баз даних, веб-сайтів та інших інформаційних продуктів [3].

Ще одним із важливих етапів проектування, під час якого формується ідея та концепція майбутнього об'єкта є концептуальний дизайн – це етап проектування, під час якого створюється загальна ідея, концепція, а також встановлюються основні вимоги і характеристики майбутнього об'єкта. На цьому етапі вирішується, чи буде створений даний об'єкт, які його основні функції, визначаються його основні риси і характеристики. Результатом концептуального дизайну є створення загальної концепції об'єкта, яка містить ідеї щодо зовнішнього вигляду, функцій, розмірів, матеріалів та технологій виготовлення. Ця концепція становить основу для подальшого розроблення проекту. Концептуальний дизайн є першим етапом проектування, тому що на цьому етапі вирішуються основні питання, що стосуються об'єкта, включаючи його ціль, функції та принципову структуру.

На цьому етапі дизайнери здійснюють вибір концепту, який найкраще відповідає потребам замовника, а також визначають можливості та обмеження, які впливають на подальше проектування об'єкта.

Проектування об'єктів повинно відповідати не тільки технічним вимогам, а й різноманітним іншим факторам, що впливають на здійснення проекту. Серед них можна назвати соціальні, екологічні, економічні, естетичні, культурні та інші фактори, які визначають ефективність та придатність проекту для використання в майбутньому. Для досягнення цих цілей важливо проводити аналіз усіх аспектів проектування і забезпечувати взаємодію між різними спеціалістами, які беруть участь у проектуванні.

При проектуванні будь-якого об'єкта важливо враховувати вибір матеріалів, з яких буде виготовлений об'єкт. Вибір матеріалів визначає не тільки зовнішній вигляд будівлі, а й її експлуатаційні характеристики, екологічну безпеку та вартість. Окрім призначення, вибір матеріалів залежить від багатьох інших факторів, таких як:

- Економічні показники: вартість матеріалу, вартість його транспортування та зберігання.

- Екологічні показники: вплив матеріалу на довкілля та здоров'я людини, можливість переробки та вторинного використання матеріалу.
- Естетичні показники: зовнішній вигляд, колір, текстура та інші характеристики матеріалу, що впливають на естетичну складову будівлі.
- Технологічні показники: можливість обробки матеріалу, легкість встановлення та монтажу, міцність з'єднань матеріалів.

Теоретичні основи проектування об'єктів є складним та багатограним процесом, який передбачає розробку концепції об'єкта та його детального проектування з урахуванням різноманітних факторів. У процесі проектування як ми зрозуміли необхідно враховувати технічні, економічні, соціальні, екологічні та інші аспекти. Однією з важливих складових проектування є можливість подальшої модернізації та реконструкції об'єкта для забезпечення його актуальності та конкурентоспроможності.

Усі ці аспекти враховуються під час проектування об'єктів, що дозволяє створювати якісні та ефективні об'єкти, які відповідають потребам суспільства та забезпечують стале розвиток.

Список використаних джерел:

1. Огієнко І. Концептуальне проектування.
URL: <https://studfile.net/preview/5454386/page:5/>
2. Методичні вказівки до лабораторних робіт з дисципліни «Інженерне проектування» для студентів усіх форм навчання напряму підготовки 0910 «Електронні апарати» спеціальності 6.050902 «Виробництво електронних засобів» / [Поспєєва І.Є., Коваленко Д.А.] Запоріжжя: ЗНТУ, 2010. 38 с.
URL: <https://zr.edu.ua/?q=node/3485>
3. Старченко Г. В. Управління проектами: теорія та практика: навч. посіб. Чернігів: видавець Брагинець О. В., 2018. 306 с. URL: <https://sgv.in.ua/off-lifaq/20-klasifikatsiya-proektiv>
4. Степанов І. С. «Економіка будівництва» Стадії проектування та зміст проектної документації.
URL: https://stud.com.ua/18999/ekonomika/stadiyi_proektuvannya_zmist_proektnoy_i_dokumentatsiyi

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ТА ЕТИКА МЕНЕДЖМЕНТУ

**Заярна В. О., 31-ф група, факультет економіки та підприємництва
Науковий керівник – к.е.н., доцент Загороднюк О.В.**

В умовах погіршення бізнес-середовища не лише на внутрішньому, а й на світових ринках товарів, праці та капіталу, важливо використовувати всі доступні засоби для досягнення стратегічного зростання та оптимізації взаємодії

внутрішніх взаємовідносин та організаційних структур. Одними з таких засобів є корпоративна культура та етика.

Корпоративна етика та корпоративна культура як явище вже давно стали частиною філософії великих корпорацій, таких як транснаціональні корпорації та міжнародний бізнес. Незважаючи на те, що корпоративна культура є основою для формування міжособистісних відносин між співробітниками і в цілому визначає цілі та завдання компанії, вона ще не стала частиною філософії багатьох українських компаній. Впровадження "корпоративної культури" керівництвом в умовах ринкової економіки є необхідним і дуже важливим явищем в нинішніх умовах, з точки зору створення почуття приналежності серед співробітників [1].

Корпоративна культура - це система матеріальних і нематеріальних цінностей, які взаємопов'язані між собою і відображають унікальність організації, що виражається в поведінці співробітників, у спілкуванні та у взаємодії один з одним і з навколишнім середовищем. У психології корпоративна культура розглядається як система базових організаційних принципів, правил, цінностей і установок, які визначають правила поведінки співробітників, ритуали, ділові стилі, символи і міфи. Ці елементи корпоративної культури мобілізують внутрішні ресурси, згуртовують персонал, мотивують поведінку, надають сенс роботі, надихають на лояльність та вищу продуктивність і дозволяють компанії досягати своїх складних цілей та завдань, а саме: виробляти якісну продукцію та розвивати ринки [2, с. 3].

Щодо корпоративної етики, то це сукупність етичних принципів або цінностей, які керують поведінкою людини або групи людей і визначають позитивну або негативну оцінку їхніх думок і дій. Етика бізнесу - це своєрідний внутрішній правовий кодекс, який визначає, як слід поводитися, які рішення є можливими, а які - неможливими, і де пролягає межа між добром і злом. Бізнес-етика пов'язана з внутрішніми цінностями, які стають частиною корпоративної культури, впливають на прийняття рішень і визначають соціальне сприйняття в зовнішньому середовищі.

Кодекси поведінки, які існують сьогодні, є результатом тривалого процесу побудови відносин між людьми. Політичні, економічні та культурні відносини не можуть бути побудовані без дотримання цих правил. Це пов'язано з тим, що ці відносини не можуть бути побудовані без взаємної поваги і без певних обмежень [3].

Доведено, що велика увага до корпоративної культури впливає на ефективне зростання компаній, головною перевагою яких є згуртованість їхніх працівників. Поняття "корпоративна культура", яке є синонімом "ділової етики", має різні тлумачення, але чіткого визначення цього терміну не існує.

Хоча деякі автори стверджують, що корпоративна культура - це специфічна форма цінностей всередині компанії, з цим можна посперечатися. Основною метою компанії є отримання прибутку, який напряму залежить від здатності компанії, продуктивності та психологічного стану працівників. Завдання керівника полягає в тому, щоб якнайкраще використовувати працівників. Деякі брокерські та фінансові компанії запровадили посади

штатних психологів-консультантів, щоб захистити співробітників від вигорання. Все це з метою максимізації ефективності роботи співробітників, а отже, і прибутку. Важливо розуміти, що це передбачає високий професіоналізм і справедливу оплату праці працівників.

Як зазначалося вище, метою компанії є отримання якнайбільших прибутків, а обов'язком керівництва є забезпечення досягнення та ефективне використання наявних ресурсів. При обмежених трудових і фінансових ресурсах досить складно досягти високих результатів. Також, важко це зробити з працівниками, які думають лише про те, щоб отримати зарплату за виконання своєї роботи, що має опосередкований характер. Між простими робітниками (виробничими працівниками) та керівництвом завжди існує "неформальна" боротьба, суть якої полягає в тому, щоб робітники отримували вищу заробітну плату, а керівництво використовувало робітників якомога ефективніше та економічно доцільніше [1].

Раціональне управління корпоративною культурою та етикою може мати позитивний вплив на бізнес компанії. Зокрема, це може зменшити витрати на підбір персоналу, а також витрати на зовнішній PR, оскільки члени команди, відповідальні за донесення філософії компанії до зовнішнього світу, можуть полегшити деякі функції відділу, який займається PR-політикою організації.

Вплив корпоративної етики на продуктивність важко виміряти. Можна лише визначити деякі ключові аспекти, що впливають на успіх, вказати на помилки, пов'язані з відсутністю культурного менеджменту або прорахунками в програмах культурного розвитку, а також запропонувати можливі шляхи зміни несприятливої культури [2, с. 3].

Корпоративна етика встановлює обмеження для бізнесу і є сукупністю морально-етичних правил і традицій, встановлених у суспільстві. Це ділова етика, заснована на чесності, відкритості та вірності обіцянкам, здатності ефективно діяти на ринку відповідно до чинних законів, правил та усталених традицій.

Репутація компанії формується простою сумою прикладів доброчесної поведінки її працівників, продемонстрованої по відношенню до активів компанії таким чином:

- по відношенню до майна компанії.
- у випадках, коли існує явний конфлікт інтересів.
- при вступі в зовнішні ділові відносини
- при співпраці з державними органами
- у відносинах з клієнтами та конкурентами,
- у делікатних ситуаціях, коли працівники компанії стоять перед вибором розкрити або зберегти в таємниці порушення правил компанії колегою [4].

Вплив корпоративної культури на прийняття рішень проявляється через спільні принципи та цінності, які формують стійкий набір базових поглядів та уподобань серед членів організації. Корпоративна культура та етика допомагають мінімізувати розбіжності та конфлікти, роблячи процес прийняття рішень більш ефективним і менш витратним [2, с. 3].

Отже, корпоративна культура, за своєю суттю, все ще залишається незрозумілим і багато в чому непотрібним явищем. Це пов'язано з низькою або навіть відсутньою підготовкою керівників. Головним ідеологом корпоративної культури все ж таки має бути СЕО, тобто власник компанії або найманий професійний менеджер. Якщо корпоративна культура в компаніях існує, то вона є своєрідним викривленням, що складається зі стереотипів поведінки комуністичного тоталітарного режиму, які зараз необхідно адаптувати до новостворених компаній незалежної України. Освітня політика для керівників компаній повинна проводитися через навчальні семінари. Особливо це стосується державного сектору та державного управління.

Щодо до етики ділового спілкування, то слід враховувати її в різних аспектах, наприклад, у зв'язку з відносинами компанії з соціальним середовищем, між компаніями та всередині компаній. Деякі види ділового спілкування є специфічними для залучених сторін. Завдання полягає в тому, щоб сформулювати принципи ділового спілкування, які не тільки застосовуються до кожного виду ділового спілкування, але й узгоджуються із загальними етичними принципами людської поведінки. Водночас принципи повинні слугувати надійним інструментом для координації діяльності учасників ділового спілкування.

Список використаних джерел:

1. Гагалюк О. Шляхи підвищення культури підприємництва або «корпоративна етика» як засіб виховання бізнесмена. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 2. С. 176–182.
2. Корпоративна культура та бізнес-клімат в організації: рекомендаційний бібліографічний покажчик / укладач О. Ю. Бут. Запоріжжя : НБ НУ «Запорізька політехніка», 2019. 29 с.
3. Етика в менеджменті: визначення, види етичних підходів та фактори. Реферат. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/14511/>.
4. Етика в менеджменті. URL: https://allref.com.ua/uk/skachaty/Etika_v_menedjmenty?page=3.

УКРАЇНЬСЬКА ДУХОВНІСТЬ ДОБИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ У ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНЬСЬКОЇ ВІЙНИ

**Злиденна П.С., 11-ма група, факультет економіки і підприємництва
Науковий керівник – к.і.н., доцент Доморослий В.І.**

Українська духовність базувалася на таких засадничих принципах, як романтизм (символізм), мета, ідея, ієрархія, творчість, жанр, визначеність. Цей інтелектуальний канон бере свої витoki ще з античних часів. Це був засіб для

формування духовності особистості, розширення її світогляду. Постмодернізм визначає технократичне панування людини над природою та її духовною сферою. Проте, панування людини над природою призвело до однієї з глобальних проблем людства, зокрема екологічної, наслідком якої, є глобальне потепління. І тому, одним з напрямів духовності має бути раціональне втручання людини у природні процеси. Адже, мова йде про виживання людини, як біологічного виду

Панування людини над духовною сферою доволі абстрактне поняття. З одного боку воно може привести до обмеження прав і свобод особистості, з другого – його відсутність чи слабкість може привести до проникнення елементів чужої духовності, почасти шкідливих та руйнівних для національної духовної культури. Прикладом цього, може бути проникнення російських традицій до нашої дійсності. Ми, тривалий час, сприймали нав'язливий наратив східного сусіда про «братерство» російського та українського народів. Навіть 2014 р. не став переломним у цьому плані. Значна частина наших земляків сприймала анексію Росією Криму та частини Донецької та Луганської областей, не як агресію, а як прикре непорозуміння, яке не може зруйнувати «споконвічні братерські стосунки».

Політики, з проросійських партій та рухів їздили до Москви на різного роду зібрання та форуми. Не відставали від них і діячі шоу-бізнесу, позиціонуючи себе поза політикою, та несучи якусь абстрактну, за їх словами, любов. Пересічний люд, також масово відвідував Росію і щиро обурювався спробами влади якось обмежити транспортний зв'язок з Російською Федерацією.

Наші громадяни, представники старшого покоління, захоплювалися Кобзоном, населення середнього віку обожнювало групу «Любе», молодь не уявляла свого життя без російського репу Тімати та Басти. Все це, дало можливість анексувати Крим та частину Донецької і Луганської областей. Президент РФ Путін виправдовуючи агресію проти України, заявляв: «Это наша земля, там поют наши песни, отмечают наши праздники». Названі російські «кумири», в перших рядах, підтримали агресивні дії свого військово-політичного керівництва. Шанувальники їх таланту в Україні щиро обурювалися, що їхні улюбленці потрапляли до санкційних списків, і не мали можливості більше гастролювати нашою країною. Лише повномасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 р. змінило почуття «братерської любові» і сприйняття російської культури у нашому суспільстві, але не у всіх.

Іншим прикладом негативного впливу постмодернізму на національну духовну культуру є мовна проблема. Русифікації сприяв приплив колоністів та робітників до нових промислових міст Сходу та Півдня України ще з XIX ст. Невдовзі російськомовні мешканці стали домінувати в містах, у тому числі в Києві, тоді як у сільській місцевості проти україномовних зводилися всілякі бар'єри, що мали обмежувальний характер у плані самореалізації. Знесилене політично, економічно та культурно українство не мало можливості чинити опір, змушене було підпорядкуватися. Мовний конформізм українців, їхня звичка переходити на мову російськомовних партнерів під час комунікації, став

масовим явищем. Він продовжувався навіть за доби незалежності.

Це призвело ще й до виникнення такої проблеми в українській культурі мовлення, як суржик, у якому значна частина належить русизмам. Суржикомовній людині позбавитися російськомовного елемента важко, тому що змінити власний мовний світ — це самому до певної міри змінитися [Прохоренко, 2014, с. 176-177].

Не все у нас гаразд і з історичною пам'яттю, що набуває загрозливих ознак для суспільства на сучасному етапі, в умовах війни. Ми дуже легко історію України, у процесі складання незалежного мульти-тестування, перевели з обов'язкової дисципліни у вибіркову. Це означає, що для вивчення історії України у школах приділятиметься менше уваги. Внаслідок цього ми можемо трансформуватися із нації у населення, яке не знатиме свого минулого, і не буде розуміти алгоритму своїх подальших дій. В умовах наявності проблем зі станом національної свідомості у нашому суспільстві та широкомасштабної російсько-української війни це може ще більше ускладнити ситуацію. Як зазначив Д. Стус «Для мене в постмодернізмі неприйнятні зречення історії та історичної пам'яті» [Стус, 2001].

Постмодерністське бачення світу – «все в конфлікті з усім». Існують різноманітні суперечливі культурні та світоглядні засади та способи ставлення до світу і суспільства. Ця суперечність може вирішитися двома способами: культура не зуміє вибратися з хаосу і невизначеності, що є небезпечним для її загибелі, або відбудеться синтез язичницького, архаїчного, містичного, наукового світоглядів, що зумовить перехід до нового культурного порядку і світогляду, та забезпечить не тільки зміну культурної парадигми, а й повернення до традиційних духовних цінностей.

Список використаних джерел:

Прохоренко О., 2014. Комплекс малоросійства як причина поширення суржику. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство), 6, 172 -178.

Стус Д. , 2001. Український постмодернізм як клонування без правил. Ситуація постмодернізму в Україні. Круглий стіл. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://archive-tm.ukma.edu.ua/2001/6/postmodern.html>.

ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

**Кашоїда Я.В., 11м-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н. доцент Мовчанюк А.В.**

В Україні публічне адміністрування як наукова галузь знань почала активне формування лише в останнє десятиріччя минулого сторіччя і сьогодні проходить етап свого становлення.

Публічне адміністрування – це метод управління, який з одного боку забезпечує надання суспільству послуг щодо законодавства, з іншого боку – реалізацію обраного типу політики, яку втілюють державні службовці, яким було делеговано повноваження під час волевиявлення народу на виборах, як в межах країни так і закордоном, у всіх напрямках її прояву.

Стаття Вудро Вільсона «Дослідження адміністрації», опублікована в 1887 році, є важливим елементом історії виникнення та еволюції державного управління як дисципліни. Саме погляд В.Вільсона на адміністрування визначає окрему сферу державного управління та розкриває ідею того, як державне управління почало виокремлюватись в окрему дисципліну з другої половини дев'ятнадцятого століття [3].

Еволюція публічного адміністрування з кінця дев'ятнадцятого століття до сьогодення відбувалася в наступні 5 етапів.

Перший етап еволюції публічного адміністрування (1887-1926 рр.) – епоха дихотомії політики та управління. Функціонально адміністрація була відокремлена від політики. Стверджувалося, що адміністрація стурбована реалізацією політичного рішення, прийнятого політично. У книзі Ф.Гудмена «Політика та адміністрація» була зроблена спроба концептуально розмежувати ці дві функції. За його словами, політика має відношення вираження державної волі, в той час, як адміністрація має відношення до виконання цих політик. Крім цього, інституційне розташування цих двох функцій було диференційовано. Місцем проведення політики були визначені законодавча влада і вищі ешелони уряду, в той час як місцем знаходження адміністрації була визначена виконавча частина уряду – бюрократія [4].

Другий етап публічного адміністрування (1927-1937 рр.) – відзначається тенденцією посилити ідею дихотомії політики та управління, а також розвинути науку управління, вільну від цінностей. На цьому етапі суспільний аспект державного управління був відкинтий, і основна увага була майже повністю зосереджена на ефективності. Центральне переконання цього періоду полягало в тому, що існують певні принципи управління, виявити і відстоювати які було завданням вчених.

Таким чином, в той час як колишній акцент на дихотомії політики і управління був збережений на другому етапі еволюції, методи вивчення змістилися з юридичних на наукові форми (наприклад, вивчення робочого процесу, вивчення часу і руху, організаційні схеми і т.д.). Були проведені

емпіричні дослідження, щоб знайти науково точний метод організації людських взаємин у великомасштабних організаціях-єдиний найкращий спосіб досягнення бажаного рівня організаційної ефективності та економії.

Третій етап еволюції публічного адміністрування (1938-1947 рр.) розпочався з реакції проти цього механічного підходу. Так звані, принципи управління були оскаржені як натуралістичні помилки та прислів'я. Тим часом наукове управління також переживало процес гуманізації у відповідь на суспільні потреби та сили. Відомі Хоторнські експерименти наприкінці 1930-х років, проведені групою вчених на Хоторнському заводі Western Electric Company, були зосереджені на робочих групах, демонструючи потужний вплив соціальних і психологічних факторів на продуктивність робітників та звертали увагу на вплив неформальної організації на формальну структуру, феномен лідерства та впливу, вплив конфліктів і співпрацю між групами. Це показало життєво важливе значення людських стосунків в організації.

Четвертий етап еволюції публічного адміністрування (1948-1970 рр.) був започаткований двома значними публікаціями в 40-х роках Саймона «Адміністративна поведінка» та есе Р.Даля під назвою «Наука про адміністрування, три проблеми». Підхід Саймона розширив сферу предмету, пов'язавши його з психологією, соціологією, економікою та політологією, а також відкидав класичні принципи та дихотомію політичного управління. Автор стверджував, що все управління обертається навколо раціональності та прийняття рішень та виділив два взаємодоповнюючі потоки думок. Один займався розвитком чистої науки про адміністрування, а інший займався нормативними аспектами адміністрування та рецептами державної політики.

Р.Даль виділив три проблеми в еволюції державного управління. По-перше, неможливо виключити нормативні міркування з державного управління. Цінності пронизують адміністрацію, тоді як наука не має цінностей. По-друге, вивчення адміністрування має включати вивчення людської поведінки. По-третє, існує тенденція проголошувати універсальні принципи на основі кількох прикладів із національних та історичних обставин.

П'ятий етап еволюції публічного адміністрування (1971- сьогодні) відзначений зусиллями побудувати нову і теоретично сувору науку управління. Адміністрацію все частіше стали розглядати як одиницю в процесі безперервної взаємодії між людьми всередині та поза організацією в будь-який конкретний період часу. Останні організаційні цілі необхідно розглядати в поєднанні з іншими однаково законними цілями всіх зацікавлених груп. По-друге, державне і приватне управління мали тенденцію до злиття в єдину науку організації. Нове розуміння адміністрування прийшло з теорій менеджменту та кібернетики. По-третє, збільшення використання системних і поведінкових підходів спонукало до порівняльного вивчення адміністративних систем у різноманітних соціальних умовах і середовищах. По-четверте, з початком комп'ютерної ери були зроблені спроби зрозуміти процеси прийняття рішень і вирішення проблем людським розумом за допомогою комп'ютера та інших механічних засобів. Із збільшенням

науково-технічних знань у своєму розпорядженні людина отримає більшу політичну владу контролювати своїх подібних [1].

З наведених вище п'яти етапів еволюції публічного адміністрування можна зробити висновок, що, коли в кінці дев'ятнадцятого століття почалося становлення публічного адміністрування як академічної дисципліни, існувала тенденція відокремлювати публічне адміністрування від політики і перетворювати адміністрування в науку, подібну природничій. Але серйозний виклик цьому поділу публічного адміністрування і політики стався в 1930-і роки. В результаті в публічного адміністрування виникає криза ідентичності.

З розвитком інформаційних технологій публічного адміністрування з'явилося цифрове управління або електронне управління, а також екологічні проблеми (боротьба зі стихійними лихами).

Таким чином, видно, що в міру того, як вік публічного адміністрування зростає, його предмет став ширшим і більш процвітаючим. На сьогодні державне адміністрування є надзвичайно важливим інструментом управління державою, і його розвиток можна розглядати як одну з важливих умов удосконалення функціонування всіх інститутів влади.

Еволюція управління публічною сферою відбувалася від жорстко централізованого державного адміністрування до формування управлінських мереж, одночасно обмежуючи державні монополії та розширюючи методи управління.

Публічне адміністрування також можна розглядати як регламентовану законами та іншими правовими актами діяльність з прийняття управлінських рішень, надання адміністративних послуг та внутрішнього управління суб'єктами державного управління. До цього призводять наступні процеси: складність між різними групами людей; високий рівень потреб і очікувань; велика невизначеність і ризик; вплив міжнародних чинників на внутрішню політику; інформування суспільства; зниження довіри населення до органів влади.

Список використаних джерел:

1. Мажник Л., Ястремська О., Публічне адміністрування: навчальний посібник. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2015. 132 с.

2. Мовчанюк А.В., Докійчук А.М. Роль публічного адміністрування в управлінні суспільством // Матеріали роботи Всеукраїнської науково-практичної конференції «Менеджмент XXI століття: проблеми і перспективи». Умань, 2020. С.264-265. URL: <https://mzedl.udau.edu.ua/assets/files/2021/21-st/zbirnik-1-ekciya-1.pdf#page=264>

3. Frank J. Goodnow. Politics and administration: a study in government. London: Macmillan & Co. Ltd, 1900. 294 с

4. Woodrow Wilson. The Study of Administration: political science quarterly. Vol. 2. No. 2. p. 197–222

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

**Кашоїда Я.В., 11м-м група, факультету менеджменту
Науковий керівник – к.е.н. доцент Халахур Ю.Л.**

Здатність країни займати місце в глобальній економіці залежить від можливостей суб'єктів її господарювання утримувати міцні позиції на світовому ринку. При цьому необхідно враховувати тенденції розвитку світового ринку, і виходячи з них, будувати плани забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Для підприємства конкурентоспроможність є однією з найважливіших категорій ринкової економіки, яка відображає можливість і ефективність його адаптуватися до умов ринкової конкуренції. Підвищення конкурентоспроможності підприємств є ключем до посилення конкурентоспроможності країни. Поняття конкурентоспроможності включає здатність виробляти конкурентоспроможний продукт на певному ринку, його переваги над іншими підприємствами галузі, вітчизняними чи закордонними [1].

Для оцінки рівня конкурентоспроможності країн світу розраховується Індекс глобальної конкурентоспроможності за методикою Всесвітнього економічного форуму на основі 113 змінних, які об'єднанні в 12 ключових показників: якість інститутів, інфраструктура, макроекономічна стабільність, здоров'я і початкова освіта, вища освіта і професійна підготовка, ефективність на ринку товарів і послуг, ефективність на ринку праці, розвиненість фінансового ринку, рівень технологічного розвитку, розмір внутрішнього ринку, конкурентоспроможність компаній, інноваційний потенціал [2].

Існує ряд факторів, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність:

1. Продуктивність. Виробництво на одного працівника є одним із визначальних факторів витрат праці на одиницю продукції. Чим більший виробіток на одного робітника (за певний період часу), тим нижчі питомі витрати праці. Наприклад: економіка Сполученого Королівства має проблеми з продуктивністю, порівняно з її основними конкурентами, такими як Франція, Німеччина та США. Продуктивність у Великобританії приблизно на 20% нижча, ніж у цих країнах.

2. Витрати на заробітну плату – рівень заробітної плати також важливий для визначення одиничних витрат на оплату праці. Чим вища ставка заробітної плати, тим вищі витрати на оплату праці на одиницю продукції (за інших рівних умов) і тим менш конкурентоспроможною є економіка.

3. Обмінні курси. Зростання обмінного курсу (при інших рівних умовах) підштовхне ціни на експорт країни та знизить ціни на імпорт, тим самим зробивши економіку менш конкурентоспроможною. Але слід пам'ятати, що саме зміна реального обмінного курсу, а не номінального, впливатиме на цінову конкурентоспроможність.

Вплив змін обмінних курсів можна також зменшити, якщо експортери та імпортери коригуватимуть свої норми прибутку, а не ціни, коли обмінний курс змінюється.

4. Якість товарів. Якість, як і ціна, має вирішальне значення для конкурентоспроможності. Є кілька аспектів якості: хороший дизайн, надійність, після продажне обслуговування і так далі. Країни з високою заробітною платою зазвичай мають конкурувати за якістю, а не за ціною. Наприклад, німецькі автомобілі, такі як BMW і Mercedes, все ще дуже конкурентоспроможні, навіть якщо це бренди преміум-класу.

Щоб залишатися конкурентоспроможними на міжнародному рівні щодо якості, країна потребує значних інвестицій у науково-дослідну діяльність. Це дасть можливість виробникам розробляти нові технології, інноваційні продукти та впроваджувати більш ефективні методи виробництва.

5. Регулювання бізнесу. Ступінь і характер регулювання можуть впливати на конкурентоспроможність економіки. Сильно регульований ринок праці, який ускладнює для фірм наймання працівників-іммігрантів, наприклад, може знизити конкурентоспроможність.

Таким чином, на конкурентоспроможність підприємств впливає багато факторів. При правильному управлінні ними кожен створює додаткову конкурентну перевагу, тому необхідно вчасно їх ідентифікувати, аналізувати вплив і можливі наслідки. Для забезпечення ефективної господарської діяльності підприємств необхідно враховувати її специфіку та галузеву специфіку. Враховуючи те, що ці фактори можуть створювати конкурентні переваги для бізнесу, а можуть, і навпаки, знищувати їх, необхідно розробляти методи управління конкурентоспроможністю.

Список використаних джерел:

1. Малихіна С.В. Міжнародна конкурентоспроможність як пріоритетний фактор розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Управління проектами, системний аналіз і логістика*. 2012. Вип. 10. С. 528–529.

2. Машкара-Чокнадій В.В., Пачкал К.Є. Особливості економічної конкуренції в умовах глобалізації світової економіки. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/45297> (дата звернення 18.04.2023).

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

**Клименко А.В., 41-тм група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Малюга Л.М.**

Готельно-ресторанне господарство відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку країни, як країни з розвинутою економікою, так і в країнах які розвиваються.

Готельно-ресторанний бізнес перетворився на одне з важливих соціальних явищ ще в ХХ ст. В загальному об'ємі видатків серед ряду країн, саме видатки населення на туристичні послуги та харчування займають важливу частку об'єму. Загалом готельний та ресторанный сервіс у сфері внутрішнього та виїзного туризму включає в себе цілий комплекс послуг для туристів, що задає перспективи розвитку туризму в усіх країнах світу. Власне розвиток індустрії гостинності робить конкурентоспроможною економіку регіону та країну у світовій сфері туризму.

Значення готельно-ресторанного господарства в соціальному розвитку країни полягає в тому, що воно забезпечує не тільки робочі місця, що сприяє зменшенню безробіття та збільшенню доходів населення, але й підвищують якість життя місцевого населення та туристів. Воно сприяє збільшенню ВВП, покращенню інфраструктури та збільшенню доходів держави. Більше того, готельно-ресторанний бізнес має соціальне значення, оскільки сприяє зміцненню культурного обміну та взаєморозумінню між країнами та народами.

Крім того, готельно-ресторанне господарство є важливим джерелом доходів для держави. У багатьох країнах туризм є однією з основних галузей економіки, а отже доходи від готельно-ресторанного господарства є значним джерелом бюджетних надходжень. Це дозволяє державі інвестувати у розвиток інших сфер економіки та інфраструктури, що позитивно впливає на соціально-економічний розвиток країни в цілому.

Крім економічної складової, готельно-ресторанне господарство має важливе соціальне значення. Воно сприяє зміцненню культурного обігу та взаєморозумінню між країнами та народами. Туристи з усього світу можуть побачити культурні та історичні пам'ятки познайомитися з місцевими традиціями та звичаями, що веде до збільшення рівня культурної та міжнародної співпраці.

Узагалі, готельно-ресторанне господарство є важливим фактором для створення позитивного іміджу країни в світі та збільшення міжнародної відомості про неї. Це дозволяє залучати більше інвесторів, зміцнювати дипломатичні відносини з іншими країнами та покращувати міжнародну репутацію країни.

Для більш ефективного функціонування готельно-ресторанного господарства, необхідно підтримувати розвиток туристичної галузі країни. Це

можна здійснити шляхом розвитку транспортної інфраструктури, покращення якості обслуговування туристів та залучення інвестицій. Також важливо забезпечити високий рівень безпеки туристів, щоб збільшити їхню довіру до країни.

Нарешті, готельно-ресторанне господарство має велике значення для розвитку малого та середнього бізнесу. Багато готельно-ресторанних комплексів працюють з місцевими постачальниками, що дозволяє збільшувати обсяги продажу місцевої продукції та залучати нових підприємців до галузі.

Проте, важливо зазначити, що розвиток готельно-ресторанного господарства повинен здійснюватися з урахуванням екологічних, соціальних та економічних наслідків. Наприклад, необхідно забезпечити сталість ресурсів, використовуваних для побудови та обслуговування готельно-ресторанних комплексів, а також забезпечити дотримання прав працівників та забезпечити їхню безпеку та здоров'я

Отже, готельно-ресторанне господарство має велике значення для соціально-економічного розвитку країни. Його розвиток сприяє створенню робочих місць, покращенню інфраструктури та збільшенню ВВП, а також зміцнює міждержавні відносини та культурний обмін.

Список використаних джерел:

1. Гоблик-Маркович Н.М., Грянило А.В. Теоретичні засади регіонального ринку готельно-ресторанного бізнесу. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/goblyk3.htm (дата звернення 15.04.2023)
2. Аветисова А.О. Ресторанні мережі: конкурентні переваги, проблеми, перспективи розвитку. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2016. № 28. С.117-123.

УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

**Конська В.В., 11 м-з група, факультету менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Халахур Ю.Л.**

В сучасних умовах зовнішньоекономічні зв'язки відіграють важливу роль, оскільки дають можливість підприємцям отримати доступ до нових ринків збуту, знайти постачальників сировини та матеріалів, залучати іноземні інвестиції та технології, а також здійснювати міжнародну співпрацю та обмін досвідом, що важливо для забезпечення сталого виробництва та конкурентоспроможності на ринку [1].

Сталий розвиток в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємства передбачає її здійснення, із врахуванням економічних, соціальних та екологічних факторів, що сприяє ефективному використанню ресурсного потенціалу та мінімізує негативний вплив на оточуюче середовище.

При плануванні зовнішньоекономічної діяльності будь-якого підприємства необхідно брати до уваги такі фактори [2]:

1. Екологічні принципи: підприємці мають враховувати вплив своєї господарської діяльності на довкілля та мінімізувати негативні наслідки для природи.

2. Економічна ефективність: власники бізнесу мають підвищувати економічну ефективність своєї діяльності, щоб забезпечити стабільний розвиток та конкурентоспроможність.

3. Соціальна відповідальність: підприємці мають враховувати соціальні проблеми та потреби споживачів, а також постійно удосконалювати рівень якості продукції та послуг.

4. Забезпечення безпеки та стабільності: підприємці мають враховувати потенційні ризики та забезпечувати безпеку своєї діяльності.

5. Інноваційний розвиток: підприємці повинні сприяти інноваційному розвитку та впровадженню новітніх технологій для забезпечення сталого розвитку та конкурентоспроможності.

З економічної точки зору, метою сталого розвитку підприємства є збільшення його прибутковості та конкурентоспроможності на ринку. Тому важливо розробляти ефективні стратегії розвитку, які включають в себе впровадження сучасних технологій, оптимізацію виробничих процесів, підвищення якості продукції та послуг та розвиток інноваційних напрямків. Враховуючи соціальний елемент, метою сталого розвитку суб'єктів господарювання є забезпечення гідних умов праці для персоналу, створення нових робочих місць та сприяння розвитку місцевої спільноти. Так, необхідно враховувати інтереси працівників, турбуватись про їхню безпеку та охорону здоров'я на робочому місці, сприяти професійному зростанню та підтримувати зв'язки з місцевими органами влади та громадськістю. З екологічної точки зору, метою сталого розвитку підприємства є зменшення негативного впливу на довкілля та збереження природних ресурсів. Для її досягнення необхідно забезпечувати виконання екологічних стандартів та вимог [3].

Управління зовнішньоекономічними зв'язками з урахуванням основних принципів сталого розвитку реалізується за допомогою таких інструментів:

– створення стратегії сталого розвитку. Підприємці мають розробляти стратегію, яка враховує економічні, соціальні та екологічні фактори, а також визначає шляхи їх забезпечення.

– аналіз впливу на довкілля. Підприємці повинні оцінювати вплив своєї діяльності на довкілля та здійснювати заходи для його мінімізації.

– використання зелених технологій. Підприємці мають використовувати енергоефективні технології та джерела енергії, що дають можливість зменшити її споживання та забезпечити стабільний розвиток.

– визначення критеріїв соціальної відповідальності. Підприємці повинні визначати критерії соціальної відповідальності, які враховують інтереси споживачів, працівників, держави та інших зацікавлених сторін.

– співпраця з партнерами. Підприємці мають співпрацювати з партнерами, які також притримуються принципів сталого розвитку й мають подібну стратегію.

– участь у міжнародних ініціативах. Підприємці повинні бути учасниками міжнародних ініціатив, які спрямовані на забезпечення сталого розвитку, таких як Глобальний договір ООН або Кіотський протокол [2].

Контроль за здійсненням зовнішньоекономічної діяльності на основі принципів сталого розвитку є важливим елементом управління підприємством. Для його забезпечення можна використовувати внутрішній та зовнішній контроль. Перший – для моніторингу відповідності зовнішньоекономічної діяльності принципам сталого розвитку. Він може бути організований за допомогою системи контролю якості, планування та звітності. Другий – це аудит або ревізія, щоб забезпечити дотримання принципів сталого розвитку. Зовнішній контроль може дати об'єктивну оцінку діяльності підприємства та допомогти виявити проблеми. Також важливе значення має сертифікація. Для цього підприємці можуть отримати сертифікат на відповідність стандартам сталого розвитку. Сертифікація може допомогти забезпечити відповідність вимогам стандартів та дає переваги на ринку. Підприємства можуть здійснювати оцінку впливу своєї зовнішньоекономічної діяльності на довкілля та визначати заходи для зменшення негативного впливу на нього [4].

Таким чином, в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю важливе значення має дотримання сталого розвитку, тому що це вірний і довгостроковий підхід до розвитку підприємництва, який може не тільки забезпечити прибутковість, але й зберегти природні ресурси та знизити негативний вплив на екологію. Дотримання принципів сталого розвитку в управлінні зовнішньоекономічними зв'язками допомагає підприємствам забезпечувати стабільність в економічній, соціальній та екологічній сферах, а також сприяє росту конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Варто відмітити, що дотримання сталого розвитку призводить до підвищення репутації підприємства в очах громадськості, інвесторів та інших зацікавлених сторін.

Список використаних джерел:

1. Горященко Ю.Г. Інноваційні підходи в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. *Молодий вчений*. 2021. № 3(2). С. 345-350.

2. Долгополов К. І. Теоретичні засади зовнішньоекономічної діяльності. Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»:

матеріали третьої всеукраїнської наукової Інтернет-конференції. Київ : КНУТД, 2018. С. 396-401.

3. Жаданос О.В., Шатоха В.І., Петренко А.Л. Стратегія сталого розвитку на підприємстві: приклад Європи та досвід України. Дніпро: Дріант, 2017. 79 с.

4. Малик І. П., Вецко Т. М. Механізм забезпечення сталого розвитку підприємств України. *Сучасні підходи до управління підприємством: зб. тез доп. ІХ Всеукраїнської наук.-практ. конф.*, м. Київ, 12 квіт. 2017 р. Київ, 2017. С. 64-69.

АНАЛІЗ ТОВАРООБІГУ ПІДПРИЄМСТВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ

**Кругляк О.А., 11м-тм група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Терещук Н.В.**

Підприємства громадського харчування відіграють велику роль не тільки в житті кожного громадянина нашої країни, але й в становленні і розвитку національної економіки. Діяльність підприємств громадського харчування направлена на вирішення як економічних, так і соціальних завдань щодо задоволення потреб населення в організації харчування та дозвілля поза домом [1]. Саме тому, проблема ефективної організації діяльності підприємств громадського харчування в умовах ринку потребує постійного вдосконалення, розробки відповідної стратегії і тактики управління.

Слід зазначити, що сфера громадського харчування завжди користувалася популярністю у інвесторів. По-перше, інвестиції відносно не великі, а окупність швидка. Ресторанний бізнес – один з найприбутковіших бізнесів у світі. Статистика показує, що середня оборотність грошей, вкладених в ресторан, в п'ять-шість разів вища, ніж при інвестуванні в магазин одягу, наприклад [2].

Цілі та завдання природним чином визначають всі наступні елементи процесу управління кейтерингом: забезпечення цілісності змісту, форми, методів і управлінських рішень діяльності працівників в організації, а також постійна орієнтація персоналу на діяльність, що має загальний вплив на економічні результати.

Аналіз в громадському харчуванні завжди мав свої особливості, у порівнянні з аналізом інших видів діяльності. Підприємства громадського харчування самостійно обирають цілі своєї діяльності та шляхи їх досягнення і тільки від них самих залежить, наскільки ефективними вони будуть [3].

Товарообіг громадського харчування представляє економічні відносини, що виникають під час реалізації власної продукції, купованих товарів, наданні послуг з організації і реалізації харчування.

Товарообіг підприємств громадського харчування складається з двох основних частин [4]:

- реалізації продукції власного виробництва;
- продажу купованих товарів.

Власне виробництво описується та планується у вартісному та кількісному вираженні. Наприклад, основним вимірником/показником продукції кейтерингу є порція страв, тобто натуральний показник. Відсоток продажів продукції власного виробництва залежить від типу кейтерингового підприємства (їдальня, кафе, ресторан, бар) і коливається від 45% до 90%.

На підприємствах громадського харчування, крім виробництва і реалізації продукції власного виробництва, здійснюється продаж купованих товарів, до яких належить готова продукція, що не потребує кулінарної обробки. Такі товари надходять в кінцевому вигляді від інших підприємств (наприклад, харчової промисловості) [3].

Вибір об'єкта аналізу залежить від його цілі і рівня. Аналіз товарообігу по загальному обсягу проводиться з метою виявлення конкурентних позицій закладу, оцінки обраної цінової і товарної політики.

Основними завданнями і напрямками аналізу є [5]:

- 1) оцінка динаміки товарообігу;
- 2) аналіз товарообігу за складом;
- 3) аналіз товарообігу за структурою – дозволяє вжити заходів по зниженню втрат підприємства, пов'язаних зі зниження реалізації окремих видів груп і розробити нові пропозиції по формуванню асортиментного портфелю;
- 4) факторний аналіз товарообігу;
- 5) оцінка критичного обсягу продажу.

Основними джерелами інформації для аналізу є:

- товарні звіти та документи, що до них прикладаються і які підтверджують здачу виручки і витрати, що здійснені з неї;
- дані бухгалтерського обліку за рахунками: «Готова продукція», «Товари», «Розрахунки з покупцями і замовниками», «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», «Доходи від реалізації», «Собівартість реалізації» тощо.

В оцінці і аналізі розвитку товарообігу використовуються різні методи дослідження динамічних процесів: побудова динамічних рядів, розрахунок показників динаміки, побудова трендових і регресійних рядів динаміки, індексний метод.

На зміну рівня ряду динаміки впливає низка факторів, які по-різному впливають на зміну товарообігу – це можуть бути як зовнішні, так і внутрішні фактори. Деякі фактори мають постійний вплив на товарообіг і формують основні тенденції. Наприклад, інфляція впливає на товарообіг у вартісному вираженні, фізичний товарообіг зменшується під впливом тих же факторів, збільшення доходів населення призводить до постійного зростання товарообігу.

Інші фактори мають непостійну, або випадкову дію. Наприклад, збільшення площі обіднього залу під час свят (урочистостей) призведе до росту

товарообігу. Дія таких факторів викликає одноразове збільшення обсягу продажу.

Головна проблема, яка може виникнути при побудові рядів динаміки це те, що реальні умови формування показників товарообігу передбачають його зміну під впливом багатьох факторів різноспрямованої дії, тому важко іноді знайти адекватну форму зв'язку.

Список використаних джерел:

1. Dominik P. *Zasady i organizacja uwienia w turystyce*. Warszawa: Almamet, 2011. 188 s.
2. Архіпов В.В., Іванникова Т.В., Архіпова А.В. Ресторанна справа: Асортимент, технологія і управління якістю продукції в сучасному ресторані: Навчальний посібник. К.: Фірма «ІНКОС», Центр навчальної літератури, 2007. 382 с.
3. Бутенко О.П., Дядюшкіна І.В. Аналіз ринку ресторанного господарства України та перспективи його розвитку. *Економічний простір*. 2017. № 74. С. 73-81.
4. Карпенко В.Д., Рогова А.Л., Шкарупа В.Г., Положишникова О.І. Організація виробництва і обслуговування на підприємствах громадського харчування. К.: НМЦ Укоопосвіта, 2016. 248 с.
5. Мостова Л.М., Новікова О.В. Організація обслуговування на підприємствах ресторанного господарства. Навчальний посібник. К.: Ліра-К, 2021. 308 с.

МІСЦЕ УКРАЇНСЬКИХ СІЛ У МІЖНАРОДНІЙ ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ

**Кулеша В.Ю., 41-тм група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Саковська О.М.**

Початок повномасштабного вторгнення росії в Україну змусив українців забути про туризм. Замість подорожей поїздки за кордон стали вимушеними. Проте, туристичний сектор української економіки вистояв, а після завершення війни наша країна має всі шанси стати популярним напрямком для подорожей. Бойові дії на території України мали повністю зупинити індустрію туризму, але для фахівців скоріше змінився фокус уваги в даній сфері.

Нині туризм в класичному його розумінні – майже на паузі. Навіть у локаціях, де готелі заповнені. Адже не треба плутати туриста і тимчасово переміщених осіб, які виїхали вимушено, часто – втративши домівки, рятуючи себе та родини. Так, ці люди живуть у готелях, харчуються в ресторанах, платять здебільшого туристичний збір. І підтримують готельно-ресторанний бізнес.

Але навіть для західної, умовно безпечнішої частини нашої країни, то лише омана добробуту туристичної сфери. І опубліковані дані щодо надходжень від туристичного збору в бюджет – досить умовний, якщо не сказати наразі хибний показник стану галузі. Бо ж він не показує реальну картину, а дає лише кількісні показники прожитих номеро-ночей [1].

На період повномасштабної російсько-української війни українські села Західної України стали прихистком для багатьох людей, які були змушені покинути свої рідні міста і села. У цей нелегкий для країни час, туристичний бізнес зумів адаптуватися до нових умов і продовжує підтримувати українську економіку.

За останні десятиліття туристична галузь Прикарпаття і справді стрімко розвивалася. Реалізовано низку транскордонних проєктів щодо доступності у гірській місцевості та покращення безпеки. Постали нові відпочинкові комплекси, які за рівнем надання послуг не поступаються іменитим курортам світу.

Через повномасштабне вторгнення росії в Україну більшість туристичних напрямків, якими б могли скористатися українці, заблоковані. Однак є попит на поїздки та екскурсії до українських сіл. Їх почали відновлювати з травня 2022 р., про це просили постійні клієнти. Раніше було багато дводенних, триденних турів, а зараз – тільки одноденні тури. Це для людей зараз дуже потрібно, тому що багато місяців люди були у нервовому збудженні.

Громадські активісти та підприємці відкривають нові локації і туристичні маршрути, використовуючи інтерес до місцевих звичаїв і традицій різних етнографічних регіонів Прикарпаття. Відновлюють давно забуті промисли, чим приваблюють шанувальників давнини.

Приміром, у Космацькій територіальній громаді на садибі «Бутинар» відтворили хатинку гуцульських лісорубів. Хоча найбільше за площею село в Україні має ще безліч інших принад. У селищі Кути Косівського району власник садиби «Еко Карпати» створив власний музей старожитностей, організовує туристичні тури до найвіддаленіших куточків Гуцульщини. Це і знаменита Терношорська Лада – священне місце Карпат, і найвисокогірніша церква в селі Верхній Ясенів, і центр ліжникарства – село Яворів [2].

Важливо, що сільський зелений туризм став запорукою наповнення місцевих бюджетів, адже невеликі пансіонати забезпечують затишний сімейний відпочинок та оздоровлення. У комфорті і гостинності переконалися й гнані війною біженці, які на Прикарпатті змогли відчувати себе захищеними.

Курортний сезон війна зруйнувала на 90%. Значна частина морського узбережжя тимчасово окупована.

За даними внутрішньої статистики одного з найбільших національних туроператорів, у червні 2022 р. тури з України забронювали близько 1440 туристів, а в тому ж місяці 2021 р. – понад 95000 мандрівників. Всесвітня туристична організація прогнозує втрати понад 14 мільярдів доларів США у 2022 р. – саме стільки приносили світовій економіці російські та українські туристи, які тепер не будуть подорожувати [3]. Такі цифри демонструють

загальний стан справ у галузі. В майбутньому на нас чекає відновлення туристичної сфери.

За даними Державного агентства розвитку туризму, протягом першого півріччя 2022 р. зафіксований значний приріст доходу туристичних агентств. Турагенції сплатили до держбюджету на 85% коштів більше, ніж за аналогічний період у 2021 р. Утім, в самій же агенції вказують, що це пов'язано з результатами перших довоєнних місяців року, коли галузь лише почала післяковідне відновлення [1].

Попри війну є чимало приводів залишатись оптимістами. Адже після закінчення війни в'їзний туризм, безумовно, відновиться. Принаймні, передумови для цього є, хоча й існує потреба в якісних маркетингових кампаніях у різних країнах для заохочення іноземців відвідати Україну. У будь-якому випадку сільський зелений туризм буде розвиватись і може зайняти потужну позицію на туристичному ринку, завоювати популярність серед значної кількості туристів.

Список використаних джерел:

1. Туризм воєнного часу: хто і як їздить подорожувати з України
URL: <https://www.unian.ua/tourism/lifehacking/turizm-voyennogo-chasu-hto-i-yak-jizdit-podorozhuvati-z-ukrajini-11925096.html#id-286228210> (дата звернення: 18.04.2023)

2. Зелений туризм в Україні
URL: https://ua.dorogovkaz.com/stati_zelenyj%20turizm.php (дата звернення: 18.04.2023)

3. Відпочинок в Україні під час війни: Трускавець, Моршин та Східниця. *The Sumy Post*. URL: <https://sumypost.com/sumynews/suspilstvo/vidpochynok-v-ukrayini-pid-chas-vijny-truskavets-morshyn-ta-shidnytsya/> (дата звернення: 15.04.2023).

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ РИЗИКІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Кучмії Д.В., 12м-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Пітель Н.Я.**

В нинішніх нестабільних умовах інтеграції економіки України у світове співтовариство та посилення конкуренції на вітчизняному ринку між суб'єктами господарювання підвищується вплив ризиків на ефективність діяльності. Це пов'язано зі зміною концептуальної ролі держави в управлінні економікою, яка за сучасних умов не приймає на себе ризики, а виступає в ролі регулятора і контролера взаємовідносин між господарюючими суб'єктами. В контексті цих

умов підвищується значення врахування й оцінки ризиків, які стають постійними супутниками підприємництва і, за відповідального підходу до управління ними, виступають чинниками розвитку економічної системи в цілому та кожного конкретного підприємства зокрема.

У процесі своєї зовнішньоекономічної діяльності аграрні підприємства, як і підприємства інших сфер економіки, стикаються із проблемами, пов'язаними з ризиком, який є невід'ємною ознакою економічного процесу. Важливою складовою сфери матеріального виробництва АПК є сільське господарство, від рівня розвитку якого залежить стан забезпеченості населення важливими продуктами харчування. Аграрний сектор економіки значною мірою визначає соціально-економічне становище держави, гарантує продовольчу безпеку.

Управління ризиками на сьогодні – це один з видів професійної діяльності в сфері менеджменту, що динамічно розвивається. В штаті багатьох західних фірм є посада менеджера з ризиків (ризик-менеджер), в обов'язки якого входить забезпечення зниження всіх видів ризику. Ризик-менеджер бере участь разом із відповідними фахівцями в прийнятті ризикових рішень і ділить з ними відповідальність за наслідки. Однак господарські рішення, пов'язані з ризиком, передбачають і можливість одержання додаткових доходів. Ще в часи В. Даля ризик визначався, з одного боку, як потенційно загроза чого-небудь, а з іншого боку – як дії навмання, що потребують сміливості в надії на позитивний результат. Тобто, ризик дає шанс одержати додатковий дохід і водночас допускає ймовірність опинитися в прогаші.

Джерелом небажаних обставин можуть бути всі стадії відтворення, починаючи із придбання необхідних засобів виробництва (насіння, садивний матеріал, добрива, агрохімікати, корми) і завершуючи виробництвом продукції, просуванням та реалізацією як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Звідси можна зробити висновок, що ризик — це спосіб ведення бізнесу в умовах невизначеності. У зовнішньоекономічній діяльності рівень ризиковості підвищується через відмінності в конкурентному середовищі суб'єктів бізнесу різних країн, їх специфіку в економічній, соціальній, правовій, культурній сферах.

Особливістю сучасного аграрного виробництва є те, що воно розвивається під впливом природних чинників, сезонності, залежності галузі від регіональних, економічних, транспортних, майнових та інших факторів. Разом з тим, коли дія природних сил в будь-якій галузі розглядається лише в контексті стихійного лиха чи заподіяння збитків, то сільське господарство є винятком. Враховуючи, що в рослинництві сонячна енергія та волога є факторами виробництва, дія природних факторів може приносити не лише збитки, а й додатковий дохід. Інша особливість прояву ризику - тривалий період аграрного виробництва. Рішення щодо виробництва сільськогосподарської продукції приймаються за рік, а то й

більше до початку реалізації. За цей період ринкова кон'юнктура може відчутно змінитися в несприятливий для підприємства бік.

Тому на сьогодні реальне економічне становище переважної більшості сільських товаровиробників залишається нестійким. Ступінь ризику вкладів у виробництво дуже великий, політичне становище нестабільне, здатність державних структур піти на ризик і дати потенційним інвесторам необхідні гарантії низька. Сільське господарство є неперспективним об'єктом інвестування. Інвестиційний клімат може бути охарактеризований як украй незадовільний. Все це робить агропромислове виробництво сферою, по суті, закритою для зовнішніх інвестицій. Створюється враження, що АПК знаходиться мовби поза зоною економічного розвитку, відбувається консервація збиткових підприємств і робочих місць, зниження мотивації до праці, зростання прихованого безробіття, погіршення реальних доходів формально зайнятого населення. Якщо тенденція продовжуватиметься, то в Україні може бути знищений вітчизняний товаровиробник і ще більше посилиться економічна й виробнича залежність від зарубіжних держав.

Економічна діяльність аграрних формувань має певний елемент невизначеності, оскільки внутрішнє і зовнішнє середовище постійно змінюються. Відтак, можна прогнозувати лише вірогідні результати здійснення окремих робіт чи явищ, а для ринкової економіки лише очікувані економічні показники - прибуток чи збиток. Певна вірогідність настання не прогнозованих негативних наслідків діяльності, як і потенційна загроза невиконання запланованих результативних показників, свідчать про ситуацію ризику.

Сільське господарство – це галузь економіки, яка переважно займається виробництвом, а нині таке підприємництво є найбільш ризиковим видом діяльності. Адже процес виробництва включає в себе кілька стадій (наприклад, у галузі рослинництва це оранка, підготовка ґрунту до сівби, сівба, догляд за посівами, збір урожаю і т.д.), на кожній з яких аграрний товаровиробник може зазнати збитків. За таких умов успішне підприємництво потребує розробки дієвих механізмів контролю за ризиками, пошуку шляхів їх мінімізації або уникнення. Адже збут продукції на зовнішньому ринку передбачає ще більшу кількість потенційних ризикових ситуацій, які потрібно спрогнозувати і визначити варіанти найменших фінансових втрат для всіх контрагентів.

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОВ «ТІКИЧ-АГРО» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**Лісова О.М., 21к-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Клименко Л.В.**

Маркетингова діяльність у аграрному виробництві є одним із дієвих інструментів управління аграрним бізнесом, та має потенціал для посилення не лише виробничих позицій підприємств, а й забезпечення рентабельної системи господарювання. Вплив економічної кризи та військові дії на території України активізували необхідність удосконалення бізнес-процесів аграрних підприємств, зокрема у сфері збутової мережі. На достатню стабілізацію збутових та ринкових процесів в Україні впливає ряд кризових процедур, зокрема існуюча невідповідність між структурою та обсягами збуту товарів.

Маркетинговий менеджмент виступає вагомим складовою системи господарсько-збутової діяльності в рамках господарюючих суб'єктів різноманітних галузей економіки.

Вивченням сутності маркетингових досліджень займалися: С. Близнюк, Ф. Котлер, І. Соловйова, О. Мартинюк, О. Витвицький, І. Крупіцин та інші. Тому узагальнення особливостей сучасної системи формування та відповідно функціонування галузевих підходів у агромаркетингових системах потребує ґрунтовного дослідження, вивчення та узагальнення.

Глобальний розвиток підприємств-товаровиробників аграрних продуктів до кризи в Україні зумовив кризовий стан, за якого діючі підприємства зайняли вагомі позиції на ринку. Економічна криза змусила аграрні підприємства здійснювати пошук шляхів як кількісного, так і якісного зростання. Одним з дієвих напрямів якісного розвитку аграрного бізнесу є активізація ґрунтовної складової системи управління підприємствами – маркетинговий менеджмент кожного підприємства прагне оптимізувати внутрішні процеси та відповідно удосконалити збутову мережу й конкурентну позицію на регіональних ринках збуту [1].

Змістового значення маркетинговий менеджмент набуває в сучасних умовах трансформаційних змін, які зумовлені різноманітністю національної економіки. Останній чинник регулює правила гри для контрагентів виробничо-збутової діяльності та потребує залучення нових підходів і систем у формуванні маркетингових аспектів у всіх господарсько-просторових рівнях.

У сучасних реаліях збутової діяльності система маркетингу формується в різноманітних аспектах та галузевих видах. За динамічною сферою виділяють різноманітні види: промисловий маркетинг, агромаркетинг, комерційний маркетинг, банківський маркетинг, маркетинг послуг тощо [1].

Особливості аграрного маркетингу ТОВ «ТІКИЧ-АГРО» Уманського району Черкаської області формуються на основі специфіки галузей агросфери та відповідно виробничих пресів аграрного виробництва зокрема: взаємозв'язок соціальних, технічних та біологічних підсистем аграрного виробництва; сталість

обсягів споживання товарного асортименту та низька еластичність сформованого попиту на різноманітність видів продукції; високий рівень диверсифікації товарного асортименту та аграрних підприємств, яка постійно змінюється згідно асортиментів продукції; технологічна складова у взаємозалежності аграрних та переробних господарчих суб'єктів; часові обмеження щодо зберігання продукції, а також висока частка продукції яка потребує своєчасно реалізації; монопольне положення значної чисельності переробних підприємств, диспаритет цін на аграрну та переробну продукцію; специфіка територіального узгодження товаровиробників та споживачів, які сконцентровані на визначених зональних ринках збуту [2].

Особливості аграрного бізнесу ТОВ «ТІКИЧ-АГРО» Уманського району Черкаської області дають змогу сформулювати ефективний аграрний маркетинг як функціональний процес задоволення потреб всіх споживачів шляхом доцільної співпраці або обміну та формування споживчої цінності різноманітних агропродовольчих товарів [1].

В умовах сучасних геополітичних трансформацій економіки кожного сектора аграрного виробництва ТОВ «ТІКИЧ-АГРО» формує вибір за двома напрямками:

- орієнтація на виробництво – шлях спрямований на виробництво рентабельної продукції, яку аграрне підприємство в змозі виробити, та забезпечити пошук ефективних шляхів її реалізації. Ціновий поріг на продукцію формується на збутовому ринку, і товариство майже не бере участі в цьому процесі. За таких умов аграрне підприємство обмежене у часовому параметрі щодо різноманітних видів виробництва аграрної продукції, а також потребує постійної технологічної зміни вимагають додаткових обґрунтувань і капіталовкладень, а також пов'язані із певним підвищенням рівня невизначеності й ризику. Саме даний шлях розвитку обирає більшість вітчизняних аграрних товаровиробників;

- орієнтація на дієвий ринок, або рентабельний маркетинговий шлях розвитку – намагаючись виробляти продукцію, яка є затребувана споживчим ринком, оскільки відповідатиме конкретним запитам споживачів. Відповідно до даного аспекту розвитку аграрних виробників слід об'єднати всі зусилля спрямовані на дослідження споживчого ринку, координації галузевого виробництва та організації поставок агропродовольчої продукції на споживчий ринок відповідного регіонального характеру із метою скорочення собівартості та ризиків при виробництві товарів аграрного виробництва, які затребувані регіональним ринком. Керівництву ТОВ «ТІКИЧ-АГРО» доцільно передбачити динамічні зміни інноваційного характеру в технологіях виробництва та переробки аграрно сировини, а також формування дієвої системи збуту та маркетингу.

Список використаних джерел:

1. Степаненко Н.С., Гурський Ю.Г. Економічна сутність та ознаки маркетингового управління. Економічний вісник Дніпровського державного

технічного університету. 2021. № 1(12). С. 156-163.

2. Храпкіна В.В. Інноваційний розвиток підприємств: колективна монографія. Національний університет «Києво-Могилянська академія. Київ: Інтерсервіс, 2021. 163 с.

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА В КОНТЕКСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ

**Лобунець Д.О., 21к-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – викладач Длугоборська Л.В.**

До 80-х років ХХ століття вважали, що для успіху виробника, продукції має бути багато і дешевої. В сучасному економічному середовищі існує конкуренція не цін, а якості. 80% споживачів приймають рішення про покупку надавши перевагу якості. Тому вирішуючи проблему підвищення конкурентоспроможності вітчизняних садівничих підприємств необхідно проаналізувати шляхи забезпечення якості продукції.

Систему управління якістю необхідно розглядати як цільову підсистему системи управління організації [1].

Дослідження теоретичних та практики аспектів управління якістю продукції висвітлювали в своїх працях вітчизняні та зарубіжні дослідників: Биба В.В., Андрійчук В.Г., Скуртол С.Д., Теницька Н.Б., Мокій М.С., Азоєва О.В., Івановський В.С., Савіцький А.В.

Категорія «якість», за визначенням у міжнародному стандарті ISO 9000:2000 «Системи менеджменту якості. Основні положення і словник», є «ступенем, у якому сукупність властивих характеристик виконує вимоги».

Якість продукції – це сукупність її властивостей, яка має бути відносно стабільною протягом тривалого проміжку часу на відміну від ціни, яка може змінюватися під впливом кон'юнктури ринку. Завдяки високим показникам якості продукції її виробники отримують перевагу над конкурентами.

Якість продукції садівництва формується під дією багатьох факторів, які об'єднали у чотири групи: технічні, організаційні, економічні і суб'єктивні [2]. Залежно від сполучення цих факторів утворюється той чи інший рівень якості. Завдання управління якістю в тому, щоб, постійно контролюючи процес, впливати на нього корегуючи дію, яка забезпечує отримання якості продукції відповідного планового рівня.

Головними засобами здійснення контролю якості продукції є стандартизація та сертифікація продукції. Відповідно стандарт – це документ, в якому встановлюються характеристики продукту, правила здійснення і характеристики процесів виробництва, зберігання, експлуатації, перевезення,

реалізації та утилізації, надання послуг або виконання робіт. Цей документ може містити вимоги до термінології, пакування, символіки, маркування або етикеток та правила їх нанесення. Стандартизація - діяльність пов'язана із створенням норм, яка узаконює вимоги до продукції в нормативних документах типу стандарту, методики, інструкції тощо. Головна мета, яка стоїть перед стандартизацією - створення системи нормативно-технічної документації, що визначає перелік вимог до продукції, а також контроль за правильним використанням цієї документації [3].

На прикладі організації процесу збирання яблук у ТОВ «Молодіжна аграрна спілка» пропонуємо розглянути елементи організаційного фактору формування якості продукції, до яких належать належить: розподіл праці та спеціалізація, ритмічність виробництва, форми організації виробничих процесів, форми і методи контролю, форми та способи транспортування, зберігання, експлуатації (споживання), ремонту та інші.

Процес збирання урожаю ділиться на два етапи: аналітичний та безпосередній збір яблук.

Аналітичний полягає у тому щоб:

- визначити об'єм роботи, площу, урожайність, кількість часу необхідного для збирання урожаю, планування зберігання і збуту;
- визначити розмір технічних, людських та фінансових ресурсів;
- призначити менеджера проекту, розподілити людський ресурсу.

Процес збирання урожаю:

- набір працівників та навчання (цей процес відбувається постійно, тих що не справляються з роботою виганяють і набирають нових);
- формування бригад (бригади зазнають змін, за оцінками роботи найгірший бригадир іде у робочі, а найкращий працівник призначається бригадиром);
- оцінювання та контроль (проводиться постійно і на всіх етапах);
- нарахування і виплата зарплат (зарплата за кількість, премія за якість).

Особливу увагу приділяють оцінюванню та контролю якості. Кожен контейнер, що іде на зберігання в холодильник проходить маркування, за яким можна визначити з якого кварталу яблука та яка бригада рвала. Розроблено стандарти за якими контролер оцінює роботу працівників. При цьому помилки записуються, що впливає на заробітну плату. Зарплата платиться за кількість, а премія за якість.

На рисунку 1 показано складові собівартості 1 кг яблук. На рисунку 2 показано прямі затрати збору 1 кг яблук.

Рис. 1

ЗАГАЛЬНА ВАРТІСТЬ ЗБОРУ

	2021	2022
Загальна вартість, грн. на 1 кг	0,77	0,95
ЗП збирачів, грн. на 1 кг	0,55	0,73
ЗП бригадирів, грн. на 1 кг	0,10	0,11
ЗП трактористів, грн. на 1 кг	0,09	0,08
ЗП контролерів, грн. на 1 кг	0,03	0,02

Рис. 1

Зробивши аналіз інформації з рисунків бачимо, що зарплата контролерів закладена у вартість збору 1 кг яблук становить 0,03-0,02%.

Організаційним факторам, на жаль, ще не приділяється стільки уваги, скільки технічним, саме тому часто добре спроектовані і виготовлені вироби чи вирощена продукція в результаті поганої організації виробництва, транспортування, експлуатації достроково втрачають свою високу якість.

Запровадження систем управління якістю дозволяє чітко розмежувати функції виконавців, швидко виявляти та усувати помилки та їх причини, збільшити зацікавленість працівників у результатах виконаної роботи.

Через поліпшення якості та раціональне використання інших нецінових факторів підприємство може отримати не тимчасові, а постійні переваги над конкурентами, на відміну як при зниженні ціни, оскільки останнім потрібно досить багато часу для удосконалення товару і внесення необхідних змін в технологію його виробництва. Система якості на підприємствах потребує постійного регулювання, вдосконалення та перегляду завдань і цілей. З цією метою необхідно визначити структуру процесів та документації, чітко організувати роботу персоналу та мотивувати його до вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Скуртол С. Д. Управління якістю продукції молокопереробних підприємств: автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. ПП «Рута». 2012. 18 с.
2. Биба В.В., Теницька Н.Б. Якість продукції як чинник конкурентоспроможності підприємства. Економіка та суспільство. 2017. № 12. URL: <http://economyandsociety.in.ua>
3. Мокий М. С., Азоева О. В., Ивановский В. С. Экономика организации: учебник и практикум/ под ред. М. С. Мокия. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Издательство Юрайт, 2015. 334 с.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**Мельник В.О., 21к-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Мовчанюк А.В.**

Операційний менеджмент підприємства – це процес керування операційною діяльністю підприємства з метою забезпечення ефективності управління та ефективності виробничих процесів.

Операційний менеджмент охоплює широкий спектр функцій, включаючи планування, організацію, координацію та контроль виробничих процесів. Основні завдання операційного менеджменту полягають у забезпеченні якості продукції, максимізації виробничої потужності, оптимізації витрат та забезпеченні своєчасної доставки товарів та послуг.

Для досягнення цих цілей, операційний менеджмент підприємства зазвичай включає в себе такі процеси, як планування виробничих потужностей, контроль якості, управління запасами, планування виробничого процесу, управління проектами, управління відносинами з постачальниками та логістика. Усі ці процеси спрямовані на забезпечення ефективності управління та ефективності операційної діяльності підприємства, зменшення витрат та підвищення якості продукції.

Для досягнення ефективності операційної діяльності підприємства необхідно дотримуватись наступних ключових складових:

1. Планування – правильно складені плани є основою ефективного управління. Плани повинні бути реалістичними, адаптованими до змін у середовищі та спрямованими на досягнення стратегічних цілей підприємства.

2. Організація – операційний менеджмент повинен бути добре організований та відповідно розподіляти ресурси між різними виробничими процесами. Важливо забезпечувати взаємозв'язок між різними функціональними підрозділами та координувати їх роботу.

3. Контроль – контроль над виробничими процесами дозволяє оперативно виявляти недоліки та вчасно вживати заходів щодо їх усунення. Контроль також дозволяє оцінювати ефективність виробничих процесів та вживати заходів щодо їх оптимізації.

4. Мотивація персоналу – ефективність операційної діяльності підприємства залежить від того, наскільки мотивованим є персонал. Важливо створювати мотивуючу робочу атмосферу та надавати працівникам можливості для розвитку та професійного зростання.

5. Використання новітніх технологій – використання сучасних технологій дозволяє оптимізувати виробничі процеси та знизити витрати. Наприклад, автоматизація виробництва, використання інформаційних технологій для контролю за виробництвом та управлінням ресурсами підприємства дозволяють забезпечувати ефективну роботу та знижувати витрати.

6. Навчання та підвищення кваліфікації працівників – навчання та підвищення кваліфікації персоналу дозволяють забезпечити високий рівень професійної майстерності, що, у свою чергу, позитивно впливає на якість продукції та ефективність виробничих процесів.

7. Залучення замовників та партнерів – залучення замовників та партнерів дозволяє забезпечити стабільний ринок збуту та взаємовигідне співробітництво з іншими компаніями.

Загалом, ефективність операційної діяльності підприємства залежить від комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів, забезпечення високої якості продукції та задоволення потреб споживачів, підвищення ефективності використання ресурсів та розвитку персоналу.

Існує кілька напрямків, які можуть допомогти підвищити ефективність операційного менеджменту підприємства:

1. Оптимізація виробничих процесів – аналіз та оцінка процесів виробництва можуть допомогти виявити можливість їх оптимізації, зниження витрат, покращення якості продукції та збільшення продуктивності праці.

2. Впровадження інновацій – впровадження нових технологій, матеріалів та методів виробництва може забезпечити ефективність виробництва, підвищення якості продукції та зниження витрат.

3. Ефективне управління запасами – збалансоване управління запасами може знизити затрати на їх зберігання та управління, зменшити кількість затримок у виробництві та покращити обслуговування клієнтів.

4. Забезпечення якості продукції – розробка та впровадження системи контролю якості продукції може допомогти забезпечити високу якість виготовленої продукції та задоволення потреб споживачів.

5. Ефективне управління ресурсами – використання ресурсів підприємства, таких як людські, фінансові та матеріальні ресурси, може бути покращене шляхом оптимізації, контролю та планування їх використання.

6. Розвиток стратегії підприємства – розробка та впровадження стратегії розвитку може допомогти підприємству зосередитися на ключових напрямках діяльності та покращити ефективність виробництва.

7. Аналіз даних та використання аналітики – аналіз даних може допомогти підприємству зрозуміти, які процеси потребують оптимізації та які напрямки розвитку є найбільш ефективними.

8. Розвиток ефективної системи комунікації – ефективна система комунікації між співробітниками та між підприємством та клієнтами може допомогти зменшити затримки виробництва, вирішувати проблеми швидко та забезпечити більш ефективну роботу всього колективу.

9. Автоматизація процесів – автоматизація певних процесів може забезпечити їх ефективність та зниження затрат на ручну роботу. Це може включати в себе використання програмного забезпечення, роботів або машинного навчання.

10. Фокус на клієнта – орієнтація на потреби та вимоги клієнтів може допомогти підприємству покращити якість продукції, забезпечити більш високу задоволеність клієнтів та збільшити прибуток.

Кожен з цих напрямків має свої переваги та може допомогти підприємству покращити ефективність виробництва та отримати конкурентну перевагу на ринку. Важливо зосередитися на тих напрямках, які найбільш підходять для підприємства та дозволяють досягти максимального результату.

Зважаючи на те, що сучасні ринки надзвичайно конкурентні, підприємства повинні постійно покращувати свою ефективність та здібність до адаптації до змін. Для досягнення цих цілей необхідно постійно здійснювати аналіз та вдосконалення операційного менеджменту та підвищувати ефективність роботи підприємства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Архіпов Н. Система управління ефективністю операційної діяльності підприємства. Проблеми економіки. 2018. № 1. С. 223–230.
2. Пенська І. Організація планування операційної діяльності на підприємствах. Ефективна економіка. 2021. № 5.

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЛІДЕРА

**Мережко Н.О., 31-м група, факультету менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Гоменюк М.О.**

В сучасному світі розмови про гендерну рівність та рівні можливості набувають все більшого значення. На відміну від статі, яка є біологічним поняттям, гендер означає соціально закріплені ролі, поведінку, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків. Термін гендерної рівності виник з усвідомленням важливості рівних прав людей, у тому числі при виборі роду занять, професії, оплати праці, шансів і можливостей кар'єрного зростання. Дослідження гендерного обличчя лідера може внести вагомий внесок у розвиток більш рівноправного та різноманітного лідерства в різних сферах суспільства, сприяючи змінам у стереотипах, ролевих моделях та підтримці рівних можливостей для всіх незалежно від їхньої гендерної ідентичності.

Серед науковців, що досліджували дану тему, можна відзначити праці таких вчених, як Е. Іглі, Л. Л. Карлі, Д. Л. Род, Е. Б. Кінг, А. Говер та інших. Вони досліджували різні аспекти гендерного обличчя лідера, включаючи стереотипи, які пов'язані з гендером та лідерством, вплив гендера на сприйняття лідерів, його ролі у формуванні лідерських характеристик та стилів, вплив соціокультурного контексту на гендерне обличчя лідера, а також його роль в організаційному

лідерстві. Дослідження цих вчених вносить важливий внесок у розуміння взаємодії між гендером та лідерством, а також сприяє формуванню більш рівноправного та рівноспільного підходу до лідерства у різних контекстах.

Е. Іглі провела широкі дослідження, в результаті яких вона запропонувала кілька теорій і концепцій, що виникають у гендерному аспекті лідерства. Одна з її найбільш відомих теорій - це теорія комунікаційного стилю лідерства, згідно з якою жінки часто сприяють демократичному, співробітницькому стилю комунікації, в той час як чоловіки-лідери схильні розвивати більш авторитарний, командний стиль комунікації [1]. На думку вченого, гендерні стереотипи щодо лідерства можуть мати негативний вплив на кар'єрні можливості жінок і сприяти їх просуванню в лідерські ролі а, зміна стереотипів про гендер і лідерство - це складний процес, який вимагає зусиль суспільства та організацій для створення більш рівноправних можливостей для чоловіків і жінок у лідерських позиціях.

Зокрема, дослідження Е. Б. Кінг та інших науковців показують, що в підприємницьких колах часто домінують чоловіки, і що жінки-лідери частіше відчувають складнощі у відносинах з підлеглими та колегами. Тому, у своїх дослідженнях Е. Б. Кінг демонструє, що важливо підтримувати рівні умови для жінок та чоловіків у сфері лідерства, враховуючи стереотипи та упередження, які можуть існувати на робочому місці [2]. Вона вважає, що для досягнення рівності на робочому місці необхідно забезпечувати рівний доступ до кар'єрних можливостей та рівну оплату праці для працівників незалежно від їх статі.

У статті «Gender Stereotypes and Perceptions of Leadership in the Workplace: The Role of Implicit Bias» авторства Hooper et al. [3], автори вивчали роль несвідомих стереотипів на сприйняття жінок-лідерів в організаційному контексті. Вони встановили, що наявність стереотипних уявлень про гендерні ролі може вплинути на сприйняття жінок-лідерів та їх здатність бути успішними.

У дослідженні було запропоновано дві гіпотези. Перша гіпотеза полягала в тому, що наявність стереотипів про гендерні ролі може призвести до сприйняття жінок-лідерів як менш компетентних, емоційних та менш ефективних. Друга гіпотеза полягала в тому, що знання про існування стереотипів може допомогти усунути їх вплив на сприйняття жінок-лідерів.

Для перевірки цих гіпотез автори провели дослідження на 362 дорослих, які брали участь в онлайн-опитуванні. Учасникам дослідження було представлено інформацію про двох потенційних кандидатів на посаду голови відділу в компанії - жінку та чоловіка. Учасники повинні були оцінити компетентність, емоційну стійкість та ефективність кандидатів на основі їхніх резюме. Після цього учасники пройшли тест на оцінку несвідомих стереотипів.

Дослідження показало, що жінки-кандидати отримали менші оцінки від учасників, що свідчило про наявність стереотипів про гендерні ролі. Крім того, було встановлено, що учасники, які мали вищі показники несвідомих

стереотипів, більш ймовірно оцінювали жінок-кандидатів як менш компетентних, емоційно менш стійких та менш ефективних.

Але коли учасникам було надано інформацію про те, що стереотипи про гендерні ролі можуть впливати на їхнє сприйняття, вони стали менш схильними до використання цих стереотипів при оцінці жінок-лідерів.

Отже, дослідження підтверджує наявність стереотипів про гендерні ролі, які можуть впливати на сприйняття жінок-лідерів в організаційному контексті. Також воно показало, що знання про ці стереотипи може допомогти усунути їх вплив на сприйняття жінок-лідерів. Враховуючи ці результати, можна зробити висновок, що важливо займатися усуненням стереотипів про гендерні ролі в організаційному контексті та збільшувати свідомість про них серед керівників і співробітників компаній. Це може допомогти забезпечити рівні можливості для всіх і забезпечити більш ефективне функціонування організацій.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Е. Іглі: <https://psychology.northwestern.edu/people/faculty/core/profiles/alice-eagly.html>
2. King, E. B., & Eagly, A. H. (2014). Gender and leadership: Stereotypes, bias, and expectations. In *The Oxford Handbook of Leadership and Organizations* (pp. 207-229). Oxford University Press.
3. Hooper, A. C., Pudrovska, T., & Gorman, B. K. (2021). Gender Stereotypes and Perceptions of Leadership in the Workplace: The Role of Implicit Bias. *Journal of Management*, 47(4), 712-734.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

**Митрофанова Я.В., 41-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н. старший викладач Чукіна І.В.**

Сучасні форми ведення господарства вимагають від підприємства постійного підвищення конкурентоспроможності, фінансової стабільності та стійкості. В нових умовах господарювання підприємства України опинилися наодинці із невизначеним зовнішнім середовищем, яке постійно супроводжуються ризиками. Процеси глобалізації та міжнародної інтеграції посилюють значення економічних ризиків у світовому масштабі. У цій ситуації, підприємства повинні враховувати можливість виникнення економічних ризиків у своїй діяльності. З метою збереження прибутковості в умовах невизначеності та недосконалого інформаційного забезпечення, підприємства повинні

формувати та впроваджувати ефективні методи управління ризиками через сформовані механізми їх мінімізації.

Управління ризиками є однією з найважливіших функцій управління аграрними підприємствами. Оскільки аграрні підприємства залежать від багатьох зовнішніх факторів, таких як погодні умови, ціни на ринку та валютні коливання, вони піддаються різноманітним ризикам. Основні принципи управління ризиками аграрних підприємств полягають у визначенні ризиків, оцінці їх впливу та розробці планів їх мінімізації. Для цього можуть використовуватися різноманітні методики, такі як аналіз SWOT, аналіз PEST, аналіз ризиків та інші.

Утримання ризику спрямоване на активне прийняття наслідків ризиків, які не піддаються нейтралізації. Для цього здійснюється планування по запобіганню ризикових або непередбачуваних ситуацій та планування по відновленню діяльності із мінімальними втратами на випадок їх настання [1].

Зокрема, для управління фінансовими ризиками можуть застосовуватися різноманітні фінансові інструменти, такі як страхування, форвардні контракти, опціони та інші. Для управління виробничими ризиками можуть застосовуватися різноманітні технології та методи, такі як захист рослин, ротація культур, диверсифікація виробництва та інші. Окрім того, для успішного управління ризиками аграрних підприємств важливо мати чіткий план дій та контролювати його виконання. Також необхідно вести систематичний моніторинг та аналіз ризиків, що дозволить своєчасно виявляти нові ризики та розробляти ефективні заходи з їх мінімізації.

Для ефективного управління ризиками аграрних підприємств, також важливо враховувати специфічні особливості цієї галузі. Слід зауважити, що управління ризиками в аграрній галузі має свої особливості залежно від виду виробництва. Наприклад, у рослинництві важливо враховувати ризики, пов'язані з погодними умовами та впливом шкідників, тоді як у тваринництві - здоров'я тварин та ризики, пов'язані зі зміною цін на корм та продукти харчування. Також, управління ризиками повинно бути інтегровано в загальну стратегію аграрного підприємства. Наприклад, при прийнятті рішень щодо вибору нових видів виробництва або розширення виробничих потужностей, необхідно враховувати потенційні ризики та ефективно ними управляти.

Управління ризиками є важливою складовою успішного управління аграрним підприємством. Це вимагає систематичного моніторингу та аналізу ризиків, використання різноманітних методик та інструментів, інтеграції управління ризиками в загальну стратегію підприємства та постійного вдосконалення та коригування підходів до управління ризиками залежно від зміни умов та обставин. Одним з ефективних методів управління ризиками є застосування страхування. Саме страхування є одним із найбільш часто використовуваних методів фінансування ризиків, який належить до процедури передачі ризику. Сутність цього методу управління ризиком полягає в передачі відповідальності за відшкодування можливого збитку іншому суб'єкту, що спеціалізується на таких операціях - страховій компанії. Використання

страхування означає зниження участі, а іноді навіть повну відмову самої фірми від участі в покритті збитків за рахунок перекладання свого ризику на страхову компанію за певну плату [2].

Також, важливо розробляти та використовувати плани надзвичайних ситуацій, які дозволяють швидко та ефективно реагувати на непередбачувані події. Такі плани можуть включати навчання персоналу, підготовку обладнання та матеріалів для ефективної реакції на надзвичайні ситуації.

Іншими методами управління ризиками в аграрній галузі можуть бути диверсифікація виробництва, зменшення витрат на виробництво та збільшення ефективності виробничих процесів. Диверсифікація може допомогти зменшити ризики, пов'язані зі зміною цін на продукти, погодними умовами та іншими факторами, а зменшення витрат та збільшення ефективності можуть допомогти збільшити прибуток та зменшити вплив ризиків на фінансовий стан підприємства.

У підсумку, управління ризиками є важливою складовою успішного функціонування аграрних підприємств. Для ефективного управління ризиками необхідно систематично аналізувати та оцінювати потенційні ризики, визначати їх вплив на підприємство та розробляти стратегії зменшення та управління ризиками. Кожен аграрний підприємство повинно мати свою власну стратегію управління ризиками, що відповідає специфіці його діяльності та потенційним ризикам.

Список використаних джерел:

1. Варченко О.М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / О.М. Варченко, А.С. Даниленко, Д.Ф. Крисанов, І.О. Бистрова, А.М. Карпенко. — К. Хай-Тек Прес, 2011. — 396 с.

2. Страхування в системі управління ризиками. *Pidru4niki*. URL: https://pidru4niki.com/2008021542399/strahova_sprava/strahuvannya_sistemi_upravlinnya_rizikami

ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

**Митрофанова Я.В., 41-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н. доцент Мовчанюк А.В.**

Планування діяльності підприємства – це процес встановлення цілей і окреслення способів їхнього досягнення на основі ресурсного потенціалу підприємства, інформації стосовно передбачення майбутнього розвитку подій у внутрішньому і зовнішньому середовищі, з урахуванням можливостей і проблем,

які можуть виникнути, шляхом розроблення планових документів для конкретних часових періодів [1, с. 92].

Планування діяльності є важливим етапом управління будь-яким сучасним підприємством. При цьому потрібно враховувати різні аспекти, такі як стратегічне, тактичне та операційне планування.

1. Стратегічне планування (довгострокове).

Метою стратегічного планування є комплексне обґрунтування проблем, з якими може зіткнутися підприємство в перспективі та встановлення певного порядку дій для ефективного функціонування підприємства [2].

На цьому етапі необхідно визначити основні цілі і завдання підприємства на довгострокову перспективу, а також відповісти на такі питання:

- Який бізнес-сегмент ми вибрали і чому?
- Який продукт або послугу ми пропонуємо?
- Які цінності ми надаємо своїм клієнтам?
- Які є наші конкурентні переваги і як ми можемо їх підтримувати?
- Який ринок ми обслуговуємо?
- Який обсяг продажів ми плануємо досягти?

2. Тактичне планування (середньострокове).

Цей етап планування зазвичай зосереджується на виробничих і маркетингових аспектах діяльності підприємства і відповідає на такі питання:

- Які продукти і послуги ми пропонуємо нашим клієнтам?
- Як ми можемо підвищити якість продукту або послуги?
- Як ми можемо підтримувати свої конкурентні переваги?
- Як ми можемо збільшити обсяг продажів

3. Операційне планування (короткострокове).

Цей етап планування включає планування виробничих процесів, управління запасами, розробку маркетингових кампаній та інше. Операційне планування відповідає на такі питання:

- Які продукти або послуги ми плануємо випускати в найближчий період?
- Які ресурси нам потрібні для виробництва продукту або послуги?
- Які процеси ми можемо оптимізувати, щоб збільшити продуктивність?
- Які маркетингові кампанії ми плануємо запустити в найближчий період?

4. Моніторинг і контроль

Крім планування діяльності, сучасні підприємства повинні мати механізми моніторингу та контролю, які дозволять оцінювати результативність виконання планів та вчасно коригувати їх в разі потреби. Моніторинг та контроль допомагають підприємству підтримувати гнучкість та адаптуватися до змін у ринкових умовах та конкуренції.

Узагальнюючи, планування діяльності сучасного підприємства передбачає ретельне вивчення ринкових умов, розуміння потреб та очікувань клієнтів, вибір стратегії розвитку та розробку тактичних та операційних планів, моніторинг та контроль результатів виконання планів. Такий підхід дозволяє підприємству досягати успіху.

Планування діяльності сучасних підприємств:

1. Допомагає підприємству установлювати конкретні цілі та визначати, які кроки потрібно зробити для їх досягнення.
2. Дозволяє підприємству прогнозувати майбутні події та ставитися до них заздалегідь.
3. Допомагає ефективніше використовувати свої ресурси, включаючи фінанси, людські ресурси, час і матеріальні активи.
4. Підвищує ефективність діяльності підприємств.
5. Дозволяє підприємству підготуватися до можливих змін в ринкових умовах та швидко реагувати на них.

Незважаючи на усі переваги планування діяльності має також і ряд недоліків:

1. Обмеження: планування не може передбачити всі можливі варіанти розвитку подій, тому підприємство може бути обмежене своїми планами та стратегіями.
2. Недостатня гнучкість: плани та стратегії можуть бути недостатньо гнучкими, щоб забезпечити ефективну реакцію на зміни у ринкових умовах.
3. Непередбачені обставини: незалежно від того, наскільки докладно підприємство планує свою діяльність, завжди можуть виникати непередбачувані обставини, які можуть порушити плани.
4. Витратність: планування вимагає часу, ресурсів та фінансових витрат, особливо якщо підприємство має велику масштабну діяльність.
5. Незавершеність інформації: планування може стати неповним або неточним, якщо підприємство не має достатньої кількості інформації або якщо ця інформація є неповною або неточною.
6. Недостатня участь співробітників: планування може бути неефективним, якщо співробітники не беруть участі в його створенні та виконанні.
7. Зайвий бюрократизм: планування може стати занадто бюрократичним та важким для підприємства, особливо якщо воно використовує складні техніки та методи планування.

Однак, не зважаючи на недоліки, планування є важливим елементом діяльності будь-якого підприємства, який дозволяє досягати більш ефективних результатів та успішно конкурувати на ринку.

Список використаних джерел:

1. Костецька Н. І. Теоретичні основи планування діяльності підприємства. Сталий розвиток економіки. 2016. № 1(30). С.91-96.
2. Гончарова С.Ю., Отенко І.П. Стратегічне управління : навч. посібн. Х. : ХНЕУ, 2004. 164 с.

ПРАВИЛА І КРИТЕРІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ СТАНДАРТІВ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ

**Мороз С.С., 31-а група, факультет економіки і підприємництва
Науковий керівник – к.е.н., доцент Загороднюк О.В.**

Ефективне управління часом є одним з ключових елементів успіху компанії. Час – це ресурс, який неможливо повернути, тому його ефективне використання є критично важливим для досягнення бізнес-цілей.

Корпоративні стандарти тайм-менеджменту допомагають забезпечити виконання робочих завдань та досягнення цілей компанії в найбільш ефективний спосіб. Загалом корпоративні стандарти тайм-менеджменту – це набір правил та процедур, які встановлюються компанією з метою оптимізації використання часу працівників та підвищення їх продуктивності.

Основні складові корпоративних стандартів тайм-менеджменту включають встановлення робочого графіку, визначення періодів для виконання завдань, використання технологій для управління часом, навчання працівників, створення стандартів та процедур, аналіз ефективності.

Серед українських науковців, що вивчають питання впровадження корпоративних стандартів тайм-менеджменту, є В. Біда, О. Ільїна, Т. Олійник, О. Кучерук, О. Лебедева, Л. Шеремета, І. Федотова, О. Боярчук, Н. Ліпська та інші.

Для впровадження корпоративних стандартів тайм-менеджменту потрібен аналіз потреб компанії, щоб визначити, які правила будуть найбільш ефективними та придатними для конкретної організації. На основі аналізу потреб компанії розробляються корпоративні стандарти тайм-менеджменту, які повинні бути конкретними, практичними та зрозумілими для всіх працівників. Перед впровадженням стандартів проводиться їх тестування на обмеженій кількості працівників, щоб переконатися в їх ефективності та придатності для компанії. Працівникам проводяться тренінги та навчання з питань тайм-менеджменту, щоб допомогти їм ознайомитися з новими стандартами та використовувати їх у повсякденній роботі. Після тренінгів та навчання стандарти впроваджуються у повсякденну роботу компанії, а їх ефективність моніториться та оцінюється. В разі необхідності стандарти коригуються та доповнюються. Для того, щоб стандарти були успішно впроваджені та дотримувалися працівниками, необхідна підтримка та мотивація працівників, що може бути організована за допомогою нагород та похвали, впровадження нових інструментів та технологій, які допоможуть працівникам більш ефективно використовувати свій час та досягати поставлених цілей [3].

Впровадження корпоративних стандартів тайм-менеджменту може бути дієвим, якщо воно буде здійснене з урахуванням наступних правил та критеріїв: залучення топ-менеджменту, прийняття єдиних стандартів, консультування зі співробітниками, організація навчання, використання технологій,

систематичний підхід, моніторинг та оцінка результатів, культура орієнтована на результат [2].

Впровадження корпоративних стандартів тайм-менеджменту повинно підтримуватися топ-менеджментом компанії. Це забезпечить необхідні ресурси, включаючи бюджет і персонал, для успішної реалізації проекту.

Компанія повинна визначити стандарти і процеси, які використовуються для організації та управління часом працівників. Це може включати стандартизовані процедури для планування завдань, управління проектами, підготовки до зустрічей та управління електронною поштою. Працівники повинні бути залучені до впровадження корпоративних стандартів тайм-менеджменту. Це дозволить зрозуміти, які процеси працюють для них краще, і створити стандарти, які можна легко впровадити в повсякденну роботу.

Необхідно навчати працівників ефективному використанню часу та інструментів тайм-менеджменту. Компанія повинна надавати регулярне навчання для всіх працівників, а також заохочувати їх до самонавчання. Компанія повинна використовувати технології для полегшення тайм-менеджменту, такі як програмне забезпечення для управління завданнями та проектами, електронні календарі та інструменти для управління електронною поштою.

Компанія повинна мати систематичний підхід до впровадження корпоративних стандартів тайм-менеджменту. Це означає, що процеси тайм-менеджменту повинні бути сталою частиною бізнес-процесів компанії та регулярно переглядатися та оновлюватися.

Культура компанії повинна бути орієнтована на результат, що підтримує відповідальність за результати та своєчасність завершення завдань. Це стимулює працівників до ефективного використання свого часу та досягнення поставлених цілей.

Компанія повинна моніторити та оцінювати результати впровадження корпоративних стандартів тайм-менеджменту. Це дозволить виявити проблемні місця та внести виправлення, а також оцінити ефективність впровадження стандартів [1].

Впровадження корпоративних стандартів тайм-менеджменту є важливим елементом підвищення ефективності бізнесу. Правильне виконання критеріїв та правил, вказаних вище, може сприяти успіху проекту та досягненню бажаних результатів.

Корпоративні стандарти тайм-менеджменту повинні оновлюватися та покращуватися з часом, оскільки компанія змінюється та розвивається. Таким чином, оновлення та покращення стандартів є постійним процесом, який допоможе зберегти їх ефективність та придатність для компанії.

Отже, із розвитком сучасних технологій та збільшенням кількості завдань, які мають виконувати працівники, ефективне управління часом стає все більш важливим елементом успішної діяльності компаній.

Правила та критерії впровадження корпоративних стандартів тайм-менеджменту є важливим інструментом для досягнення успіху в бізнесі.

Впровадження стандартів може призвести до підвищення ефективності роботи працівників, зменшення витрат на робочий час та досягнення більшої координації та співпраці між різними департаментами та рівнями управління, що позитивно позначається на діяльності компанії.

Список використаних джерел:

1. Загороднюк О.В., Гоменюк М.О. Корпоративний тайм менеджмент: сучасна наукова концепція. Збірник наукових праць Уманського НУС. 2021. № 98. С. 81-89.
2. Іваницька С. Б., Галайда Т. О., Толочій Р. М. Впровадження європейських методик тайм-менеджменту в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 21. С. 288–292.
3. Крикун О. Ключові моменти тайм-менеджменту для досягнення успіху в бізнесі. Галицький економічний вісник. 2019. № 4 (59). С. 90–97.

ЛОГІСТИКА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

**Моцьо Я.Г., 41-гр група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Пітель Н.Я.**

Використання логістичних послуг у готельно-ресторанній сфері зумовлено прагненням суб'єктів бізнесу підвищити конкурентоспроможність за рахунок наявності необхідної продукції і послуг належної якості. Саме тому готелі та ресторани мають сконцентрувати свою увагу на тому, як оптимізувати витрати і при цьому зберегти якість надання послуг.

«Використання сучасних стратегій логістики та ланцюгів постачання покращує якість та сервіс готелів, знижує витрати, тобто збільшує рівень конкурентоспроможності підприємств в готельно-ресторанному бізнесі» [1, с. 101].

Останніми роками логістика готельно-ресторанного бізнесу зазнала відчутних змін, що вплинули на ефективність і якість виробництва, постачання та збуту товарів і послуг. Основними сучасними тенденціями логістичного обслуговування є наступні:

1. Використання технологій. Готелі і ресторани активно використовують інформаційні системи і технології, щоб оптимізувати логістику і раціоналізувати управління замовленнями, складом, рухом товарів і наданням послуг, фінансовими розрахунками та іншими аспектами бізнесу. Інформаційні технології допомагають зменшити витрати і забезпечують більш ефективну роботу всього логістичного ланцюжка.

2. Розвиток екологічних практик. Посилення уваги до екологічних проблем веде до зменшення відходів і забезпечення сталих практик

менеджменту у готельно-ресторанній сфері. Наприклад, готелі можуть встановлювати енергозберігаюче обладнання, використовувати сонячні батареї та інші відновлювані джерела енергії. Ресторани можуть зменшувати обсяги відходів завдяки компостуванню і переробці продуктів харчування.

3. Зміна звичок і уподобань споживачів. Інтерес до здорового способу життя та національної кухні призвели до зміни споживацьких звичок. Готелі і ресторани забезпечують своїх гостей здоровими та екологічно чистими продуктами, використовуючи місцеві та органічні інгредієнти.

4. Збільшення обсягу доставок. Зростання популярності доставки їжі призвело до збільшення обсягів доставок у готельно-ресторанній сфері. Багато готелів та ресторанів розпочали співпрацю із постачальниками послуг доставки для забезпечення потреб своїх клієнтів. Збільшення обсягу доставок також сприяє зростанню конкуренції і необхідності покращення якості та оптимізації швидкості обробки замовлень.

5. Підвищення вимог до якості. Клієнти стали більш вибагливими до якості та свіжості продуктів. Це призвело до посилення контролю за якістю продуктів та підвищення вимог до постачальників.

6. Розвиток логістики за рахунок співпраці з постачальниками. Готелі та ресторани розвивають роботу з постачальниками, щоб підтримувати швидкі та якісні поставки товарів. Це дозволяє забезпечити вчасну доставку та мінімізувати ризики, пов'язані з відсутністю необхідних продуктів.

7. Зростання ринку послуг. Розвиток туризму та послуг у сфері гостинності призвів до збільшення ринку готельно-ресторанних послуг. Це створює нові можливості для розвитку бізнесу та потребує підвищення ефективності логістики.

8. Вплив COVID-19. Пандемія сильно вплинула на готельно-ресторанну сферу, змінивши споживацькі звички та вимоги. Багато ресторанів переорієнтувалися на доставку та видачу їжі на виніс, а готелі зосередилися на забезпеченні безпеки та гігієни для своїх гостей. Це призвело до зміни стратегії постачання та збуту в готельно-ресторанній сфері.

Нові тенденції, такі як збільшення ринку послуг, зростання вимог до якості та безпеки продуктів, а також вплив пандемії COVID-19, змусили готелі та ресторани переглянути пріоритетні стратегії виробництва, постачання та збуту. Застосування інноваційних рішень та співпраця з постачальниками допомагають забезпечити швидке та якісне постачання товарів, а також підвищити рівень задоволення клієнтів.

Важливою тенденцією сучасної логістики готельно-ресторанного бізнесу є актуалізація і поширення інформаційних технологій. Адже автоматизація логістичних процесів зменшує участь людини в управлінні логістичним ланцюгом, завдяки чому оптимізується час доставки товарів. «Після здійснення покупки система самостійно визначає наявність потрібного товару на складах, аналізує параметри доставки та змінює маршрут кур'єрів, враховуючи безліч факторів, у тому числі тимчасові вікна доставки, місцезнаходження кур'єра та дорожню ситуацію на маршруті, розмір та вагу вантажу, характеристики

транспорту та ступінь його завантаження, наявність вільних доків на момент очікуваного прибуття транспорту» [2]. У такому випадку транспорт для доставки та склад пов'язані однією системою, яку контролює оператор. Серед таких технологій є «1С-Рарус: Керування рестораном», за допомогою якої можна керувати поставками, запасами, виробництвом, робити звіти.

Інформаційна система управління «Hrs Back Office» допомагає автоматизувати бухгалтерський облік залежно від діяльності закладу – ресторан, готель чи будь-який інший, вести складський облік, здійснювати калькуляцію страв та робити звітність.

«Ресторанна логістика повинна бути сфокусованою на споживачах, тобто вона намагається забезпечити повне задоволення запитів споживачів, створює зручний доступ споживачів до своєї організації, гнучко та оперативно реагує на запити, що змінюються» [3, с. 76].

Для оптимізації логістики готельно-ресторанного обслуговування і забезпечення клієнтів якісними товарами і послугами необхідно реалізувати наступні напрями логістичного забезпечення:

1. Посилення уваги до управління запасами, щоб не допустити нестачі продуктів, або їх надмірних обсягів, що, в свою чергу, може спричинити збитки. Оптимізація цього аспекту допоможе знизити витрати на закупівлю та збереження продуктів. «Саме управління запасами включає визначення операційних цілей управління запасами, планування потреби в запасах, організацію роботи складських працівників, розстановку і налагодження взаємодії працівників» [4].

2. Раціональне транспортування продуктів. Для готелів та ресторанів важливо мати швидку і надійну систему транспортування. Проблеми з доставкою можуть вплинути на якість продуктів, що пропонуються гостям, а також на загальний досвід відвідування готелю або ресторану.

3. Удосконалення управління відходами. У готелі та ресторани може бути значна кількість відходів, яку потрібно утилізувати з приміщень. Недостатня увага до їх утилізації може призвести до серйозних проблем з гігієною та негативно вплинути на довкілля.

4. Управління персоналом з урахуванням логістичних завдань. Для ефективної роботи важливо популяризувати логістичне обслуговування серед співробітників, проводити семінари і тренінги, які дозволять підвищити обізнаність працівників щодо питань ефективності комерційної діяльності завдяки оптимізації логістичного забезпечення. Недостатня увага до логістики і низька кваліфікація персоналу можуть призвести до затримок в обслуговуванні та інших проблем, що погіршує імідж і конкурентоздатність підприємства.

5. Удосконалення управління процесом приготування страв. Це вимагає від керівництва і співробітників особливої уваги та контролю. Низька якість продуктів, або порушення технологічного процесу приготування страв можуть призвести до негативного впливу на здоров'я гостей та на загальну репутацію підприємства. Важливо враховувати і сезонність попиту, високу вартість продуктів та матеріалів, що вимагає уважного контролю за запасами та

їх використанням, швидкої реакції на зміни на ринку та постійного вдосконалення процесів. Недостатня увага до цих аспектів може призвести до втрати клієнтів та зниження доходів.

Підсумовуючи відзначимо, що сучасна логістика готельно-ресторанної сфери розвивається з урахуванням сучасних тенденцій та вимог ринку. Контрагенти і ресторани забезпечують ефективно й оперативне постачання товарів, дотримуючись вимог до якості та свіжості продуктів. Для забезпечення оптимальної логістики у готельно-ресторанній сфері використовуються різні технології, такі як системи управління ланцюгом постачання, автоматизація процесів та інші інноваційні рішення.

Список використаних джерел:

1. Щербина В.В. Особливості логістичних процесів в готельно-ресторанному бізнесі. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*: Зб. наук. праць, 2020. С. 99-114.

2. Інноваційні технології в логістиці. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/271576> (дата звернення 17.03.2023).

3. Рудик А.О. Особливості логістики в ресторанному бізнесі. *Логістика майбутнього: ефективні рішення для торгівлі*: Зб. Матеріалів Всеукр наук.-практ. конф. (Київ – 13.03.2019).

4. Кривешко О.В., Шпарик Я.Я., Мельник Н.В. Особливості управління запасами в кризових умовах. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10301> (дата звернення: 15.03.2023) .

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

**Музика В.С., 21-м група, факультету менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент, Альошкіна Л. П.**

Розвиток економіки та економічної думки свідчить про постійне вдосконалення механізмів виробництва та розподілу ресурсів, що відбувалося на протязі історії людства і сприяло формуванню сучасного світу.

Історія розвитку економіки та економічної думки є невід'ємною частиною еволюції людського суспільства, пов'язаною з постійним пошуком способів задоволення потреб людини, вирішенням соціально-економічних проблем і вдосконаленням виробничих технологій. Історія розвитку економіки почалася з появою людства і поступового переходу від полювання і збору до розвитку землеробства, торгівлі та ремесел. У давнину, торгівля процвітає у Китаї, Єгипті та на Близькому Сході, з якими спілкувалася та торгувала грецька та римська цивілізації.

З середньовіччя починає розвиватися капіталістична економіка, де власники капіталу, замість власної роботи, починають вкладати гроші в виробництво з метою здобутку прибутку. Розвиток капіталістичної економіки привів до змін в соціальній структурі суспільства, з'явлення світської та наукової еліти, прискорення технічного прогресу та підвищення продуктивності праці. Новітній етап історії економічної думки пов'язаний з розвитком фінансових інструментів, міжнародної торгівлі, становленням глобальних корпорацій, збільшенням ролі електроніки та інфраструктури мережевих зв'язків. Сучасна економічна думка прагне вирішити складні проблеми економічного розвитку, побудови стійкої економіки та підвищення якості життя людей.

У той момент, коли людство стало займатися сільським господарством та розведенням худоби, народжувалася економіка як наука. Це було необхідно, щоб люди могли перетворювати свій труд та ресурси в грошовий еквівалент. З появою вищої освіти та людей, які могли застосувати свої знання в економіці, економічна думка розширилася в значній мірі. Маркс та британська економічна школа були двома великими науковими напрямками в економіці в ранні періоди. Маркс удосконалив теорії капіталізму, зокрема засновані на його працях теорії зайнятості та заробітної плати. У другій половині XIX століття досягнення будівництва залізниць та парових суден привели до збільшення кількості товарів, які можна було транспортувати та продавати. Це привело до зростання глобалізації та її впливу на економічну думку. З початку XX століття низка революційних винаходів та війн ускладнила відносини в економічному світі. Після Другої світової війни Сполучені Штати Америки стали лідерами в глобальній економіці. США консолідували свої облікові системи, встановили свої закони та передові установки, що забезпечили цю домінантність. З появою Інтернету знання з економічної думки стали більш доступними, зокрема з блогів експертів, новин та досліджень. З цим з'явилися нові концепції, такі як електронна комерція та фінтех. Загалом, історія розвитку економіки та економічної думки свідчить про постійний розвиток та зростання інтеграції, технологій та глобалізації, яка взаємодія з економікою зводиться до відповідних відкритих взаємодій в організаційній сфері.

Отже, історія розвитку економіки та економічної думки показує, що розвиток людського суспільства є неперервним процесом, що обумовлений постійним вдосконаленням виробничих технологій та зміною соціально-економічних умов. Основою успіху досягнень сталого розвитку є врахування досвіду і досягнень попередніх поколінь, що дозволяє підвищувати рівень економічної думки та якості життя народу в цілому.

Список використаних джерел:

1. Семенюк, В. М. Історія економіки: підручник / В. М. Семенюк, В. Г. Безпалько, Т. В. Білокінь. - Київ: Кондор, 2017. - 524 с.
2. Крикун, Т. М. Історія економічних вчень: навч. посібник / Т. М. Крикун, О. І. Чорна, І. І. Гнатюк. - Київ: Центр учбової літератури, 2017. - 448 с.

3. Мерлік, А. Загальна історія економіки: підручник / А. Мерлік, Е. Берже. - Київ: Наш формат, 2018. - 416 с.

4. Хмельницький, В. М. Історія економічної думки: навчальний посібник / В. М. Хмельницький, І. І. Насональ. - Київ: ННЦ "ІАЕ", 2016. - 196 с.

5. Дуглас Норт. Зміни в історії людства: п'ятисторінковий підсумок / Норт Д. - К.: Наш формат, 2015. - 400 с.

ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПРОЦЕС КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

**Немикіна М.О., 11-тм група, факультету менеджменту
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Білошкурська З.П.**

Термін конституція є одним із найдавніших юридичних термінів, якому вже понад дві тисячі років.

Перші конституції були прийняті у європейських країнах, у першій половині ХХ століття а в кінці ХХ століття конституції набули загальносвітового значення.

В Україні конституційний процес протікав повільно, він в основному мав просвітницький характер. Прикладом може слугувати конституційний проект М. Драгоманова.

Історія українського конституційного процесу розпочинається з «Руської Правди», «Литовських статутів», актів Богдана Хмельницького тощо.

Першою українською конституцією вважають Конституцію П. Орлика, яка прийнята 5 квітня 1710 року. 5 квітня 2023 році їй виповнилося 313 років.

В Конституції П. Орлика сформульовані головні ідеї побудови держави. Значення їх заключалось в тому, що вони передбачала створення незалежної української держави в межах кордонів козацької держави, затверджених Зборівською угодою 1649 р. В ній державна влада повинна була поділена на законодавчу, виконавчу і судову, яка б мала елементи соціального захисту незаможних. Даний документ складалась з преамбули та 16 параграфів.

Конституція П. Орлика діяла чотири роки, тобто до 1714 р.

Починаючи з 1917р. розпочався радянський конституційний процес. Перша конституція Української держави була прийнята в 1925 р., в яку були внесені суттєві зміни в 1929, 1937 та 1978 роках. Усі ці конституції були документами політичними, які базувались на комуністичних ідеологічних засадах.

Після проголошення незалежності України та всеукраїнського референдуму 1991 року розпочався сучасний конституційний процес. Необхідно було в конституційному порядку закріпити основи суспільного і державного ладу самостійної держави, порядок організації та функціонування органів

державної влади та місцевого самоврядування, права і свободи людини і громадянина та ін.

Перший проект Конституції України, як незалежної, самостійної держави, був розроблений у 1992 р. Проте внаслідок тривалої соціально-економічної кризи в державі він не був прийнятий.

8 червня 1995р., на період до прийняття нової Конституції України, був заключений Конституційний договір між Президентом і Верховною Радою України, однак він не сприяв вирішенню основних невідкладних проблем держави.

Верховна Рада України ухвалила нову Конституцію України року о 9 годині 18 хвилин 28 червня 1996року.

Однак, з прийняттям так довго очікуваної Конституції, конституційний процес в Україні не завершився, в її зміст декілька разів вносились зміни і доповнення.

Перші зміни до Конституції були внесені у 2004р. Вони передбачали перерозподіл владних повноважень між парламентом, главою держави та урядом.

На основі рішення Конституційного Суду України за № 20-рп/2010 від 30 вересня 2010 року ці зміни були відмінені, відбулося відновлення дії Конституції України в редакції від 28 червня 1996 р.,

У лютому 2014 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України», яким знову відновили Конституцію України в редакції 2004року, а рішення Конституційного Суду України визнали таким, що не має юридичних наслідків.

Чергові зміни до Конституції України було внесені у вересні 2016 року, які передбачили суттєві зміни системи правосуддя та системи органів прокуратури в Україні.

Нарешті, останні зміни до Конституції України були внесені 21 лютого 2019 року, остаточно закріпивши стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Висновок. Враховуючи воєнний стан в Україні, який триває уже другий рік, при якому Конституцію змінювати не можна, конституційний процес в Україні повинен продовжуватись. Повинні напрацьовуватись конституційні проекти, які стосуються відновлення території держави, удосконалення територіального устрою, засад конституційного ладу, статусу окремих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, правового регулювання прав і свобод людини і громадянина тощо, які повинні бути прийняті після припинення воєнних дій і закінчення війни.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.02.2020).

2. Конституція України: науково-практичний коментар / В. Б. Авер'янов та ін.; голова редкол. В. Я. Тацій; Академія правових наук України. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. С.806.

3. Конституція Пилипа Орлика: оригінал та його історія / підгот. О. Б. Вовк / Архіви України. – 2010. – № 3/4. С. 145–166.

4. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я. Тацій, Ю.М. Тодика, О.Г. Данильян [та ін.] ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Тодики. Х. Право. 2003. С. 328.

5. Правознавство. Частина 1. «Теорії походження держави і права. Становлення і розвиток конституційного ладу сучасної держави і конституційного права України». Навчальний посібник / Білошкурська З. П., Курило І.В., Костюк М.В., під загальною редакцією Курило В.І. Умань: ВПЦ «Візаві», 2021. 588 с.

БАЛЬНЕОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

**Нижник С.Р., 11 м-тм група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Саковська О.М.**

Бальнеологічний туризм являє собою рекреаційну діяльність з використання термальних та цілющих вод і процедур, що проводяться під наглядом медичного персоналу з метою оздоровлення. У зв'язку з повномасштабною війною в Україні потреби в оздоровленні, відновленні та відпочинку значно зросли як у місцевого населення, так і у іноземних туристів.

У період воєнного стану для туристів доступними та відносно безпечними стали саме такі санаторні дестинації, де функціонують курорти Трускавець, Моршин, Східниця.

Трускавець має значну популярність, багатий джерелами мінеральної води, але видатним досягненням є гідрокарбонатно-магнієва «Нафтуса». Ця мінеральна вода має численні лікувальні властивості та ефективна при захворюваннях шлунково-кишкового тракту, жовчовивідних та сечостатевих шляхів, нирок, цукрового діабету тощо.

До 2022 р. Трускавець був всесезонним курортом, поки через повномасштабну агресію Росії не відкрився лише в перший день літа. Незважаючи на це, далеко не всі готелі, пансіонати та санаторії міста приймають гостей на відпочинок і лікування. Багато з цих об'єктів стали тимчасовим притулком для українців-переселенців, які з лютого втекли з окупованих територій чи місць активних бойових дій. Поряд з цим деякі лікувально-профілактичні центри Трускавця надають медичну допомогу та реабілітацію виключно пораненим у боях українським військовим [1].

Санаторії Трускавця, які повноцінно працюють та готові приймати гостей: «Лісова пісня», «Дніпро Бескид», «Аркада», «Діамант».

З кінця 1700-х років курорт Моршин був популярним місцем відпочинку серед європейської еліти. Його мінеральні води відомі своїми лікувальними властивостями, з доведеною ефективністю при лікуванні ряду захворювань, особливо тих, що стосуються травної системи.

Незважаючи на введення воєнного стану, Моршин наполягає на своєму функціонуванні. Місто може похвалитися великою кількістю закладів для лікування, оздоровлення та туризму. У його центрі розташована центральна бюветна станція, що примикає до курортного парку, а поряд – бальнеологічна лікарня. Крім того, різноманітні кафе, магазини, сувенірні лавки та туристичні офіси додають шарму місту [2].

Моршинські санаторії, які відкриті під час війни: «Лаванда», «Дністер», «Черемош», «Одеса».

Смт Східниця – один із наймолодших бальнеологічних курортів Львівської області. Він настільки стрімко розрісся, що багато туристів уже назвали Східницю конкурентом Трускавця. Є й знаменита «Нафтуса» – мінеральна вода, рекомендована для лікування нирок і печінки. Всього в Східниці 38 джерел і 17 свердловин з різними лікувальними водами. Зі Львова до курорту курсує автобус «Львів-Східниця» та потяг «Львів-Трускавець».

Курорт відомий не тільки своїми мінеральними джерелами. Неймовірні природні пейзажі, чисте повітря та приголомшливі місцеві краєвиди гарантують незабутні прогулянки. Кращими місцями туристи вважають Андроповське джерело, Миколаївський храм 1695 року побудови, Стужицький парк і фортецю Тустань.

Санаторії Східниці що відкриті для туристів: «Три сини та донька», «Респект», «Київська Русь», «Тустань».

Коли Росія розпочала повномасштабне вторгнення на територію України, готелі та гостьові будинки у Східниці були переповнені внутрішньо переміщеними особами. Зараз ситуація змінилася – багато переселенців або повернулися додому, або виїхали в інше місце [3].

Вітчизняні бальнеологічні курорти, як і раніше, готові приймати українців і допомогти їм відновити здоров'я, яке було сильно підірвано війною. На відміну від українських морських курортів, на Західній Україні, незважаючи на війну, продовжують працювати майже всі туристичні заклади.

Для розвитку бальнеологічного туризму в Україні є зростаючий попит на відпочинок як мешканців українських міст, так і іноземців, а також є багата пропозиція на додаткові послуги: унікальні природно-історичні ресурси українського села, відносно вільний сільський житловий фонд для прийняття туристів, вільні трудові ресурси для їх обслуговування, традиційна гостинність господарів.

Список використаних джерел

1. Відпочинок у війну: що пропонує українцям курортний Трускавець – SHOSTKA.INFO :: інтернет газета Шостка. Новини Шостки. *ШОСТКА.INFO*. URL: <https://shostka.info/shostkanews/vidpochynok-u-vijnu-shho-proponuye-ukrayintsyam-kurortnyj-truskavets/> (дата звернення: 19.04.2023).

2. Моршин, Східниця і Трускавець: як працюють бальнеологічні курорти України під час війни. *Gazeta.ua*. 2022. 29 лип. С. 1. URL: <https://gazeta.ua/articles/travels/morshin-shidnitsya-i-truskavec-yak-pracyuyut-balneologichni-kurorti-ukrayini-pid-chas-vijni/1103228> (дата звернення: 19.04.2023).

3. Трускавець, Моршин та Східниця: бальнеологічні курорти Західної України в умовах війни. *Інформаційне агентство Українські Національні Новини (УНН)*. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1987616-truskavets-morshin-ta-skhidnitsya-balneologichni-kurorti-zakhidnoyi-ukrayini-v-umovakh-viyni> (дата звернення: 19.04.2023).

ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРІЇ СПОЖИВАЦЬКОГО ВИБОРУ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

**Плохий Р.О., 21-м група, факультету менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент, Альошкіна Л. П.**

Основною ідеєю теорії споживацького вибору є те, що споживачі обирають ті продукти та послуги, які найбільш задовольняють їхні потреби, і роблять це з урахуванням обмежених ресурсів, що є у них (бюджетів, часу та ін.).

Ця теорія передбачає, що споживачі мають певні уподобання і потреби, і намагаються максимізувати свою задоволеність від споживання. Також в основі теорії лежить припущення про те, що споживачі діють раціонально і здатні приймати обгрунтовані рішення

Теорія споживацького вибору (англ. Consumer Choice Theory) – це економічна теорія, яка досліджує, як люди вибирають між різними товарів і послуг для задоволення своїх потреб. Теорія базується на припущенні, що люди мають обмежену кількість ресурсів, які вони можуть витратити на придбання товарів і послуг. Тому вони мають зробити вибір, який найбільше задовольняє їх потреби з врахуванням витрат. Для аналізу такого вибору використовується поняття корисності, бюджетного обмеження і цін на товари.

Теорія споживацького вибору - це концептуальний підхід до аналізу раціональності та оптимальності споживацьких рішень, який базується на підприємливості та раціональності споживачів у виборі найбільш ефективних способів задоволення їхніх потреб і бажань з урахуванням усіх наявних обмежень та впливів в зовнішньому середовищі. Ця теорія використовує

соціально-економічний підхід та інструменти економічного аналізу для дослідження процесу прийняття рішень споживачами та прогнозування їхнього споживання на основі економічних параметрів, таких як доход, ціна, насиченість, вплив реклами та технічний прогрес. Така теорія дозволяє відтворити реальні зміни в споживанні та поеконормити ресурси, забезпечуючи якість життя та підвищення рівня благополуччя споживачів.

Теорія споживацького вибору є важливим компонентом мікроекономіки, яка досліджує, як споживачі приймають рішення про придбання товарів і послуг. Вона базується на основних концепціях з теорії корисності та бюджетного обмеження. Кожен споживач має обмежену кількість грошей, яку він може витратити на придбання товарів, тому він повинен вибрати, яку комбінацію товарів буде купувати для задоволення своїх потреб за умови даних цін.

Приймаючи рішення про споживання, споживачі керуються своєю корисністю та корисністю, яку вони отримують від конкретних товарів. Зокрема, вони оцінюють маржинальну корисність - тобто корисність останньої одиниці товару – і приймають рішення про купівлю тієї кількості, при якій маржинальна корисність дорівнює ціні товару.

Теорії споживацького вибору полягає в тому, що споживачі здатні зробити розумний вибір між різними варіантами споживання з урахуванням їх власних побажань, обмежень та вартості, що веде до оптимального задоволення потреб та бажань.

Також важливим аспектом теорії споживацького вибору є демонстрування зміни поведінки споживача при зміні цін на товари або зміні доходу. Коли ціна збільшується, споживачі знижують кількість цього товару, який вони купують, і більше уваги приділяють іншим товарам з більшою маржинальною корисністю. Коли дохід зростає, споживачі настроюються на придбання більшої кількості товарів, що приносять корисність. Отже, теорія споживацького вибору є важливим інструментом для розуміння рішень споживачів і поведінки ринку товарів і послуг.

Теорії споживацького вибору полягає у тому, що споживачі мають обмежені можливості вибору між різними товарами та послугами. Вони приймають рішення про те, які товари купувати на основі своїх індивідуальних потреб та умов, що належать до їхньої ситуації. Також вони беруть до уваги ціни, прибуток від покупки та змінні фактори, що впливають на їхній вибір. Дослідження теорії споживацького вибору дає змогу зрозуміти, які чинники впливають на споживачів та як вони приймають рішення про покупку товарів та послуг.

Список використаних джерел:

1. Кузьмин О.А. Теорія споживацьких відносин: основні напрямки та аспекти. Суми: Університетська книга, 2009. Інтернет джерела: <http://sites.znu.edu.ua/science-earth/assets/documents/principles/Pidruchnyk-Pidpryyemnytstvo-torhivlya-birzhova-diyalnist.pdf>
2. Кузьмин О.А. Теорія споживацьких відносин: основні напрямки та аспекти. Суми: Університетська книга, 2009.

3. Петрик О.К. Теорія споживацтва і ринкові трансформації: інноваційний аспект. Львів: Вища школа, 2012.

ІЗ ІСТОРІЇ КРАЄЗНАВСТВА: МОЯ МАЛА БАТЬКІВЩИНА – СЕЛО ЄРКИ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

**Ревуцький О.С., 21-кім група, інженерно-технологічний факультет
Науковий керівник – к.і.н., доцент Костюк М.В.**

Історичне краєзнавство завжди відігравало надзвичайно важливу роль у формуванні національної самосвідомості. Конкретні дати, події, явища, люди, з яких складається історія рідного краю завжди були об'єктом вивчення. Важливим чинником формування національної самосвідомості є вивчення історії рідного краю. Саме з вивчення історії рідного краю починається усвідомлення таких понять як «Україна», «Батьківщина», «патріотизм». Рідний край – це «мала Батьківщина», яка уособлює певну територію, з якої кожна людина починає свідоме життя й формує власний світогляд.

Селище міського типу Єрки розташоване при впадінні річки Шполки в річку Гнилий Тікич за 7 км на північний схід від районного центру Катеринопіль. На сході межує з м. Ватутіне, а на півночі – з м. Звенигородка.

За однією з версій, назва селища походить від польського слова «єрки» (ярки), що в свою чергу пов'язано з великою кількістю ярів у цій місцевості. Час заснування Єрок можна визначити лише умовно. В XV ст. Звенигородщина належала Литовському князю Свидригайлу. Для охорони кордону від татар і турок в XV ст. будувалися замки. Одним із таких замків був Звенигород, побудований із використанням природніх особливостей місцевості, що відзначив у своїй роботі «Сказания о населенных местностях Киевской губернии» (1864 р.) Л. Похилевич.

Внаслідок частих татарських набігів на територію Звенигородщини тут не було постійного населення. Загін козаків Звенигорода посилав в поміж себе сторожову охорону на місце, де висів дзвін. Через два століття осіли тут кілька сімей козаків, які поклали початок Єркам. Масово стала заселятись Західна Звенигородська пустка .

Селище відоме з першої чверті XVIII ст. На початку XVIII ст. цією територією розпоряджався польський магнат Сілезій Потоцький, який надає шляхті право на «Заложення осада» заселяти.

З надмогильних плит початку XIX ст. проглядається, що першими поселенцями в Єрках, були: Шкурко (згодом – Шкуренки), Донця (пізніше – Донденки, Личаний (згодом – Личаки) та ін.

Перші поселення в Єрках, які оберігали польський кордон по річці Шполці були вільними 24 роки. Після цього вони потрапили в залежність, сплачували

оброк і виконували різні повинності. Власниками селища були: з початку XVIII ст. – шляхтич Яблонівський, а з 1755 року Єрки, як і Звенигородка, були передані Феліксу Солтику. Польська шляхта й католицька церква намагалися знищити в Україні православну церкву й запровадити уніатську віру. В Єрках була побудована невеличка церква, яку польські католики перетворили в уніатську. Саме Єрківський уніатський священник Голоскевич разом із Звенигородським уніатом О. Лисим, за допомогою озброєного загону в 1768 р. арештували в Калниболотах православного священника В. Шумовецького, якого у Звенигородці замучили на смерть.

В 1768 р. на Звенигородщині виник могутній рух селян проти шляхти. Це повстання увійшло в історію під назвою «Коліївщина». На території Катеринополя діяв загін «Коліїв» під керівництвом легендарного Лопати. В цьому загоні було багато селян із Єрок. За другим поділом Речі Посполитої вся Звенигородщина та Єрки перейшли до підданства Російської імперії. З 1797 по 1804 рр. у Єрках було 158 дворів, проживало 1005 осіб. За інвентарем 1799 р. селяни Єрок сплачували оброк Соломії Солтиковій. В селі розвивалося кустарне ремесло, зокрема ковальство, теслярство, ткацтво. Вироби Єрківських кустарів продавались на Катеринопільських і Звенигородських ярмарках.

В 1853 р. с. Єрки з його майном і населенням стає державним. У селі був шляхтич Вілюйський, якому належало 22 десятини землі. Цю землю та садибу в 1860 р. купив шляхтич Кочінський. По Караванній дорозі, яка вела прямо з Єрок до Звенигородки в селі стояла корчма, яка була збудована в 1845 р. В корчмі торгував Євсей Сквирський. Окрім корчми, в Єрках був водяний млин і кілька десятків вітряків. У 1856 р. Київська Палата державних маєтків проводить здійснення державного плану села, згідно якого Єрки були заселені головним чином на Дондівці, по Караванній дорозі та в Заріччі, інша територія була пустою. У 1864 р. в Єрках проживало 1447 чоловік. У 1866 р. селяни виступили проти шляхтича Кочінського. Вимоги селян задовольнила Юрківська сільська управа, до якої належали Єрки. Про це дізнався цар Олександр II і силою своєю захистив Кочінського від повного розгрому.

Важливе значення для розвитку Єрок мало будівництво залізниці. В 1885 р. її було побудовано з Цвітково до Шполи, а в 1889 р. – від Шполи до Тального. Будівництво залізниці сприяло різкому збільшенню населення. В 1900 р. в с. Єрки проживало 2807 осіб. В селі була церковно-приходська школа, 21 вітряк, 2 кузні, олійня, жив один фельдшер.

Революційні події 1905 – 1907 рр. знайшли відгук і в Єрках. Селяни Єрок разом із селянами Радчихи розгромили економію пана Протопова, розібрали та розділили між собою все майно, худобу й інвентар. На придушення повстання було кинуто козацький полк, який жорстоко розправився з його учасниками.

Перша світова імперіалістична війна привела до занепаду селянського господарства. На фронті були майже всі чоловіки до 50 річного віку, було забрано понад 40 % худоби. Із загальної кількості 2189 десятин землі було засіяно всього 985 десятин.

Боротьбу проти німецьких окупантів у період Української держави Павла Скоропадського очолили Омелько Шевченко, Онуфрій Безвершенко, Онитій Шкуренко, які створили партизанський загін у Скаліватці та Єрках. Активно боролись і вільні козаки, якими керували С. Гризло, Н. Смоктьї, Школьний.

Після вигнання німецьких загарбників влада в Єрках перейшла до військ С. Петлюри. В серпні 1919 р. село захопили денікінці, які грабували селян і знущалися над активістами.

Влітку 1920 р. під час наступу поляків із заходу та Врангеля з Криму, на станції Звенигородка проходить перегрупування загонів Червоної Армії. В кінці 1920 р. в Єрках утворюється загін Козія, що веде боротьбу з радянською владою, але терпить поразку.

Важким випробуванням для єрківчан став 1921 р. Голод, більше половини населення хворіли тифом. Була створена комісія в справі збору продуктів для голодних, яку очолив Кирило Шкуренко. Для дітей організували дитячий будинок, у якому перебувало 70 осіб. Голод і тиф привели до великої смертності людей, адже на село був лише один фельдшер, не вистачало медикаментів.

КНС проводив поділ землі, яку відбирав у поміщиків і частково куркулів. Це привело до загострення боротьби. В кінці червня 1922 р. на окраїні лісу було закатовано Євтуха Шкуренко – голову Єрківської сільської Ради та Байду Козія. Частина заможних господарів добровільно віддавали своє добро. Так поступили поміщики Гейко та Сергій Химич. Гейко став у своєму млині працювати мельником, а Химич – виїхав у Київ. Начальник станції Звенигородка не зміг змиритися з новою владою. Він застрелив свою дружину і дочку, а сам покінчив життя самогубством.

У Єрках з 1922 р. діяла комсомольська група на чолі із Оксеном Бойко. В 1927 р. у селі було 184 комсомольці. В цей час у Єрках нараховувалось 672 двори, з яких 370 були бідняцькими. Ще в 1910 р. в Єрках було організоване двокласне училище, в якому працювали 3 вчителі. Проте грамотних було мало: в 1914 – 1915 рр. навчалось лише 78 дітей. У 1920 р. директор школи Кривосівський організував навчання для дорослих, а дітей навчалось 116 осіб. Вчителями були Микола Коба, Юлія Коцерб, Бондаренко, Іванюта, Рябокович.

В 1925 р. в Єрках проживало 2593 осіб. Нараховувалось 672 двори. Восени 1926 р. до Єрок прибув кіновагон і було вперше продемонстровано фільм «Комедіянтка», («Селянська правда». № 151, 28.12.1926 р.)

Навесні 1927 р. розпочалося будівництво комбінату хлібопродуктів. Підпільно діяла релігійна секта «Євангелістів», утворена в 1929 р. У період колективізації в Єрках було організовано 2 колгоспи: «Серп і молот», головою якого був Охрем Павлович Гаркавенко та колгосп ім. Сталіна (голова – Ярмолай Пономаренко). В селі працювала школа та клуб із переробленої церкви.

Голод 1932 – 1933 рр. став однією з найбільш трагічних сторінок історії українського народу, наслідком злочинного курсу Сталіна та його оточення щодо селянства. У селищі Єрки загинули 217 людей. Після голодомору 1932 – 33 рр. майже всі жителі села підкорились радянській владі, а ті, хто були в опозиції – постраждали під час репресії 1937 р.

В 1937 р. була побудована вузька залізнична колія ст. Звенигородка – цукрозавод Вільховецький. Для ремонту колій спорудили паровозне депо (з 1962 р. – ремонтний завод).

Мирну працю порушила війна. Із Єрок на фронт пішло 575 чоловік. Колгоспну худобу погнали на Схід. Туди ж вивозили реманент, продовольство. Жінки працювали замість чоловіків. У селі збирали допомогу Червоній Армії продовольством, цінностями. Молодь с. Єрки вийшли на спорудження протитанкових ровів біля міста Звенигородки. 29 липня 1941 р. Єрки були окуповані. Як тільки німці зайняли наше село, то зразу зібрали всіх євреїв в одне місце, в хату, біля якої зараз у Єрках стоїть пам'ятник. Кожен день євреї ходили в кар'єр на роботу, били камінь вручну, молотками на щєбінь. Через погані житлові умови та нестачу їжі серед євреїв почався тиф. Тих, хто захворіли – розстрілювали. Неподалік від кар'єру був викопаний протитанковий рів. Туди привели євреїв. Тих, що були сильніші, заставили розширити яму. Поряд розвели вогнище. По одному примушували кидати одяг у вогнище та підходити до ями. Стріляли впритул, люди падали в яму. У кар'єрі було розстріляно 120 осіб – євреїв та полонених.

У ході Корсунь-Шевченківської операції 8 березня 1944 р. було визволено і наше селище. Єрки було звільнено 94-ю Гвардійською стрілецькою дивізією.

Відразу після визволення розпочалась відбудова рідного села. Головну роль відігравали жінки тому, що всі чоловіки були на фронті. Головою колгоспу став С. Чмир. Завдяки героїчній праці колгоспників, пристарілих і підлітків в 1944 р. виробили 15 ц зернових з гектара, а всього зібрали – 1963 ц. В селі було чоловіків віком від 16 до 60 років – 22, жінок віком від 16 до 66 років – 352, підлітків віком від 12 до 26 років – 138. Грошовий обіг становив 367401 крб. В 1950 р. колгосп с. Єрки наближався до мільйонерів. За період із 1944 по 1954 рр. було змінено десять голів колгоспу. Селище розвивалось.

У дні відновлення незалежності України 1991 р. у селищі було піднято державний жовто-синій прапор. Ініціатором цього були представники партії Народний Рух України, зокрема В. Шиятий та О. Шандор. Під час перших президентських виборів неодноразово село відвідував уродженець селища Єрки Вячеслав Чорновіл, який був кандидатом у Президенти.

В Єрках відкрито пам'ятник загиблим воїнам в часи Другої світової війни, мирним жителям, розстріляним у кар'єрі в часи війни та жертвам репресій та голодомору. На увічнення пам'яті земляка Єрківській селищній бібліотеці присвоєно ім'я В. М. Чорновола.

Вивчення історії рідного краю сприяє вихованню патріотизму, поваги до наших предків, які жили, працювали, боролися в минулому та гідні поваги й наслідування.

Список використаних джерел:

1. Бурій В. М. Єрки. Вибрані розвідки, статті та замітки. Вип. 2. Катеринопільщина: події, факти, персоналії. Черкаси: Вертикаль, 2016. С. 14 – 19.

2. Матеріали музею історії с. Єрки Звенигородського району Черкаської області.

3. Похилевич Лаврентий Иванович. Сказания о населенных местностях Киевской губернии или Статистические, исторические и церковные заметки о всех деревнях, селах, местечках и городах, в пределах губернии находящихся / собрал Л. Похилевич. Киев: Тип. Киево-Печер. лавры, 1864. [2], V, 763 с.

4. Список населенных мест Киевской губернии /Издание Киевского губернского статистического комитета. К., 1900. 1976 с.

5. Черкащина. Універсальна енциклопедія. Документально-публіцистичне наукове фотоілюстративне історичне видання /Автор-упорядник Віктор Жадько. К.: ВПК «Експрес-Поліграф», 2010.

УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ

**Руденко М. В., 11м-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – д.е.н., професор Кустріч Л.О.**

Не зменшуючи впливу інших видів ресурсів на процес будь-якого виробництва, людський ресурс залишається основним та незамінним фактором, адже саме людина-працівник управляє наявними фінансовими, матеріальними, інформаційними ресурсами підприємства. Безумовно, ефективний результат цього управління залежить від умінь та досвіду кадрів, тому на будь-якому підприємстві особливе значення необхідно приділяти кадровому потенціалу та управлінню ним.

Кадровий потенціал підприємства – це сукупність здібностей і можливостей кадрів забезпечувати досягнення цілей довгострокового розвитку підприємства [1].

Кадровий потенціал підприємства визначається кількісними показниками персоналу (вік працівників, рівень ротації кадрів, стаж роботи на посаді та на підприємстві в цілому, середня чисельність працівників, укомплектованість та інше), а також його якісними характеристиками (професійні характеристики працівника, досвід діяльності в даній сфері, конкурентоспроможність, соціальні та психологічні особливості кожного співробітника, мікроклімат підприємства та інше), як активу персоналу.

Через відсутність системи розробки й реалізації чіткої програми управління кадровим потенціалом більшість вітчизняних підприємств мають проблеми в цій сфері, основними з яких є: «трудова міграція, як наслідок кадровий дефіцит підприємства; відмінності між плануванням розвитку кадрового потенціалу на підприємствах та реальної ситуації; трудовий менталітет, що історично сформований для кожної організації, регіону та країн у цілому; якість підготовки кадрів не завжди відповідає очікуванню менеджерів

підприємств; невідповідність обсягів та структури кадрів основним кадровим потребам» [1].

Управління кадровим потенціалом має бути спрямоване на виявлення взаємозв'язку між станом кадрового потенціалу та поточними результативними показниками діяльності підприємства, тому актуальною проблемою, що потребує якнайшвидшого розв'язання, є оцінка кадрового потенціалу.

До ключових умов ефективного оцінювання персоналу належить: відповідність стратегічним та тактичним завданням підприємства; прозорість, об'єктивність, зрозумілість, регулярність процедур оцінювання та їх відповідність специфіці підприємства, її етапу та рівня розвитку; розуміння переваг від проведення оцінювання персоналу менеджерами та формування у них мотивації щодо цього процесу; позитивне ставлення персоналу до процесу оцінювання, роз'яснення його необхідності та вигод для працівників, їхня участь у розробленні завдань; наявність зворотного зв'язку з працівниками після процедур оцінювання; прив'язка результатів оцінювання до систем матеріальної і нематеріальної мотивації персоналу.

Управління кадровим потенціалом – процес, спрямований не лише на його оцінку та вимірювання, але й на розвиток, оптимізацію та реалізацію в даному підприємстві. Управління кадровим потенціалом має сприяти його вдосконаленню та розвитку. При цьому розвиток кадрового потенціалу, як й всі інші види ресурсів, потребує чималого інвестування. Вартість інвестицій в кадрове регулювання підприємства, що дозволить залучити у виробництво висококваліфіковані, здатні до інноваційної діяльності, вмотивовані та проектно-орієнтовані кадри, напряду визначається результатами його господарської діяльності. Можна говорити і про прямо пропорційну залежність ефективності діяльності підприємства від рівня розвитку персоналу і його кадрового потенціалу. Враховуючи цей факт, роботодавцям варто розглядати вкладення коштів у якісну підготовку, перепідготовку і неперервне підвищення кваліфікації кадрів як капітальні вкладення, а не як витрати.

Таким чином, розуміння економічної корисності й соціальної важливості кадрового ресурсу та формування збалансованої системи управління кадровим потенціалом відіграють важливу роль у забезпеченні конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 352 с.

LAND RESOURCES AND SOILS OF CHERKASY REGION: ANTHROPOGENIC FACTORS OF INFLUENCE

Nadiia Sopova, group 11df-nz, the faculty of horticulture, ecology
and plant protection

Scientific adviser –PhD in Pedagogy, Associate Professor Nataliia Komisarenko

The current state of land use in Cherkasy region does not meet the requirements of rational land use. The ecologically acceptable ratio of arable land and natural fodder land has been violated, which in turn has a negative effect on the sustainability of the agricultural landscape.

The agricultural development of land in the studied region exceeds the ecologically permissible level, and has remained almost unchanged in recent years. Thus, 520,7 thousand hectares or 40,0 % of particularly valuable land is concentrated in the agricultural land of the region, including arable land – 514,6 thousand hectares (43,8 %) [1].

The irrational system of land use has led to serious environmental consequences, namely: the presence of such manifestations of land degradation as erosion, man-made pollution, secondary salinization, flooding and landslides.

A high level of land plowing (Fig. 1), including on slopes, a significant expansion of row crops and an almost complete cessation of the complex of soil protection works, violations of the soil cultivation system – all this leads to the deterioration of the condition of the land [3].

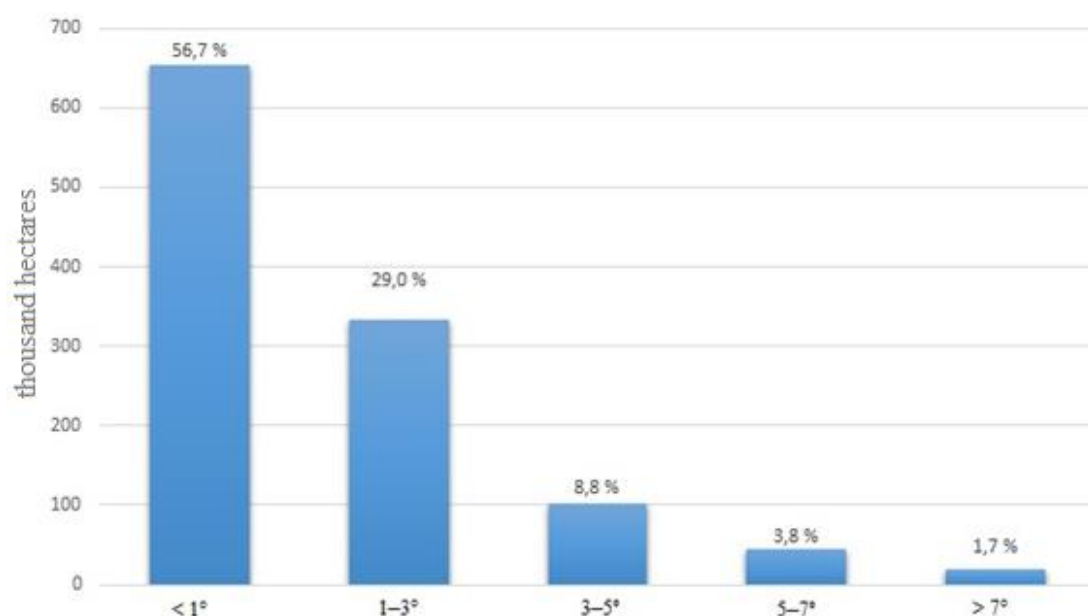

Fig. 1. Distribution of arable land according to the steepness of the slopes [1]

Water erosion of soils is manifested in all regions of the region on slopes exceeding a slope of more than 0,5° [1].

Preservation of today's high level of land plowing, including on slopes, with a significant expansion of the area of row crops and an almost complete cessation of the complex of soil protection works, leads to the development of unprecedented erosion and degradation-destructive processes, which poses a threat to both ecological and economic security of the region.

The right-bank part of the territory has a general slope of the surface from west to east. In this direction, the nature of the terrain is also changing. The western part of the right bank of the region is characterized by a wide undulating type of relief, where inter-beam watersheds are wide and high, the slopes are well-defined and gentle.

The area of the watershed plateaus is larger than the area of the slopes. Erosive processes are pronounced. Erodibility of agricultural land is 24,7–40,3 %, the leaching module ranges from 5–7 tons (Uman zone) to 30 tons per hectare per year (Zvenyhorodka zone) [3].

The most complex terrain of the region is in the part adjacent to the Dnipro. Here it goes to narrow-wave. This is part of Cherkasy district, which is characterized by thick dismemberment by beams and ravines in different directions. The area of watersheds is smaller than the area of slopes. Erosion is the most developed. Erodibility of agricultural land reaches 45,1 %, the actual leaching module is up to 64 tons per hectare per year.

As a result of the use of heavy equipment, soil compaction occurs, erosion processes develop, excessive use of fertilizers leads to soil salinization, at the same time, fertility decreases from year to year, one of the reasons for which is the removal of the fertile soil layer from the fields. Currently, a large percentage of lands are plowed and are in constant exploitation.

One of the results of anthropogenic impact on land resources and soils is the occurrence of landslides [5].

In recent years, in connection with the actual destruction of the system of combating and preventing the development of erosion processes, the processes of crater formation have also increased significantly.

According to the information of Cherkasy Department of Protection of the Dnipro Reservoirs, the length of the banks of Kremenchuh Reservoir within the region is 543,7 km, of which 117,5 km are eroding banks [4].

Information on disturbed and reclaimed land by year is presented in figure 2.

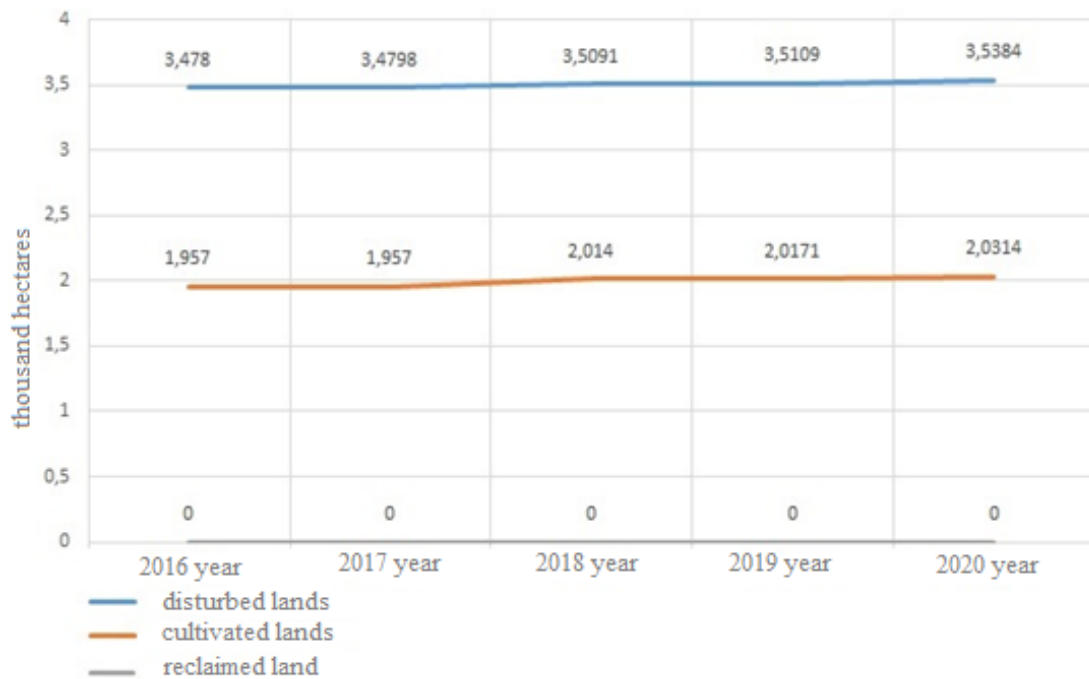

Fig. 2. Land disturbance and reclamation [4]

At the end of 2020, in Cherkasy region, the total area of disturbed land was 3,5109 thousand hectares, and the cultivated area was 2,0171 thousand hectares [1].

References:

1. Stock materials of the Main Department of the State Geocadastre in Cherkasy region.
2. Report on the strategic environmental assessment of the Program of Economic and Social Development of Cherkasy Region for 2022, Kyiv. 2021. 86 p.
3. Regional report on the state of the natural environment in Cherkasy region in 2020, Cherkasy. 2021. 241 p.
4. Stock materials of Cherkasy Administration of the Dnipro Reservoirs' Protection Areas.
5. Shchetyna M. A. Environmental and economic assessment of land resources in Cherkasy region. *Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture*. 2016. Issue 88(2). P. 206–213.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Старлат Л.П., 21к-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – викладач Длугоборська Л.В.

В умовах сучасного бізнесу інноваційна спрямованість є одним із важливих факторів, що визначають перспективу соціально-економічного розвитку

суб'єктів господарювання. Проблема ефективного розвитку економіки в Україні на основі інновацій є актуальною, оскільки дає змогу підприємствам розвиватися шляхом вдосконалення існуючих методів виробництва, підвищення ефективності в усіх аспектах виробничо-господарської діяльності, визначення нових моделей і перспективних показників діяльності. Важливо зазначити, що інноваційний економічний розвиток базується на основі активізації наукової діяльності.

Дослідженням проблеми інноваційної діяльності присвячені праці зарубіжних і вітчизняних учених, а саме: Л. Водачека, О. Водачкової, М.П. Денисенка, О.І. Дація, Н.В. Краснокутської, С.Ф. Покропивного, А.А. Пересади, В.Г. Федоренка, П.С. Харіва, Й.А. Шумпетера та інших.

Відповідно до об'єктивних вимог ринку інноваційна діяльність має базуватися на чіткій політиці, правильно визначеній методиці запровадження нововведень та оцінюванні їх результативності. Тому зміни в ринковому середовищі є нормою, а не винятком із правил, а інноваційні зміни для підприємства повинні стати не лише неперервним, а й керованим процесом [1].

Поняття «інноваційна діяльність» Законом України «Про інноваційну діяльність» трактується як діяльність, яка спрямована на використання і комерціалізацію результатів досліджень в науці та спонукає випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [2].

Інновації – засіб економічного зростання, конкурентоспроможності та стабільності підприємств. Існують різні способи тлумачення слова «інновація» та всі визначення об'єднують те, що інновація пов'язана з якісними змінами, спрямованими на створення нового продукту, технології або нового процесу. Але у багатьох визначеннях не враховується той факт, що продукти праці з новими якісними змінами стають новими лише за умови їх використання тобто практичного застосування.

Обґрунтування, розроблення, освоєння інновацій відбувається в процесі інноваційної діяльності. Існує тлумачення інноваційної діяльності, як такої, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових розробок і досліджень для розширення та відновлення номенклатури і поліпшення якості продукції, удосконалення технології її виготовлення з наступним впровадженням у виробництво.

Існують й інші точки зору вітчизняних та зарубіжних науковців на сутність поняття «інноваційна діяльність», які заслуговують на розгляд:

- це процес, спрямований на розроблення та в подальшому реалізацію результатів кінцевих наукових досліджень чи розробок або інших науково-технічних досягнень у новий або вдосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий або вдосконалений технологічний процес, який використаний у практичній діяльності, а також пов'язані з цим додаткові наукові розробки та дослідження [3];

- це діяльність колективу, спрямована на доведення науковотехнічних ідей, винаходів до стану, придатного до практичного застосування та реалізації їх на ринку задля задоволення потреб суспільства в необхідних товарах і послугах [4];

- це діяльність, пов'язана з перетворенням наукових розробок і досліджень, а також відкриттів та винаходів у новий продукт або новий технологічний процес, які впроваджуються у виробництво [5];

Різні точки зору на трактування поняття «інноваційна діяльність» пояснюється його складністю та різноманітністю сфер застосування. Інноваційна діяльність має системний характер і включає комплекс таких заходів: пошук ідеї, ліцензій, патентів, підбір кадрів, менеджмент дослідницької роботи, інженерно-технічну діяльність.

Відмінною рисою інноваційної діяльності є виявлення нових ідей і реалізація закладеного в них потенціалу. Тому, дане поняття можна трактувати як систему заходів спрямованих на впровадження наукових, науково-технічних, науково-технологічних результатів досліджень, інтелектуального потенціалу задля створення нового або вдосконалення продукту, що існує, технологічного процесу, методів організації виробництва, праці, організаційної структури.

Задля інтеграції підприємств в сучасні умови ринкової економіки необхідна активізація інноваційної діяльності з метою підтримання високого рівня конкурентоспроможності на внутрішніх і зовнішніх ринках через впровадження технічних і технологічних новинок, які сформуєть в майбутньому інноваційну стратегію їх розвитку.

Список використаних джерел:

1. Фецович Т. Аналіз формування інноваційної стратегії розвитку підприємства. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2010. № 14-15. С. 296-303.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 36 Відомості Верховної Ради України. 2002. № 36. 266 с.
3. Єршова Г.В. Інноваційна діяльність в Україні: основні тенденції та проблеми. Економіка і прогнозування. 2017. С. 137-146
4. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: навчальний посібник Київ. КНЕУ, 2003. 504 с.
5. Денисенко М.П. Стратегічна місія інноваційної діяльності та шляхи її активізації в Україні. Проблеми науки. 2007. № 6. С. 10-16.

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

**Таран В.В., 21-м група, факультету менеджменту
Науковий керівник – к.е.н, доцент Альошкіна Л.П.**

Держава в сучасній економічній системі грає важливу роль у макроекономічному регулюванні. Макроекономічне регулювання - це процес

впливу держави на рівень виробництва, зайнятості, цін та інших макроекономічних показників, щоб забезпечити стабільний економічний розвиток країни.

Один з основних інструментів макроекономічного регулювання - це грошово-кредитна політика. Держава впливає на грошовий ринок через Національний банк, встановлюючи ставки рефінансування, обсяги емісії грошової маси, регулювання облікових ставок та інших інструментів.

Другим інструментом макроекономічного регулювання є фіскальна політика. Держава може впливати на економіку через збільшення або зменшення податків, витрат на соціальні програми та інфраструктуру, бюджетний дефіцит чи надлишок та інші інструменти.

Третій інструмент макроекономічного регулювання - це зовнішньоекономічна політика, яка включає в себе регулювання торгівлі та валютного ринку. Держава може встановлювати мита, тарифи та інші обмеження на імпорт та експорт товарів, встановлювати курс валют, контролювати капіталовкладення та інші інструменти.

Узагальнюючи, держава грає важливу роль у макроекономічному регулюванні, використовуючи різноманітні інструменти для забезпечення стабільного економічного розвитку країни.

Основна частина держави в системі макроекономічного регулювання полягає у визначенні макроекономічних цілей та використанні інструментів для досягнення цих цілей. Макроекономічні цілі можуть включати забезпечення стабільного рівня інфляції, зменшення безробіття, підвищення виробництва та зростання економіки загалом. Держава може встановлювати цілі відповідно до поточної економічної ситуації та соціальних потреб країни.

Для досягнення цих цілей держава може використовувати різноманітні інструменти макроекономічного регулювання. Основні інструменти включають грошово-кредитну політику, фіскальну політику та зовнішньоекономічну політику.

Грошово-кредитна політика передбачає вплив держави на грошовий ринок через Національний банк. Наприклад, держава може змінювати процентні ставки рефінансування, обсяги емісії грошової маси, регулювати облікові ставки та інші інструменти для забезпечення стабільного рівня інфляції та зменшення безробіття.

Фіскальна політика полягає у впливі держави на економіку через збільшення або зменшення податків, витрат на соціальні програми та інфраструктуру, бюджетний дефіцит чи надлишок та інші інструменти. Наприклад, держава може збільшувати витрати на соціальні програми та інфраструктуру для стимулювання виробництва та зменшення безробіття.

Отже, держава в системі макроекономічного регулювання відіграє важливу роль у визначенні макроекономічних цілей та використанні інструментів для їх досягнення. Грошово-кредитна політика, фіскальна політика та зовнішньоекономічна політика є основними інструментами, які держава може використовувати для досягнення своїх цілей.

Проте важливо пам'ятати, що використання цих інструментів повинно бути збалансованим та орієнтованим на досягнення загальних соціальних та економічних користей для країни. Помилкове застосування може призвести до небажаних ефектів, таких як інфляція, збільшення бюджетного дефіциту або зменшення виробництва.

Тому, ефективне макроекономічне регулювання потребує досконалої оцінки економічної ситуації, а також чіткого та збалансованого планування та регулювання з боку держави.

Список використаних джерел:

- 1.Макроекономіка: підручник за ред. О.І. Сосюри, Н.М. Рубчак. К.: КНЕУ, 2014
- 2.Макроекономіка: теорія та практика: навчальний посібник М.І. Данилюк, А.М. Захаренко, В.В. Ляшок та ін. К.: КНЕУ, 2019.
- 3.Макроекономіка: теорія і практика: навч. посібник О.В. Стадниченко, О.Г. Гавриленко, Л.А. Ваврина та ін. К.: Центр учбової літератури, 2019.
- 4.Макроекономіка: курс лекцій / М.М. Голуб, В.В. Колосков, В.Ю. Лазуренко та ін. К.: Центр учбової літератури, 2018.
- 5.Макроекономіка: підручник / М.М. Голуб, О.В. Ігнатович, Ю.В. Кармазін та ін. К.: Центр учбової літератури, 2020.

УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОВ "ТД КАСКАД" СВІТЛОВОДСЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**Тімірова Є.С., 41-м група, факультет менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Клименко Л.В.**

Зовнішньоекономічна діяльність є одним із вагомих напрямків формування та розвитку сучасних підприємств. Завдяки міжнародній діяльності забезпечується оптимальне покриття потреб держав світового співтовариства у необхідній сировині, паливі, матеріалах, товарах широкого вжитку, енергоносіях, техніці, обладнанні та устаткуванні, послугах. Поряд із цим експортно-імпортна діяльність підприємств є суттєвим джерелом валютних фінансових надходжень до державного бюджету кожної країни.

Проблемам формування системи менеджменту зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств присвячено наукові праці ряду вчених, серед яких: Є.Я. Агуй, В.Є. Власюк, І.В. Багорова, О.О. Гетьманчик, О.П. Гребельник, В.А. Зінченко, Н.А. Кизило, Ю.Г. Козак, Н.С. Лаврова, Г.А. Махов, В.С. Сухарска, І.Ю. Сівченко, Н.І. Ресіна та інші. Вітчизняні науковці приділили

значну увагу зовнішньоекономічній діяльності, підвищенню та забезпеченню міжнародних відносин на підприємствах, але постійні зміни не лише макро- а й мікросередовища зумовлюють необхідність подальших ґрунтовних досліджень у даній сфері.

В інтеграційному середовищі зовнішньоекономічна діяльність виступає вагомим напрямом діяльності багатьох великих, середніх та малих підприємницьких структур, які функціонують у сільському господарстві, промисловості, зв'язку, будівництві, на транспорті, та у фінансово-кредитній сфері. Варто враховувати, що міжнародні зв'язки сприяють забезпеченню та формуванню оптимальних розмірів виробництва товарів, упровадженню міжнародних досягнень в області науки і техніки, одержанню необхідних матеріалів та сировини, розширенню якісної номенклатури готових виробів, яка реалізується на внутрішніх ринках.

Формування багатогранної аграрної економіки на національному рівні, забезпечує свободу вибору сучасних організаційно-правових форм господарювання які засновані на системі вдосконалення земельних та майнових відносин власності між учасниками ринкового процесу, а також набуває все більшого значення. Одним із стратегічних напрямів розвитку аграрної політики України є забезпечення умов збалансованого забезпечення державної системи регулювання економіки зорієнтованою на економічну свободу підприємств та установ в умовах переходу до глобалізаційних відносин.

Особливу увагу керівництву національних компаній борошномельної галузі слід звертати на удосконалення організаційно- економічних механізмів цінового регулювання, кредитно-фінансову систему та податкову політику, які спрямовані на стимулювання розвитку аграрного бізнесу.

Чільне місце у господарських процесах ТОВ «ТД КАСКАД ПЛЮС» відводиться державі яка забезпечує прискорений розвиток борошномельного виробництва сучасною технікою, мінеральними добривами, хімічними засобами захисту рослин. В цілому вектор інвестиційної політики кожного підприємства повинен бути спрямований на відновлення та розвиток ресурсного потенціалу як аграрного виробництва так і харчової промисловості. Тому інвестиційні ресурси слід спрямовувати на відновлювальні роботи зрошувальних і осушувальних систем з метою ефективною віддачі меліорованих земель як одного із джерел нарощування виробництва сільськогосподарської продукції та зернової галузі в цілому. Передбачається, що розвиток інтеграційних процесів на міжнародному рівні щодо виробництва сільськогосподарської продукції та її промислової переробки з ціллю виробництва високоякісної конкурентоспроможної борошномельної продукції яка буде спрямована на практичну площину.

За статистичними даними спостерігається прогнозне збільшення споживання продукції із борошна на в'єтнамському ринку, тому вкладені гроші у виставку діяльність матимуть окупитись досить швидко за умови співпраці із

компаніями імпортерами. Оскільки ринок є зростаючим та орієнтується на зарубіжну продукцію, ТОВ «ТД КАСКАД ПЛЮС» має великі шанси після виставки на укладання контрактів щодо поставок борошна у середніх та великих обсягах. Після детального аналізу ефективності зовнішньоторговельної угоди ТОВ «ТД КАСКАД ПЛЮС» було виявлено, що саме даний вид міжнародної співпраці дійсно є прибутковою та при збільшенні розмірів поставок її прибутковість буде зростати.

Отже, успішне вирішення продовольчої проблеми вимагає від керівників ТОВ «ТД КАСКАД ПЛЮС» термінової розробки сучасних ресурсозберігаючих технологій щодо виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції та відповідно збереження природного середовища. Ефективність їх функціонування визначатиметься системою факторів. Що стосується факторів ефективного виробництва, то це базові системи впливу кожен з яких в тій чи іншій мірі впливає на ефективність управління. Загалом вони містять сукупність економічних, кліматичних, наукових, організаційних, технічних, соціальних та політичних умов функціонування а також потенціал продуктивних сил та виробничих відносин.

Зернове господарство та борошномельна промисловість в майбутньому матимуть пріоритетне значення в економіці України. Виходячи з виробничих потужностей, визначається прогнозований рівень виробництва зерна, який буде задовольняти потреби внутрішнього попиту та забезпечувати зростання експортного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Масков Т. А. Міжнародна торгівля борошномельними товарами в умовах глобальної конкуренції: монографія / Київський національний торговельно-економічний ун-т. Київ.: КНТЕУ, 2020. 400 с.

2. Шварка О.Р. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності на міжнародному ринку: формування методики аналізу. 2021. URL: <https://conf.edu.ua>.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

**Хитрук К.М., 11 м-м група, факультету менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Халахур Ю.Л.**

Успіх діяльності будь-якого підприємства залежить від значної кількості факторів, серед яких найважливішим є наявність системи управління персоналом. Нині під впливом багатьох чинників зовнішнього і внутрішнього

середовища відбуваються суттєві зміни у підходах та методах до організації праці. Через появу сучасних технологічних викликів підприємцям доводиться постійно стикатись із новітніми технологіями, глобалізацією, що потребує кваліфікованих кадрів, які можуть бути в дефіциті.

Управління персоналом – це діяльність суб'єктів господарювання, спрямована на ефективне використання працівників для досягнення цілей як колективних, так і індивідуальних. Тому поняття "управління персоналом" включає дві основні складові [1]:

- 1) функціональну;
- 2) організаційну.

Функціональна складова має такі елементи:

- планування потреби у трудових ресурсах;
- підбір персоналу та створення резерву кадрів по всіх посадах;
- відбір персоналу і оцінка кандидатів на вакантне місце, відбір найкращих із резерву;
- визначення структури основної і додаткової заробітної плати з метою залучення, наймання і збереження кадрів;
- розвиток у працівників розуміння того, що від них очікують на роботі і яка праця одержує додаткову винагороду;
- розробка програм для підвищення кваліфікації, необхідних для ефективного виконання завдань;
- розробка оптимальних методик оцінки трудової діяльності працівників і доведення їх до відома;
- ротація працівників, набуття ними різного досвіду шляхом переміщення на інші посади або ділянки роботи;
- підготовка управлінських кадрів, удосконалення програм, спрямованих на розвиток лідерських якостей і підвищення ефективності праці керівників.

Інша складова управління персоналом охоплює всіх працівників і всі структурні підрозділи підприємства, які несуть відповідальність за роботу з персоналом.

Звісно, що якщо керівництво підприємства проявляє турботу про своїх кадрів, ці результати обов'язково позначаються на його діяльності в майбутньому. Ось чому персоналом потрібно управляти використовуючи сучасні методи менеджменту.

Не лише досвід і таланти співробітників є важливими, а й рівень їх задоволеності роботою. Тобто, управління персоналом – це не про чітку регламентацію дій кожного із працівників, а про вміння керівників взаємодіяти з ними: поважати, мотивувати і розвивати їх навички на благо підприємства.

В управлінській практиці зустрічаються два поняття: «управління персоналом» і «управління людськими ресурсами». Проте це різні речі. Відмінність їх в тому, що в першому випадку ми розглядаємо людину, як повноцінну і самодостатню особистість, інтереси якої враховуються при постановці комерційних цілей. У другому випадку персонал сприймається як

ресурс, за допомогою якого досягаються цілі підприємства. При цьому, в найважливішим є саме цілі компанії, а не її співробітників.

Виділяють такі основні принципи управління персоналом [2]:

- в процесі підбору співробітників потрібно приділяти увагу не тільки їх діловим якостям, а й особистим;
- дотримуватись кількісного співвідношення між молодими фахівцями і вже досвідченими співробітниками;
- проводити оцінку співробітників, і на основі отриманих результатів формувати стратегію для їх професійного зростання і розвитку;
- заохочення конкуренції, для розвитку кадрового потенціалу підприємства;
- формування довіри до кожного співробітника, але разом з нею і систему адекватної перевірки результатів роботи кожного;
- готовність до ситуації, коли хтось зі співробітників не може вийти на своє робоче місце, взаємозамінність кадрів;
- можливість підвищення кожним співробітником професійного рівня;
- ведення кадрово-управлінської діяльності підприємства відповідно до чинних правових норм.

Отже, управління персоналом має досить складний і системний характер. Персонал є стратегічним ресурсом підприємства, тому керівникам необхідно чітко та правильно підходити до вибору методів управління ним.

Список використаних джерел

1. Полійчук Є.С., Тимко В.В. Сутність економічної категорії «управління персоналом» в умовах економічної трансформації. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення 3.04.2023).

2. Чому управління персоналом відіграє ключову роль в організації: відповідь на важливі питання про управління персоналом. URL: <https://blog.agrokebety.com/chomu-upravlinnya-personalom-vidihrayeklyuchovurolov-orhanizatsiyi> (дата звернення 3.04.2023).

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИТРАТ І ДОХОДІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

**Шимчук Н.О., 21-м група, факультету менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Альошкіна Л.П.**

Ефективна господарська діяльність підприємства неможлива також без врахування раціонального й економічно обґрунтованого підходу щодо визначення сутності стратегії збільшення доходів підприємства, а також аналізу і оцінки отриманих результатів.

В ринкових умовах господарювання для будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності основною метою залишається отримання максимального прибутку, котрий має безпосередню залежність від рівня їх доходів. При цьому, доходи набувають дуже важливого значення для суб'єктів господарювання незалежно від їх форми власності.

Аналіз доходів – є частиною економічної стратегії розвитку підприємства, що спрямована на створення сприятливих економічних умов, котрі забезпечують покриття постійних витрат підприємства, мінімізацію змінних витрат, що залежать від обсягів реалізації виробленої продукції, повного і своєчасного сплачення всіх необхідних податків, а також обов'язкових платежів й забезпечення отримання максимального прибутку.

Витрати та доходи суб'єктів господарювання – є однією з ключових тем в сфері економіки та розвитку бізнесу.

Витрати потрібні для певних ресурсів для виробництва даного товару, що забезпечує неможливість виробництва будь-якого альтернативного товару. Це свідчить про те, що існує корисність, від якої відмовляються, або непрямая корисність, котру може отримати підприємство від виробництва альтернативного товару та використання альтернативних ресурсів.

Дохід є спонукальним мотивом й джерелом діяльності підприємства. Суб'єкти господарювання приводить у рух всі виробничі фактори – тобто капітал, працю, природні ресурси що є основою для створення кінцевого продукту, його послідувочої реалізації з метою отримання доходу. Доходи є оцінкою кінцевих результатів діяльності підприємства. Також з доходами будь-якого підприємства пов'язане і вирішення важливих соціальних, економічних, політичних, етичних проблем суспільства. Також важливо для підприємства це прибуток.

Прибуток (англ. *profit*) – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Чистий прибуток це прибуток після сплати податків [1].

Прибуток – це соціально-економічна категорія, котра є кінцевою вартістю прибуткового продукту, а в окремих випадках й необхідного продукту, є частиною чистого доходу підприємницьких суб'єктів господарювання і є сумою перевищення еквіваленту товару (робіт, послуг) (без врахування податків) над витратами.

Доцільно розглянути основні види прибутку:

Загальний прибуток є кінцевим фінансовим результатом діяльності підприємства, котрий включає в себе фінансові результати з різних видів діяльності підприємств (продаж продукції, послуги, прибуток від звичайної діяльності, надзвичайних подій);

Валовий прибуток – це прибуток, що розрахований на продукції, що реалізується у вигляді різниці між чистим доходом (виручка без ПДВ та акцизів) від реалізації продукції та собівартістю реалізованої продукції.

Прибутком від операційної діяльності є витрати, тобто оренда.

Іншими операційними витратами є собівартість реалізованих виробництвом запасів, а також сумнівні та безнадійні борги та ще оцінка запасів.

Валовий прибуток відображає суму чистого доходу від реалізації не враховуючи собівартість реалізованої продукції й фінансові результати від позареалізаційних операцій. Чистий прибуток є сумою балансового (валового) прибутку, що зменшений на суму податкових платежів за його рахунок.

За характером інфляційної «очистки» прибуток поділяють на номінальний й реальний.

Реальний прибуток відображає розмір номінально отриманого прибутку від його суми, що скорегований на темп інфляції відповідного періоду.

За достатністю рівня формування прибуток поділяється на: низький, нормальний і високий прибуток суб'єктів господарювання (критерієм такого розподілу виступає рівень нормального прибутку).

Середній прибуток – це рівний (рівнозначний) прибуток що впливає однакові капітали, що вкладені в різні галузі й сфери виробництва. Цей вид прибутку створюється в процесі міжгалузевої конкуренції [2].

Дохід – є багатогранним економічним поняттям, котре застосовується у різних значеннях. [3]

Відповідно до економічної теорії доходи поділяються за різними критеріями:

1. За рівнем формування:

- доходи бувають мікроекономічного рівня: тобто заробітна плата, рента, процент, прибуток, амортизація, валовий і чистий дохід підприємства і т. ін.;

"- доходи макроекономічного рівня – можна віднести рівень національного доходу; сукупного особистого доходу; дохід кінцевого використання тощо.

2. Залежно від рівня цін, у яких визначається дохід:

- номінальний дохід – котрий визначається в цінах поточного періоду;

- реальний дохід – що визначається в цінах відносно базового року (або в цінах поточного року за вилученням рівня інфляції).

- первинні доходи додаються до ціни товару: а це є заробітна плата, проценти, рента, прибуток, амортизація, непрямі чисті податки;

- вторинні доходи, що виникають в зв'язку з перерозподілом первинних доходів: вони включають прямі податки, дивіденди, трансфертні виплати держави, підприємства й домогосподарством і т. ін. [4].

Витрати – це зменшення обсягу матеріальних цінностей, коштів тощо, котрі відбуваються у процесі свідомої людської діяльності; або зменшення певних ресурсів в фізичних процесах, що поділяються:

витрати в економіці – а це зменшення економічних вигод у результаті вибуття грошових коштів або іншого майна;

витрати виробництва – є зменшенням економічних вигод в вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, котрі призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [5].

Управління витратами доцільно застосовувати у всіх сферах господарської діяльності підприємств, що має велике значення й цінність для всіх сфер виникнення й центрів витрат.

Дохід підприємства являється складовою частиною підприємства. Дохід є частиною виручки, котра залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства.

Таким чином, слід зауважити, що доходи і витрати підприємств є найголовнішими показниками, які інформують про їх фінансовий стан, ці показники підтверджують мету підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Чистий прибуток Юридична енциклопедія: [у 6 т.] ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6: Т. Я. 768 с. ISBN 966-7492-06-0.

2. Павлюк. Основи бухгалтерського обліку на підприємствах і організаціях України. Рахунок 93 "Витрати на збут". К., 2003.

3. ДОХІД [Архівовано 9 березня 2016 у Wayback Machine.] ЕСУ

4. Доходи словник фінансово-правових термінів за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. 2-е вид., переробл. і доповн. К.: Алерта, 2011 558 с.

5. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю: монографія В. А. Дерій. Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. 272 с.

**ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА**

*приурочений 100-річчю від дня народження українського вченого
у галузі агрономії, професора Івана Маркіяновича Карасюка*

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Видається в авторській редакції